

Háa Jesus-ví T'ôekhuwa'in Díví'annin

1-4 K'ema Theophilus, in páadé'in ta'nin wînta'nannin diwe wítu'anpí'an t'ähkí ná'i háäwí Jesus-di in t'owa ovâyhá'andi hedá i'andi-á páadé it'ôe'an dihaydi waabo oe makówápiye napee píhay. Nachuudáhá' nawáywówápóe ihaydi, iví t'ôekhuwa'in hándídíbo ovâyde'manninbí'piye háyänbo ipikeeyan. Jónäntä (40) thaa t'ähkí báyéki háäwí i'an ovâykeeyamídi ta'gendi wiyá nawáywówápóe'in, hedá Jôesi Tádávi khuu i'gedi ovâytumáa. Napeepídíbo', wa'di indádí najidíbo' i' Yä'däa'i P'oewaahâa óekaymägidi ovâytu'an, "Nää Jerusalem-di wí'ípee-ípi. Naadi ho wâytu'an naví makówáwi Tádá iví tun imägi wí to'wí wovâsangí'o'in. Hediho nää úvítíkha'amí ná'i na'ää píhay. 5 John i' p'ó'p'oekandidá ho wovâyp'óp'p'oe'an p'oedida', hewänbo nää iwedi báyéki thaa naphadepídíbo' i' Yä'däa'i P'oewaahâa bînkáyí wí p'ó'p'oekan bînkê' waagibá."

Jesus makówápiye napee

6 In Jesus-ví t'ôekhuwa'in i-ádi diwé'geji'indi óetsika'yan, "Nanbí Sedó, ti nää-än ihaydi naná untsondisogedee-í'in hedânho na'in Israel'in t'owa díma'p'äädi-ídi in Rome-'inbí'wedi?" 7 Jesus-di ovâytu'an, "Wíwovâymagipí ná'i háäwí i'gedi úhanginnáani'in. Naví Tádáda'mân ûnk'óe úhanginnáani'in háädi háa wé'i thaa-á ná'i háäwí napuwagí'o'in. 8 Hewänbo ginnân undá

únpuwagí'o: I' Yä'dâa'i P'oewaahâa únwâani hedî ihaydá in kay bînkaykhâymaa, hedî t'owa t'ähki naví'gedî bîntu'âami nää Jerusalem bú', hedá t'ähki Judea nange i'ge Samaria nange i'gá, hedá t'âmäpiye nää oepáa k'aydi i'ge t'ähká.”

⁹ Jesus-di ovâyhí'bowa ihaydi, wa'di óemúndedibo makówápiye Jôesi Tádádí óepiye, hedî okhúwá jáa nats'úndi wíyá wí'óemú'pí.

¹⁰ Hewänbo wa'di kw'áyepiye napeemändi óemúnde' ihaydibo', tsíkhagipí wíje senä' waagi'inbá dänchaa'in, ts'ä'i da'aamuu'in, inbí hânge dakwinudee. ¹¹ Nää'in wíjedi ovâytu'an, “Un Galilee'in senä', kw'áyepiye íbéesaadi wí'íweenípí. Tobá Jesus makówápiye napee wänbo', i'bo háa nää namää'in bînmú' waagibá nawáy'ä'.”

Matthias óede'man Judas-ví t'ôe ôn'amídí

¹² Hediho Jesus-ví t'ôekhuwa'in okú kw'áyedi diwândi oe Jerusalem bú'piye dimää. In okú-á “Olive okú” gin dâytu'o', hedî Jerusalem tsowa naná, madi píngé míyada' iwedi. ¹³ Oe Jerusalem dipówá ihaydi i' tewhá ee dithaa iwe oe wha'k'ay ívepiye dipee. Ginnân dikháwä: Peter-á, John-dá, James-á, Andrew-á, Philip-á, Thomas-á, Bartholomew-á, Matthew-á, wíyá James-á (i-á Alpheus-ví ay únmuu), Simon-dá (i-á páadedí Zealot t'owa iwe nato'onwän*), hedá Judas-á (i-á wíyá wêe James ginbá nakháwä'íví ay únmuu). ¹⁴ Nää'in senä'dá hedá wên kwiyä'dá hedá Jesus-ví

* **1:13** In Zealot t'owa-á inbí nange hânho dâysígídí dida' in Rome-'in t'owa ovâykhehpeeyé-í'in, hedî dikhâymuu indádi dívihánmamídí.

jíyá Mary-á hedá Jesus-ví tí'ûuwindádí háyänbo dívíwé'ge'o' dívíjúusu'amídí.

15 Wí thaa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in diwé'gekw'ó, mađi tągintädáhá' wétä (120) ihay diji', hedí Peter iwínú ovâyhée'amídí.

16 Ovâytu'an, "Tí'ûuwin páadé'in, hán'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâđi David óetu'an háa Judas Iscariot ûnpuwagí'o'in, hedí David háa óetu'an waa ita'nan. Hedí ná'in David ita'nannindá ûnkhây'ä' napúuwí'in. Judas-dân in t'owa ovâykeeyan wáygé Jesus naji'in, indi óepankáyjídí. 17 Judas-á nanbí'wedí'i'ba namuu, gá óede'mandân na'in íví'o'inbá i'amídí" gin Peter-di ovâytu'an.

18 (Nä'i Judas-á in Hudíyo p'ó'dédí'indi óewá'âa yä'dâapí hääwí i'amídí hedáhá' i' chä' ihógi'i'dí wí nava ônkumä, hedí iwebá páadépiye nake't'ândi nange nawoe, hedí nasihpândi iví see t'ähki ûnpee. 19 T'ähki in t'owa Jerusalem dithaa'in dínhanginpóe ná'in ûnpóe'in, hedího inbí tundi i' nava dâytu'o' "Akeldama" gin. Akeldama-á natunda' "nava na'ûnp'oecha'dee iwe" gin.)

Hedí gin wá' Peter natú, 20 "In ta'nin Psalms diwe Judas-ví'gedí gin nata'muu:

Iví wháagé ônjoe'amí,

hedí tóebo iwe há'to ithaayé-í.

Hedá ná'in wá' nata'muu:

Wíyá to'wídí iví t'ôe ôn'amí.

21-22 "Hedânkun gínkhây'ä' wíyá sen âysôege-í'in t'owa ovâytu'â'amídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe'in, na'indi âytumáa waagibá. Nakhây'ä' ná'i âyde'mamí'i-á namúuní'in wí to'wí na'indádíba namää'i' t'ähki i' thaa wa'di Jesus

na'indádí naji' ihaydibo', John i' p'ó'p'oekandidi in t'owa ovâyp'ó'p'oe'o' ihaydi waabo Jesus oe makówápiye napee píhay” gin Peter-di ovâytu'an.

23 Hediho' in iwe dikw'ó'nindi wije senä' ovände'man. I' wêe Joseph Barsabbas gin nakháwă, Justus gin wá' óetu'o', hedá i' wêe-á Matthias-ân namuu. 24-25 Hedi ginnân dívijûusu'an: “Nanbí Sedó Jôesi Táa, u-á úhanginná t'owa t'âhkíví pí'nă khó'jé háa di'ânsaamuu'in. Judas uví t'ôekhuwa'i' úmuuwän, hewänbo iví t'ôe ijoe'andi in tuhchänu ûn'ă'in ûnpóe. Năă na'in dînkeeyamí wé'i-an nă'in wije iwedi âysôege-ídí Judas-ví t'ôe ôn'amídí.” 26 Hedi wije k'u'ây eedi in senä'bí kháwă ovânta'k'û', hedi wêe k'uu dâykê' Matthias-ví kháwă ûnk'óe'i'. Hediho Matthias-á wí Jesus-ví t'ôekhuwa'i-á napóedí in wé'gen t'ôekhuwa'indádí bá iwón.

2

I' Yă'dâa'i P'oewăqhâa napówá

1 In Hudíyoví shánkí'eedi thaa dínpówá, Pentecost gin dâytu'o', hedi t'âhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem bú' diji'in i' tewhá ee diwé'gekw'o. 2 Tsíkhagipí hăăwí dit'oe wí wăă hânho kaygi waagibá makówádí nawândi, hedi i' wăă íve t'âhkí naji'. 3 Hedi báyékí pha'ây waagibá nakeet'óe'i dâymû', hân'ây waagibá namuu'i', hedi nă'i nawadedeedi wí'inbo ovâytăge. 4 Hedi i' Yă'dâa'i P'oewăqhâa pín ta'gedi dâymáadi ovâykhăge'nán báyékí wíyă pí'wí tundi dínhí'koedí-ídí.

5 Oe Jerusalem báyéki Hudíyo t'owa dithaa, báyéki nange eejedi dipówá'in, indá Jôesi Tádá óe'a'ginmä'in dimuu. 6 Nă'in t'owa hääwí wí wäq waagi'bá namuu'i' dit'oe ihaydi, báyéki i' tewhá eepiye dimää. Wídínhanginnáhpí háa napoe'o'in, gá t'ähki inbí tundi wí'inbo dipit'oeđân in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dívihí'máadí. 7 Hedího dit'oeđi hânho ovâyháa'an, hedí ditú, "Nă'in t'owa dívihí'máa'indá, ti t'ähki Galilee nange'indá? wídímuupí'an? 8 Hedí háadan handi nanbí nange'i hí' dívihí'máadí git'oe'o? 9-11 Na'indá Parthia-windá gimuu, hedá Media-windá, Elam-windá, Mesopotamia-windá, Judea-windá, Cappadocia-windá, Pontus-windá, Asia-windá, Phrygia-windá, Pamphylia-windá, Egypt-windá, Crete-windá, Arabia-windá, hedá Libya-windá oe Cyrene bú' tsowa, hedá wáy wên na'indá Rome bú'dá gi'ádâapówá. Wáy wên na'in Hudíyo gimuu, hedá wáy wëndá Hudíyo gimuupí wänbo nă'in Hudíyoví kuu âyhon. Hewänbo tobá wăhăäwin gimuu wänbo', nă'in senä' nanbí tundi dívihí'máadí git'oe'o, hedí dítumáa i' báyéki he'endi Jôesi Tádá i'an ni'gedi." 12 T'ähki in t'owa ovâyháa'andi wídínhanginnáhpí háa díví'ánshaa'amí'in, hedího wí'nă táye dívítsika'máa, "Hännangú napoe'o năwe?" 13 Hewänbo wáy wëndi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywänpip'âamáadí ditú, "Nă'indá báyéki diméenamuu."

Peter-di in t'owa Jôesi Tádávi tun ovây't'ôe'o'

14 In tä'di wíje (12) Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owaví páadépiye dimää, hedí Peter-di

kaygi ovâytu'an, "Un t'owa na'in waagin Hudíyobá ímuu'in, un kayi' wăhăädi í'ăä'in hedá năä Jerusalem íthaa'indá, nă'i hăäwí wăytuhkankhâymáa'in naa oda' únhanginpúuwí'in, hediho áyîngidi bítôeyanbe. ¹⁵ Un í'ánde na'in giháapoe'o, hewänbo wígipoe'opí, hédéndí whănu iwe nats'annâdi. ¹⁶ Nă'i hăäwí năä bînmúnde'i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi Joël hăn'oe natú napuwagi'o'in. Ginnân ita'nan:

¹⁷ Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú,

‘I’ t'ă'ge'i thaa púnú' napuwamän dihaydi gin naa dáykhâymáa:

Naví Yă'dâa'i P'oewaahâa khăagipídíbo dovâymăäní t'ăhki nange'in t'owa.

Ihaydá unbí ây dívíhée'amí naví tukhe'min waagibá,

in e'núnda hăäwí dovâykeeyandi' dâymúuní waagibá dínpuwí,

hedá in saydôe-á inbí ää iwebo-á dovâyhée'amí.

¹⁸ Owáy i' thaa napówá ihaydi

t'ăhki in naagi'in dívít'ôemáa'in naví

P'oewaahâa khăagipídíbo dovâymăäní,

kwiyä'dá senă'dá i' dovâymăäní,

hedânho in wá' naví tukhe'min waagibá dívíhée'amí.

¹⁹ Hedi makówá-á hedá năä oepáa k'aydá i'ge t'ăhki

wí taa wâykeeyamí wovâyhá'amí'i'?

Ûnp'oe hăäwí waagi'ba bînpuwăkhâymáa,

hedá phaa-á, hedá eeyăä khunwi-á.

²⁰ I' than nakhunpúuwí,

hedá i' p'óe-á p'í'-á napúuwí ûnp'oe waagibá.
Ná'i t'ähkí napuwagí'o i' shánkí hay'i thaa naa
dóde'mandi' napówápídíbo'.

21 Hebo to'wên t'ähkí naa díkháyä'dedi
díkhäge'daa'annin dovây'aywoení,
gin Jôesi Tádávi hí' ûnmuu Joel ita'nandi'."

22 Hedí Peter wa'di ihí'máadi natú, "Un t'owa
Israel-win, bít'ôeyan háa wâytuhkankhâymaa'in.
Jesus Nazareth-wi t'ämäge'i pinnán t'oe i'an. Jôesi
Tádádí Jesus in kay óemägi ná'i hääwí i'amídí hedí
handidi wovâykeeyan ta'gendi óesannin. Unbo
únhanginná háa napóe'in, hääwí Jesus i'andi
bînpimú'di. 23 Hân'oebo Jôesi Tádá i'ánshaamägi
hedá únhanginná háa ikhâymaa'in, hedího Jesus-
áho unbí mange wovâyjoe'an, hedí undá in to'wên
in tsontun dâya'ginpí'inbí mangá bînkán wên
phé'win deedi óet'óhtäggé-ídí, hedânkun undi
bînhay. 24 Hewänbo ná'i t'ôephade iphade'i' nachuu
ihaydi Jôesi Tádádí ônjâa'an, hedá óewâywówápa,
gá chuwa-á in kay wí'imáapídân i' óet'aanídí.
25 Hân'oebo Jesus-ví'gedi David ita'nandi gin
natú:

Nanbí Sedó, naa dînhanginná ɥ-á hânhay wänbo
t'ähkí naa-ádi unji'in,
naví páadépiyá naví ko'dínäpiyá naa-ádi unji',
hedânho kay'indi dáywínúnde'
ánshaaginpidíbo'.

26 Hedího naví pí'nä khó'jé ohíhchan,
hedí naví híhchan ni'gedi dáyhée'amí.

Tobá naví tú' dînchuu wänbo',
naa dînhanginná hedá dótsíkha'máa
owâywówápúuwí'in.

27 Jôesi Tádá, naa uví yä'dâa'i t'ôe'i omuudi u'di há'to naví hâa dînjoe'amí in chu'indádí, owáy ochuu ihaydi há'to naví tú' dînsijemääní.

28 U'dá naa dînkeeyan in p'ôe i'ge dáy'ahtuyehûuwí'in wówátsi donkáyjídí, hedá naa-ádí unjidi u'di báyéki díhíhchanmääní, gin David ita'nan Jesus-ví'gedi."

29 Hedi Peter wa'di ihí'máadí natú, "Tí'ûuwín páadé'in, náä thay'eedi wáytuhkankhâymáa nanbí hehääwi thehtáy pahpâa David-ví'gedi háa ûnpóe'in. I-á nachuu hedá óekhã'k'û', hedi wa'di gínhanginná wáy nakhã'k'óe iwe, nãwáy wáydi tsowa naná. 30 David-á Jôesi Tádáví tukhe'bi namuu, hedi David ûnhanginná Jôesi Tádá iví tun ta'gendi imãgi'in iví thehtáy pahpá'ây iwedi wí wêe ôntsondisogekhâymáa'in, David natsondi'an waagibá. 31 Háa napuwagi'o'in David ho imû' waagibá napóe, hedi ûnhanginná i' to'wí Jôesi Tádádí óesogekhâymáa'i' t'owa ovây'aywoenídí nawáywówápuwagi'o'in, hediho David ná'i to'wí'gedi ihée'andi natú, in chu'indádí wí'óejoekankhâymáapí, iví tú' wänbo wí'ûnsijegí'opí. 32 I to'wí Jôesi Tádádí óewáywówápaa'i-á Jesus-ân namuu, hedi na'in iví t'ôekhuwa'in gimuu'indiho âymû'di gínhanginná nawáywówápóe'in. 33 Jôesi Tádádí Jesus-á makówápiye óepiyedi iví ko'díngédí óesóge. Jôesi Tádá iví tun imãgi i' Yä'dâa'i P'oweahhâa-á Jesus óemäänídí, hedi háa natú waa i'an. Hediho i' hääwí náä nãwe ít'oe'o'i' hedá bînmúnde'i-á i' Yä'dâa'i P'oweahhâa-ân i'o'. 34-35 David-á

iví'gedi wí'bo wí'ihí'máapí makówápiye napee-
í'in, hewänbo Jesus-ví'gedân ihí'máa. Ginnân
David natú:

Navi tsondi hay'i' óetu'an Nanbí Sedó Jôesi Tádádí,
‘Navi ko'díngédí ósoge,
hedí uvi hánmindá dovây'taaní hedá uvi
mangá wînmá'í.'

36 “Un Israel t'owa t'ähki únkhây'ä' nã'in
ta'gendi únhanginnáaní'in: Tobá Jôesi Tádá natú
wänbo Jesus-ân namuu i' shánkí natsonji'i-á hedá
i' to'wí t'owa ovây'aywoenídí óesóge'i-á, undá
ída'póe wên phé'win deedi óet'óhtägek'úuwí'in”
gin Peter-di ovâytu'an.

37 In t'owa háa Peter-di ovâytu'an waa dit'oe
ihaydi pí'nã khó'jé ditaachanpóe, hedí indi
Peter-á hedá in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indá
ovâytsika'yan, “Tí'úuwín páadé'in, hännan nãä
gínkhây'ä' iví'amí'in?”

38 Peter-di ovâytu'an, “Un t'ähki unbí t'aywó'di
binjoe'an hedá íp'ó'p'oepúuwí bínkeeyamídí Je-
sus Christ-ví'piye úvíwäyunde'in, hedího unbí
t'aywó'di wovây'owóje-ídí, hedá Jôesi Tádádá nã'i
wovâypägí'o'i bínkáyjí, i-á i' Yä'dâa'i P'oewahâä
namuu, 39 gá Jôesi Tádá iví tun imägidân i' Yä'dâa'i
P'oewahâä-á ovâyphkhâymaa'in to'wên t'ähki
iví'piye ovâytu'khákhâymaa'in — undádí, unbí
tí'úugé kã'äã'indádí, hedá wé'gen t'owa owáy
kayi' ni'gedí dithaa'indádí.”

40 Báyéki wiyá ha'bibá Peter-di kay'indi
ovâytu'an, hedá háa díví'amí'in ovâytumakhe'andi
ovâytu'an: “Úntáy wovây'aywoení'in hedânho

wíwovâyutuhchäänú-ípídí ná'in híwóhpi'in t'owa náwe dithaa'in ovâyutuhchänukhâmáa waagibá."

In Jesus-ví'piye dívíwäyu'in háa dithaa waa

⁴¹ Ná'in t'owa Peter-ví hí' dâysígikê'in ovâyp'ó'p'oe'an, hedi i' thaa madi poje maapaasôn (3,000) wây-á t'owa in wé'gen ho dívíwäyu'indádi dívíwón. ⁴² Hedi ginnân dívíkanhon: In Jesus-ví t'òekhuwa'inbí hâhkan t'âhki dâyt'òeyandedá dâysíghónde', hedá in wé'gen dívíwäyu'indádi híhchandi dívíwé'ge'o', hedá wé'gá dívíhúujodá dívíjûusu'o'. ⁴³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâykhâge'nan báyéki t'âmäge'i pinnán t'òe dâý'amídí, hediho in t'owa ná'i hääwí dâymúndedi ovâyháa'an. ⁴⁴ T'âhki in Jesus-ví'piye dívíwäyu'in wêe k'aygi'inda' waagi'inbá dimuu, hedá hääwí t'âhki dinkw'ó'di-á dívíwijende'. ⁴⁵ Häädi inbí tewhá-á nava-á hedá wíyá hääwí dinkw'ó'di-á dâykuch'áa ginhay-á, in dítây'indádi i' chä' dâyhógi'i dívíwijende'. ⁴⁶ Thamú waa i' méesate hay'i' iwe dívíwé'ge'o', hedi wí thaa wí to'wíwí'we dívíhúujo', wíyá thaa-á wíyá to'wíwí'wá. Híhchandá khâagipídíbo-á wé'ge dívíhúujo'. ⁴⁷ Ihaydá' ditû' Jôesi Tádá-á hânho híwó'di namuu, hedi t'âhki in wé'gen t'owa inbí'piye híwó dichaa.

Thamú waa Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wây-á shánki báyéki t'owa ovây'aywonde', hedânho shánki dit'owasôemän.

3

Wí sen ûntsi'kodipî' ònhehkháa'an

¹ Wí thaa Peter-ádí John-dádí i' Hudíyoví méesate hay'i eepiye damää. Thamuwaa thí'êedi poje iwe

in t'owa dívíjûusu'o?, hedi ihaydibá dapówá. ² In méesate phódi, “Sa'wó'nin Phódi” gin dâytu'o? iwe wí sen na'án. Nă'i sendá iví wówátsi thaa t'ăhki na'aypuyă ihaydi waabo wûntsi'kodipí, hedi iví k'ema'indi in méesate phódi eepiye thamuwaa óemáyă?, in t'owa ditsudemännin ovâychă'daa'amídí. ³ Peter-á John-dá i' méesate eepiye datsudemändi i' sendi ovănmû?, hedi ovănychă'daa'an.

⁴ Indi ta'gebo óemúndedi Peter-di óetu'an, “Hîn na'in dímú'dí.” ⁵ I' sen inbí'piye ibéedi itsikha'an hăăwí óemăänídí. ⁶ Hebo Peter-di óetu'an, “Chă? wănbo wídómáapí, hewănbo hăăwí dómáa'i'á wípăgí'o. Jesus Christ Nazareth-widi dînk'û? wítu'ăamídí, ówínúdí ójýé.” ⁷ Hedi Peter-di i' senbí ko'díngedí'in man ônyâ'di óekwinukhăge'nan. Wesebo iví ândá ânăpêndá ûnkaypóe. ⁸⁻⁹ Kw'áyepiye ichănuđi iwínú, hedi wesebo natsi'dee, hedi in wije-áđí i' méesate eepiye dits'ú. Ee íve oepiyá năăpiyá naji' hedá ichănumáa, hedi natû? Jôesi Tádá-á hânho hay'i namuu'in. In t'owa t'ăhki ee diji'indi i' óemû?, hedá háa natû'nindá dit'oe. ¹⁰ Hedi óemû'di óetaa to' namuu'in — nă'i-ânkun in sa'wó'nin méesate phódi iwe ichă'da'sógénde'i namuu. Hediho năă nawówađi hânho báyéki ovâyháa'an.

Háa Peter-di in t'owa i' méesate hay'i' ee ovâytu'an waa

¹¹ I' sen Peter-áđí John-dáđí inbí'di natsaachá owáy i' méesate pohtâa iwe diwin diwe. (Nă'i pohtâa-á “Solomon-bí pohtâa” gin dâytu'o?). In t'owa t'ăhki hânho ovâyháa'andi in poje

senä'bí'piye dívíwänäho'. ¹² Haa díví'o'in Peter imû' ihaydi ovâytu'an, "Un t'owa Israel-win, háadan wovâyháa'an ná'i sen nawówadi, hedi háadan na'in dídamúnde'? Ti í'ánde' ná'i sen ônhekháa'annin na'innân kay änmáadíbo', hedi háa Jôesi Tádá änwänpi'a'gindibo'? Handá wínapóepí. ¹³ Abraham-dá, Isaac-á, hedá Jacob-á, nanbí hehäwín thehtáy pahpá'in gínmuu'indi Jôesi Tádá óe'a'ginmägi, hedi i-ânkun iví ay Jesus shánki kw'áye isóge. Ná'i Jesus-bá undi in tsonninbí mange bínkán, hedi Pilate-di óemahpädikhây máawän, hebo undá wí'ihjepí. ¹⁴ Jesus-á yä'däa'ida' namuu hedá iví wówátsi ta'ge ihon, hewänbo undi bínjoegi'andi Pilate bín daa'an wí to'wí t'owa t'akhanu'i namuu'i' óema'p'äädí-ídí, hedá Jesus i' nawówátsipäji'i namuu'i-á bínhay. ¹⁵ Hewänbo Jôesi Tádádí i' óewáywówápaa, hedi na'indibo' i' wíyá nawówájidí äypimû'. ¹⁶ Na'in Jesus-ví'piye änwâyunde', hedi i'dânkun ná'i sen näwe bínmúnde'i hedá bín ta'a'i' óekaymägi. Jesus-di in wäyü dímägidí ná'i sen unbí páadépiye nahekháapóe.

¹⁷ "Hediho nää gin wâytuhkankhây máa, tí'ûuwin páadé'in: Naa dínhanginná undá hedá unbí tsonnindá úví'annin háa Jesus bín'an waa wí'únhanginnáhpídí ta'gendi to'wí namuu'in. ¹⁸ Hänn'oebo Jôesi Tádá iví tukhe'min itu'an ná'i häwí háa napuwagí'o'in, hediho indá dáyta'nän i' to'wí i'dí óesogekhây máa'i t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhây máa'in. Haa Jôesi Tádá natú waa napóe. ¹⁹ Hediho nää unbí t'aywó'dí bínjoe'andi Jôesi Tádáví'piye bípimää,

ihaydá i'di unbí t'aywó'di únmuu'i wovâyjâ'amí, hedânho shánkí híwó'di híhchandi wówátsi thaa Nanbí Sedódí wovâymaäní, ²⁰ hedá wá' Jesus unbí'piye wovâywáysaaní, i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óede'mandi' t'owaví aywondi' óesôege-ídí. ²¹ Hewänbo Jesus-á oe makówá wâhâä nachangi'o owáy Jôesi Tádá hääwí t'ähkí ts'aabi' iwáypa'ídí nakhâymuupíhay. Hân'oebo Jôesi Tádádí iví yâ'dâa'in tukhe'minbí sóphogedi ditú'an gin ikhâymaa'in. ²² Hedího Moses-di nanbí hehâäwin thehtáy pahpá'in ginnân ovâytu'an:

Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'i'bo namuu'i wovâysangi'o,
naa dísan waagibá,

Undá t'ähkí i'di wovâytuhkankhâymaa'i
bîn'a'ginnamí,

²³ hedí wí to'wí iví hí' ônt'ôeyanpídí,
i-áho iví t'owa iwedi óeweejé-í hedá óeháyjí.

²⁴ “Samuel wá', hedá t'ähkí in wé'gen Jôesi Tádáví tukhe'min Samuel-ví wówátsi thaa iwedi páadépiye diwówáji'indá, indi dít'ôe'an háa nää nã'i thaa eeje napuwagi'o'in. ²⁵ Hewänbo háa in Jôesi Tádáví tukhe'min ditú waa ungi'-ânkun ditú, hedá háa Jôesi Tádá unbí páadé kã'ää'indádí iwéhpê'an waa, undádí wá' inbá iwéhpê'an. Ginnân Abraham óetu'an:

Wí uví ây iwedi'i namuu'i'di
t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi dikw'ó'nin
ovâyhíwó'namí.

²⁶ Hedího Jôesi Tádádí Jesus-á óede'man iví t'ôe'i namúunídí, hedí unbí'piye páadé óesan

wovâyhíwó'namídí unbí t'aywó'di únmuu iwedi wovâyjâa'amídí.”

4

Peter-á John-dá ovântunjó'diwekán

¹ Wa'di Peter-ádí John-dádí in t'owa dānhí'máa ihaydi, wēn Hudíyo owha'-á Sadducee t'owa-á hedá i' méesate áyí'di sundado p'ó'dédí'-ádí in dawin diwepiye dimää. ² Háa in wíjedi in t'owa ovâyhá'o'in wí'ovâyhí'anpí, gá Jesus nawáywówápóe i'gedi ovâytumáadân, hedi ná'i natunda' wé'gen t'owa ho dichuu'in wá' diwáywówápuwagi'o. * ³ Hediho ovānpansóge, hedi kindi nanāndiho wíyá tháwān puwahaydi pan tewhá eebo' ovānjoe'an. ⁴ Hewānbo báyéki t'owa inbí hí' dit'oe'in Jesus-ví'piye dívíwäyü, hedi náa t'ähki in t'owa dívíwäyü'in diwedibo hádée ma' p'ánú maapaasôn (5,000) ihay diji' in senä'da'.

⁵ Wíyá tháwān in Hudíyo p'ó'dédí'indá in tsonnindá hedá in Hudíyoví khuu dāyhá'o'indá t'ähki'díbo ee Jerusalem dívíwé'ge'an. ⁶ Annas i' owha' p'ó'dédí' namuu'i' iwebá na'ān, hedá Caiaphas-á, hedá wíyá sen John ginbá nakháwä'i-á, Alexander-á, hedá wāy-á Annas-ví maatu t'owa'indá dikw'ó. ⁷ Peter-á John-dá ovānts'úde in t'owaví páadépiye ovānwéenu-ídí, hedi ovāntsika'yan, “To'dan in kay wovānmägi ná'i sen hekháa dānmāānídí? To'dan wovānk'ú' han dān'amídí?”

* **4:2** In Sadducee t'owa dívíwäyü in chu'indá há'to diwáywówápúuw'in.

8 Hedi Peter pín ta'gedi i' Yä'dâa'i P'oewaahâa imáadí ovâytu'an, "Un Hudíyo p'ó'dédí'indádí tson-nindádí, 9 nää thaa undi dítsika'máa wên háawin híwó'nin háa wí sen nahaywän ûnpóe i'gedi, hedá hádídí ûnhekháapóe'indá. 10 Hedânho un t'owa t'âhkí hedá t'âhkí in wé'gen Israel-'indá únkây'ä' nã'in únhanginpúuwí'in: Jesus Christ oe Nazareth-widi na'in dínk'û' nã'i sen unbí páadépiye nawindi' ânhekháa'amídí. Hedi Jesus-bá phé'win deedi bînt'óhtägek'û', hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápaa. 11 Jesus-ví'gedi ginnân nata'muu:

I-ânkun wí k'uu waagi'bánamuu

hedí undá tewhátehpaa'in waaginbá-á ímuu.

Hedi tobá bînjoegi'an wänbo'

i-á i' k'uu shánkí natáy'i waagibá napóe teh-paa bé'dí.

12 I'da'mân ûnkodi t'owa ovây'aywoenídí. Nää oepáa k'aydi t'âhkí wíyá to'wí wänbo wí'ônk'û'pí dîn'aywoenídí, nã'i Jesus gin nakháwã'ida'mân" gin Peter-di ovâytu'an.

13 In Hudíyoví p'ó'dédí'in ovâyháa'an Peter-ádí John-dádí wôeda'ginpídíbo dänhée'andi dít'oedi, dínhanginnândi nã'in wíjedá t'owa he'ennin háa ta'dihá'in wídamuupí'in. Hedi ihaydi dín'ánpówá Jesus-ádí dänjýénde'in damuu'in. 14 Hedi i' sen ônhekháa'andi' iwebá nawindi dâymû'dího wíyá háa wänbo wídínk'óepí ovântu'âamídí. 15 Hediho ovântu'an in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwedi já'wépiye dapee-í'in wí'bo dívíhée'amídí. 16 Hedi wí'nã táye dívítsika'yan, "Hânnan nã'in senä'ây'amí? Báyéki in t'owa nää Jerusalem-'in dínhanginná nã'in pínán t'ôe

hay'in dân'annin, hediho na'indá wígínkodipí gitúunídí wíðän'anpí'in. ¹⁷ Nää ná'in wíje senä' áytü'âamí Jesus-ví'gedi wíyá dânhéé'andáho áytuhchänukhâymaa, hedânho wây-á shánkí t'owa ná'i háäwí i'gedi wídit'oe-ípídí."

¹⁸ Hediho wíyá oväntsudejõndi oväntu'an wíyá wänbo Jesus-ví'gedi wíðänhéé'amípí hedá wíðänhá'amípí. ¹⁹ Hewänbo Peter-ádí John-dáđí ovâytu'an, "Wé'innan än'amí? Ti undi dítu'an waa háa Jõesi Tádádí dítu'an waa na'in än'a'ginnamí? Undá únkây'ä' úví'ánshaa'amí'in wé'innan Jõesi Tádá natúuní'in shánkí híwó'nin namuu'in. ²⁰ Hebo na'indá wígänkodipí hánda'dibo gachanídí. Gänkhây'ä' t'owa äntu'âamí'in háa änmû'indá gat'oe'indá."

²¹⁻²² Hedáhá' in Hudíyo p'ó'dédí'indi shánkí kay'indi oväntu'an oväntuhchänukhâymaa'in, hewänbo ovänma'p'ädi. Wên t'aywó'nin wänbo oväntuhchäänú-í'in wí'ovänshaapí, hedi oväntuhchänudáho in t'owa há'to ovâyhí'amí. In t'owadi Jõesi Tádá kw'áayébo' óemáa, iví pinnándí ná'i sen ûnehkháapóedí. I' sendá jónántä (40) paayo'iví shánkí' namuu.

In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'o' shánkí kay'in dimúunídí

²³ Ovänma'p'ädi ihaydi wesebo Peter-á John-dá inbí k'ema'inbí'piye damáa, hedi ovâytu'an háa in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in tsonnin dítú'in t'ähkí. ²⁴ Inbí k'ema'in ná'in dit'oe ihaydi Jõesi Tádáví'piye t'ähkídíbo ginnân dívíjûusu'an: "Nanbí Sedó Jõesi Tää, u-ân háäwí t'ähkí nâakhíjé. Makówá-á, nää oepáa k'aydi i'gá, mâap'oe-á,

hedá hää t'ähki iwe nasaa'i-á nakw'ó'di-á diji'i-á nâakhíjé. 25-26 Hân'oebo' i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi na'in dîhéé'an nanbí hehâäwi thehtáy pahpâa David-ví sóphogedi. I-á uví t'ôe'i úmuu, hedí ginnân ita'nan:

Háadan in Hudíyo dimuupí'in dívít'ayjaa'o'?

Háadan in Hudíyo dimuu'in hääwi
nachä'muupí i'gedí díví'ánshaamáa?

In tsonnin t'ähki nangewin dívít'aywínú,

hedí dívíwé'ge'an dívihänsa'idí Nanbí Sedó
Jôesi Tádávi'piye

hedá i' to'wívi'piyá i'di óesóge'i' t'owa
ovây'aywoenídí.

27 Hedího ta'gendi han napóe. Nă'i bú' iwe Herod-á Pontius Pilate-á in Hudíyo dimuupí'indá hedá in Hudíyo-ádi t'ähki dívíwé'ge'an uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus óehänmamídí, i-á u'di nâasóge t'owa ovây'aywoenídí. 28 U-á báyékí hangintandá kay-á mänmáadi untú nă'i t'ähki ûnkây'ä' napúuwí'in, hedí t'ähki háa untú waa napóe. 29 Nanbí Sedó Jôesi Tâa, nää-á inbí hí' háa ditû'nin ót'ôeyanbe. Ditû' indi jänákí na'in díkhâymáa'in, hewänbo na'in uví t'ôe'in gimuuđi u'dá kay dímäáni uví hí' khunwôeda'ginpídíbo wînhée'amídí. 30 Wída'máa t'owa ovâykeeyamí'in in kay úk'óe'in ovâyhekháa'amídí, hedá ovâykeeyamí uví yä'dâa'i t'ôe'i Jesus-ví kayđi t'ämäge'i pínán t'ôe-á nakodí'in."

31 Dívíjûsubowa ihayđi ee diwé'gekw'ó' diwe t'ähki na'ä'yäpóe, pín ta'gedí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâymáa, hedí khunwôeda'ginpídíbo Jôesi Tádávi tun t'owa ovây't'ôe'o'.

In Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in inbí hääwí wí?nä táye dívíyämúnde?

³² T'ähkí in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in handa? di?ánshaapóe, hedá wêeda? dimuu waa dichaa inbí pí?nä khó?jé. To?wí wänbo wínatúhpi, “Nä?i naa dómáa?i? naví?da? dínmuu,” hewänbo t'ähkídíbo inbí hääwí t'ähkí dívíyämúnde?. ³³ Jôesi Tádádí in Jesus-ví t'ôekhuwa?in báyéki ovâykaymägi in t'owa ovâytu?âamídí Nanbí Sedó Jesus nawáywówápóe i?gedi, hedá Jôesi Tádá-á t'ähkí indádá hânho híwó?di-á namuu. ³⁴⁻³⁵ Hedího tóebo hääwí wänbo wí?üntáypí. To?wí wänbo wí nava háa wí tewhá ûnmuu?i? iku?p'égidá, i? chá? ihógi?i-á in Jesus-ví t'ôekhuwa?inbí?piye ihúja? ovây?aanídí, hedá indá in shánkí dínáy?inbí?piye ovâywijende?.

³⁶⁻³⁷ Wí sen Joseph gin nakháwä?i ginbá i?an. Wí nava iví? ûnmuu?i? iku?p'égi, hedí i? chá? in Jesus-ví t'ôekhuwa?inbí?piye iho?di ovây?an. Nä?i sendá wí Levi-ví ây iwedi?i?bá namuu, oe Cyprus na?aypuyä?i?, hedí in t'ôekhuwa?indi óekháyä? “Barnabas” gin. (Nä?in kháwä-á Hudíyoví tundi natunda? “Wí to?wí t'owa ovâykhäge?do?i? kwee waa sen waa di?âanídí” gin.)

5

Ananias-ádí Sapphira-ádí háa dänpóe?in

¹ Wí sen Ananias gin nakháwä?i-á iví kwee Sapphira-ádí inbí nava dänku?p'égi, ² hedí i? chá? dänhógi iwedi wí háyú Ananias ikaakw'ódi ingí?, hedí i? naphade?i chá? in Jesus-ví t'ôekhuwa?inbí?piye iho? ovây?aanídí. Iví kwee ûnhanginná háa i?annin t'ähkí. ³ Peter-di óetu?an,

“Ananias, Satan iʔ Penísendi uví píʔnă khóʔjépiye nâatsudemăgipiʔan. Iʔdá wóetuʔan iʔ Yăʔdâaʔi Pʔoewaahâaviʔpiye bihójoʔamíʔin, hediho tʔăhkí iʔ chăʔ iʔ nava dănkupʔégi iwediʔiʔ winâamaapí. ⁴Iʔ nava mănkuʔpʔépipídíboʔ, ti uvíʔ wíʔúmuupiʔan? Hedá mănkuʔpʔégi ihaydá, ti háa undaʔ waagi iʔ chăʔdi biʔamíʔin wíʔúkodipiʔan? Hebo náʔin yăʔdâapíʔin ânshaadi wóekêʔdi Jôesi Tádaviʔpiye bihójoʔan, tʔowavíʔpiyedaʔbá joe.”

⁵Ananias náʔin híʔ natʔoe ihaydi nachuhkanu, hedi in tʔowa háa napóeʔin dínhanginpóe ihaydi báyéki dikhunwôedaʔpóe. ⁶In eʔnûn iwe dijiʔin iʔ pení wên aa iwe dáyʔánkʔúʔ, hedi iwedi óepiyedi óekhăʔkʔúʔ.

⁷Madí poje óda naphade ihaydi Ananias-ví kwee ûnpówá, hewânbo waʔdi wíʔûnhanginnáhpí háa iví sen ûnpóeʔin. ⁸Peter-di óetuʔan, “Dítuʔan, ti năhaydaʔmân iʔ chăʔ wovănwăʔâa iʔ nava dănkupʔégi ihaydi?” I-á natú, “Hedi ha, hăhaydaʔmânkun.”

⁹Peter-di óetsikaʔyan, “Háadan wíʔgíndíbo dănwéhpêeʔan Nanbí Sedóví Pʔoewaahâa dăntayiʔnídí dănshaa-ídí tigúba wovăntuhchăănû-í ivíʔpiye dănhójoʔandi? Ótʔôeyan, hăă phódi jáʔwé in uví sen óetsʔankhăʔkʔúʔin dínʔăhsaatúʔ, hedi indibá chuʔi wóepiyegíʔo.” ¹⁰Wesebo iʔ kwee Peter-ví ân núʔ nachuhkanu. In eʔnûn ditsʔûndi óechuhshaadá iwedi óepiye, hedi iví senbí núʔbá óekhăʔkʔúʔ. ¹¹Tʔăhkí in méesateʔin tʔowa hedá tʔăhká in wéʔgen tʔowa náʔin háa napóeʔin dínhanginpóedí khunwôedaʔdi ovăyhógi.

Jesus-ví tʔôekhuwaʔin dívípnántʔôeʔoʔ

12 In Jesus-ví t'òekhuwa'in báyékí t'ámäge?i pínán t'òe dâyo' in t'owa dâymúunídí. T'áhki in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíwé'ge'o' i' méesate hay'iwi pohtâa iwe, "Solomon-bí pohtâa" gin dâytu'o'i'. 13 In wé'gen t'owa híwó dívíhée'an in Jesus-ví'in dimuu'inbí'gedi, tobá indádí dívíwé'ge'amídí dikhunwôeda' wänbo'. 14 Hewänbo shánkí wänbo t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyu, senä'dádí kwiyä'dádí, hedi in wé'gen ho dívíwäyu'indádí dívíwón. 15 Háa napoe'o'in in t'owa dâymû'di báyékí in dihay'in oe p'óegépiye ovâyho', hedi inbí whohpä' eeje ahkhây eejá ovâykw'ódi, hedânho madân Peter naphademändi iví ókhundi wänbo ovâynaaní, hedi handidi wáy wên ovâyhekháa'amí. 16 Hedá in t'owadá i bú'ây oe Jerusalem tsowa iwéngé nakw'ó' deejedá in dihay'in ovâymayä', hedá in to'wên in yä'dâapí'in p'oewaahâadi ovâyt'òephadekando'in wá' ovâymayä', hedi t'áhki ovâyhekháa'an.

Jesus-ví t'òekhuwa'in ovâyt'òephadekando'

17 Hedího' i' Hudíyo owaha' p'ó'dédí' hedá in i-ádí diji'indá, Sadducee t'owa dimuu'in, hânho dithúupóe. 18 Hedího in Jesus-ví t'òekhuwa'inbí'piye dikhennmäadi in yä'dâapí tsiyekannin dipankw'ó' diwebá ovâypankw'ódi. 19 Hewänbo i' khun Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'òepa'aa'i' óesan i' pan tewhá phódi ihuu-ídí, hedi i' makówáwi t'òepa'aa'i'di ovâypiyedi ovâytu'an, 20 "Jaho bípûn oe méesate hay'i eepiye, hedi owe úvíwéénú-í, hedi in t'owa nã'in wówátsi

ts'aamin ni'gedi bînt'ôe'amí." Hedihó háa ovâytu'an waa díví'an.

²¹ Nathay'ä' ihaydi i' méesate hay'i eepiye dits'ú, hedi in t'owa ovâyháhkannón. Wa' han díví'odibo' i' owha' p'ó'dédí' hedá in i-ádí diji'indá inbí'we dívíwé'ge'andi in se'daa in Israel tunjowa' dimuu'in ovâytuhkánnan, hedi wên sundaḡo oe pan tewhá eepiye dâysan in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyamá'ídí. ²² Hewänbo i' pan tewhá iwe dipówá ihaydi wí'ovâyshaapí, hediho dívíwáybundi inbí tsonnin ovâyt'ôe'an i'gedi. ²³ Ovâytu'an, "Na'in âymû' i' pan tewhá phódi téegít'aa nati'dinnin, hedá in pan áyi'nin ee phódi nú'-á diwinnindá. Hebo in phódi áyhuudi gits'ú' dihaydi wéná wí wänbo in senä' wí'âyshaapí." ²⁴ I' méesate áyi'di p'ó'dédí' hedá in owha' p'ó'dédí'indá nã'in dit'oe ihaydi wídínhanginnáhpí háa díví'amí'in. Wí'nã táye dívíwänpitsika'máa, "Hännangú dínpóe? Hännan wíyá napuwagí'o?"

²⁵ Ihaydi wí to'wí nats'ûndi ovâytu'an, "Bít'ôeyan, in senä' bînpankw'ódi'in oe méesate hay'i' íve diwindi in t'owa ovâyhá'o'." ²⁶ Hedihó i' méesatewin sundaḡoví p'ó'dédí' iví khäge'nin wóegé i' méesate hay'i' iwepiye dimää, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywáymaa, hewänbo wí'ovâywa'anpí, gá han díví'andá dikhunwôeda'dân in t'owaḡi ovâyk'uhsäyü-í'in.

²⁷ Hedi in tunjowa' diwé'gekw'ó' diwepiye nã'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyts'úḡedi in tunjowa'ví páadépiye ovâywínú, hedi i' owha' p'ó'dédí'di ovâyt'e'p'íde gin: ²⁸ "Na'indi kay'indi ho wâytu'an in t'owa wíwínhá'âámípí nã'i Jesus

gin nakháwǎ'iví'gedi, hebo nää-á undá nää Jerusalem i'ge t'ǎhki in t'owa shánki wänbo bínhá'o', hedá wá' Jesus-ví chuwa ûnmuudi na'in dînchǎänú-í'in ida'."

²⁹ Peter-ádi in wé'gen Jesus-ví t'ôekhuwa'indádi óetu'an, "Shánki gínkhây'ǎ' Jôesi Tádá háa dítu'an waa ây'a'ginnâami'in t'owaví tun ây'a'ginnamíví'wedi. ³⁰ Undi Jesus phé'win deedi bînt'óhtǎgedi bînhay, hewänbo Jôesi Tádá, i' to'wí nanbí páadé kǎ'ǎǎ'indi óe'a'ginmä'i'dibá óewáywówápaa. ³¹ Jesus-ân Jôesi Tádá ivi ko'díngédí óesóge, tsondi-á aywondi-á namúunídí, ná'in Israel t'owa ovâykhǎge'namídí inbí t'aywó'di dâyjoe'ámídí hedânho ovây'owóje-ídí. ³² Na'in gínhanginná ná'i t'ǎhki napóe'in, hedânho i'gedi wâyütumáa, hedá i' Yǎ'dâa'i P'oewaahâädá hanbá wovâyütumáa, ná'i P'oewaahâä-á Jôesi Tádá in to'wên óe'a'ginmä'in ovâymägi."

³³ In Hudíyo p'ó'dédí'in ná'i hí' dit'oe ihaydi hânho dit'ayyaapóe, hedi in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâyt'ahǎänú-í'in dida'. ³⁴ Hewänbo wí Pharisee sen Gamaliel gin nakháwǎ'i' iwínú in tunjowa' ovâyhée'ámídí. I-á Hudíyoví khuu háhkandi namuu, hedi t'ǎhki in t'owadi óe'a'gin. I'dá wên senä' ovâytu'an in Jesus-ví t'ôekhuwa'in oe já'wépiye ovâypeeyé-í'in, iwe wí háy tǎhki dívítsíkha'ámídí.

³⁵ Hedi Gamaliel-di in tunjowa' ovâytu'an, "Navi t'owa Israel-win, híwó bí'ánshaa'an wa'di ná'in senä' háawên bîn'anpídíbo'. ³⁶ Ti wí'ún'ánshaapí'an wí sen Theudas gin nakháwǎ'i wí háyú paayo phade nǎngé naji', hedi ná'i Theudas-á natú, 'Naa-

ân hay'i omuu,' hedi maḍi jónän tägintä (400) senä' i-ádí dívíwón. Hewänbo wên sundadodí óehay, hedáhá' in óeyuúmaa'in t'ämäpiye diwi-jedee, hedi hääwí t'ähkí dáy'andi' háagi' wänbo wídínchä'póepí. ³⁷ Hedáhá' wiyá häyú paayo naphade ihaydi, t'owa ovâykháwähónde'i paayo naná' dihaydi, Judas i' Galilee-wi sen na'ää, hedi báyéki t'owa ovâyhée'andi i-ádí dívíwón. Hedi háa Theudas ûnpóe waabá Judas wá' ûnpóe. I-á óehaydá t'ähkí in óeyuúmaa'in diwijedee.

³⁸ “Hedânho nää wâytuúmaa, háa ná'in senä' bîn'o'in úvíwóyí'ní. Ánpí bin'an. Háa dikanda'in hedá inbí t'ôe-á inbí ánshaada' dínpiuuúháho', háa Theudas-á Judas-á dânpóe waagibá dínpuúwí, hediho há'to háa díví'o waa dínkáypúuwí. ³⁹ Hewänbo Jôesi Tádádânho inbí t'ôe iwe ovâykhäge'maadáho', ná'in senä'dá há'to bînt'aaní, hedá wá' maḍi Jôesi Tádáví'piyeda' úvíwänpihânsa'í.”

⁴⁰ Hediho in Hudíyo p'ó'dédí'indi Gamaliel-ví tumakhe ônt'ôeyan. In Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâywâytsudejôn, hedi ditsonpóe in sundadodí púwhí'dí ovâywhäñí'in, hedi Jesus-ví'gedi wiyá wídívíhée'amípi gin ovâytu'andiho ovâyma'p'ädi. ⁴¹ Hediho tunjówháagédí dipee. Hânho dihihchanpóe, gá Jôesi Tádá indádi báyéki nahíhchandi i'di ovâymaßigidân ná'in wôeda' iwehay ovâykáanídí Jesus namuudi. ⁴² Hedi thamuwaagi i' méesate hay'i ee hedá tewhá i'ge t'ähká dívíjyéñdedá t'owa Jesus-ví'gedi ovây't'ôekanhon, hedi ovâyhá'o' Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

6

In tséđi diji'in méesate'in khäge'nin ovâyde'man

1 Ihayhäábá shánkí wänbo t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde', hedi in Israel nangedi já'wedí di'ää'in Hudíyo in kodi Israel-'inbí'piye' dit'ayyaapóe. Ditû' in kwiya' inbí senä' dín't'ahánnin thamuwaagi ovâykoegi'hääwímä' dihaydi ná'in já'wedí di'ää'in kwiya' shánkí hí'índa' ovâykoegi'mä' in kodi Hudíyo kwiya'ví'wedí. 2 Hediho in tä'di wíje Jesus-ví t'ôekhuwa'indi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in t'ähki ovâywé'ge'andi ovâytu'an, "Na'índa gínwó'ná Jôesi Tádáví hí' âyt'ôe'odi, hediho híwó wínamúunípi nanbí t'ôe âyjoe'amídi âywänpikoegi'phaadé-ídi. 3 Hedânho tí'úuwín páadé'in, tséđi wên senä' unbí'wedí binde'man âykw'ôenídi ná'i koegi' ovâymäänídi. Ná'in senä' gi'min dimúuní'in dínkhây'ä': T'owa ditû' híwó'nin senä' dimuu'in, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi dâymáa'índa híwó'di hangintan dâymáa'índa dimúuní. 4 Hedi na'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in gimuu'índáho ívíjûusu'amí hedá Jôesi Tádáví hí' âyhá'amí, hedi ná'índáho nanbí t'ôe-á gínmúuní."

5 T'ähki in méesate ee dikw'ó'nin háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ditû'in ovâyhí'an, hediho Stephen óede'man, i-á báyéki wäyu imáa'i' namuu, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa'i-á. Ná'in wé'gen senä' wá' ovâyde'man: Philip-á, Prochorus-á, Nicanor-á, Timon-dá, Parmenas-á, hedá Nicholas oe Antioch-wi-á (i-á Hudíyo namuupí wänbo in waagibá iwâyunde'i' namuu).

6 Hedi náʼin senäʼ ovâydeʼmannin in Jesus-ví t'ôekhuwaʼinbíʼpiye ovâykán, hedi inbíʼdi in t'ôekhuwaʼin dívímankw'ódidi ingíʼ ovâyjûusuʼan.

7 Shánkí wänbo t'owa Jôesi Tádáví híʼ dit'oe, hedi oe Jerusalem in Jesus-víʼpiye dívíwäyundeʼin disôemän. Báyéki in Hudíyo owhaʼ wänbo náʼi híʼ dâýʼaʼgindi dívíwäyü.

Stephen óepankêʼ

8 Stephen báyéki Jôesi Tádáví sígísehkanä imáa, hedi Jôesi Tádádí kay óemägi, hediho t'ämägeʼi pinnán t'ôe heʼendi iʼoʼ in t'owa dâymúunídí. 9 Hewänbo wên senäʼ Stephen-dádí dívítuhkandoʼ. Indá náʼi Hudíyoví méesatewin dimuu, “Ovâymaʼp'áʼdiʼin Pant'ôeʼinbí Méesate” gin dâytuʼoʼ, hedi Cyrene-windá Alexandria-windá Cilicia-windá hedá Asia-windá dimuu. 10 Hewänbo iʼ Yäʼdâaʼi P'oewaaḥâḥâḍi Stephen báyéki híwóʼdi hangintan óemägi ihéeʼamídí, hediho in senäʼ wídínkodipí óet'aanídí.

11 Hediho indi wên senäʼ ovâywáʼâa ivíʼgedí dívíhójoʼamídí, hedi náʼin ditú, “Naʼin git'oe aʼginpí waagi ihéeʼandi Moses-víʼgedí hedá Jôesi Tádávíʼgedá.” 12 Gindidiho in t'owa hedá in Hudíyo tsonnin hedá in Hudíyoví kuu dâyháʼoʼindá t'ähkí ovâyteʼyaʼnan, hediho Stephen-bíʼpiye dikhenmääḍi óeyâʼ, hedi khóhkaydi in tunjowaʼvíʼpiye óehoʼ. 13 Hedi wên senäʼ ovâyts'úde ivíʼgedí dívíhójoʼamídí. Ginnân ditú: “Náʼi sendá ḥḥḍi wänbo t'ähkí híwóhpí ihéeʼo náʼi Jôesi Tádáví méesate iʼgedí hedá iʼ tsonnun Moses itaʼnan niʼgedá. 14 Hedi git'oe natúdí, náʼi sen Jesus oe Nazareth-wi náʼi méesate

hay'i' inayukhâymáa'in hedá ná'i kuu Moses-di dímgá'i-á t'ähkí i'egókhâymáa'in."

¹⁵ T'ähkí in tunjowa'di tsíhtáye Stephen óemúnde', hedí iví ts'ay wí makówáwi t'ôepa'aa'iví'in waagibá ûnkeepóe'in dâymû'.

7

Stephen-di in Hudíyo tsonnin ovâyhí'máa

¹ I' owha' p'ó'édé'dí'di Stephen óetsika'yan, "Ti ná'i ditû'di t'ähkí ta'gen namuu?"

² Stephen-di ovâytu'an, "Mă'măä'indá tí'ûuwin páadé'indá, naa dînt'ôeyan. Jôesi Tádá i' sa'wó'di kohthay eedi nathaa'i nanbí páadé'i thehtáy pahpâa Abraham-bí'piye ipikeeyan, wa'di Abraham owáy Mesopotamia nange wăhăä nathaa ihaydibo', oe Haran bú'piye wa' namăäpidibo', ³ hedí Jôesi Tádádí óetu'an,

'Uví maatu t'owa mänjoe'amí hedá uví nangá,

hedí unmú-í ná'i nange wînkeekankhâymáa iwepiye.'

⁴ Hediho in Chaldean-bí nangedi napeedi oe Haran wăhăäpiye ithayegiho'. Iví tádá ûnchuu ihaydá Jôesi Tádádí óetu'an iwedá namú-í'in, hedí náä nange náä githaa iwe napówá. ⁵ Jôesi Tádádí Abraham hăäwí wänbo ná'i nange iwe wí'óemägipí iví' ûnmúunídí, wí nan i'ähkêení'i wänbo joe. Hewänbo Jôesi Tádá iví tun imági wáy wí thaa ná'i nan óepăhkhâymáa'in iví' ûnmúunídí, hedá owáy nachuu ihaydá iví tí'úugé kă'ăä'indá inbí' dínpuwagí'o. Hedí ná'i t'ähkí Jôesi Tádádí Abraham óetu'an wa'di iví páadé'i ay ûnpuyăpidibo'.

6 Óetu'an wá' iví tí'úugé kǎ'ǎǎ'in wíyá nange inbî' dínmuupí'we dívíthayekhâymáa'in, hedi ee nange'in t'owadi jónǎn tǎgintǎ (400) paayo t'ǎhki ovâypankhonkhâymáada ovâyt'ôephadekankhâymáa. ⁷ Hebo óetu'an wá', 'Naada in t'owa uví tí'úugé kǎ'ǎǎ'in ovâypanhógi'in dovâytuhchǎnukhâymáa, heda hǎ'in t'owavi nangedi uví tí'úugé kǎ'ǎǎ'in dipeegi'o, hedi ná'i nangepiye di'ǎǎ-i, hedi náwe naa dí'a'ginmǎáni.' ⁸ Hediho Jôesi Tádá gin iwéhpêe'andi Abraham óetu'an wên k'ewe taadi óetaa'amí'in, Abraham ikeeyamídi nahíje'in. Hedi Abraham wí e'nú ûnpuyǎ, i-á Isaac gin nakháwǎ, hedi kháve thaa naphade ihaydi ná'in k'ewe taadibá óetaa'an. Heda Isaac wá' iví e'nú Jacob hanbá i'an, heda Jacob-á iví tǎ'di wíje (12) e'nún hanbá-á, indá nanbí hehǎǎwin thehtáy pahpá'in ginmuu.

⁹ "Nǎ'indá inbí tí'ûu Joseph-ví'piye dithúupóedi óeku'p'égi, hedi wáy-á sená' oe Egypt-piye dimǎnnindi óekumǎdi indádi óeho'. ¹⁰ Hewǎnbo Jôesi Tádá wá' i-ǎdí namǎa, hedi t'ǎhki iví t'ôephade iwedi óejâa'an. Jôesi Tádádí Joseph óekhǎge'nandiho i' Egypt-wi tsondi p'ó'dédí' Pharaoh gin óetu'o'i'di báyéki óehí, heda óemú' híwó'di hangintan imáa'in, hediho i'di Joseph óesóge in Egypt'inbí tunjó dínmuunídi heda iví hǎǎwí t'ǎhki ôn'áyíngi'amída.

¹¹ "Thayhǎǎbá oe Egypt nange heda Canaan nangá wéngé t'ǎhki dihaapóe, hediho báyéki t'owa dâyt'ôephadende'. Nanbí thehtáy pahpá'in wǎnbo wídâykoegi'shaadepí. ¹² Hedi oe Egypt dínkoegi'bán'yennin Jacob ûnhanginpóe, hediho

iví e'nûn nanbí thehtáy pahpá'in gínmuu'in iwepiye isan dâykoegi'kuumă-ídí. Ihaydá páadé iwepiye dits'anmää. ¹³ Hedi wiyá dimää ihaydi Joseph-di ovâykeeyan i-á inbí tí'ûu dínmuu'in, hedá Pharaoh-á ûnts'anhanginpóe to'wên Joseph-ví t'owa ûnmuu'in. ¹⁴ Hedi Joseph-di iví maatu t'owa-á hedá iví tádá Jacob-á ovâyt'ôesan iví'piye oe Egypt di'âä-í'in. Indá tségintă'di p'ánú (75) ihay diji'. ¹⁵ Hediho gindidi Jacob-ádi nanbí wé'gen thehtáy pahpá'indádi oe Egypt-piye dimää, hedi iwe dívíthaye dichuu píhay. ¹⁶ Tíúugédí i' pení phékhún Egypt-di oe Shechem-piye dâyo' hedi iwe wí t'owápho iwe wiyá dâywáykă'kw'ódi. Báyékí paayo phade nă'i hăäwí napóepídíbo nă'i t'owápho-á Abraham wí chă'di ho ikumă Hamor-ví e'nûnbí'wedi.

¹⁷ “Iwedi báyékí paayo naphade, hedi nanbí t'owa oe Egypt nange wăhăä báyékí di'ây't'owasôe, hedi i' thaa tsowa na'ă' Jôesi Tádá i'amídí háa i'di Abraham óetu'an waa óekhâymăa'in. ¹⁸ Hedi ihaydi wiyá tsondi p'ó'dédí' ts'aabi' Egypt nange nasogedee, i-á hăäwí wänbo Joseph-ví'gedi ûnhanginnáhpí' namuu. ¹⁹ I-á wên háawên jänákí'in nanbí t'owaví'piye i'an, i'dá nanbí thehtáy pahpá'in ovâykaygi'an inbí ây hí'innin já'wébo dâyjoe'amídí dínchuu-ídí.

²⁰ “Ihaydibá Moses na'aypuyä, hedi hânho sa'wó'di-á na'aymuu. Iví jiyá-ádi iví tádá-ádi poje p'óe t'ăhkí inbí k'aygibo óe'âyîngi'an. ²¹ Ihaydáhá' oe já'wépiye óepiye óejoe'amídí, hebo Pharaoh-ví a'yú ûn'ăädi óeshaadi iví'piye óeho', hedi iví' ûnmuu waabá óesówé. ²² Moses-á nă'in Egypt-

winbí háhkan t'áhki naháhpóe, hedi iví hí'-á hedá t'áhki i'annindá ûnkay.

²³ “Moses-á jónántä (40) paayo'i napuwamän dihaydi i'ánshaamägi iví t'owa in Israel-'in napuwämú-ídi. ²⁴ Hedi namää ihaydi wí Egypt-wi sendi wí Israel-'i' sen óewa'odi óemû', hediho Moses-di ná'i Israel-'i' ôn'aywoenídi namää, hedi háa i' Egypt-widi i' Israel-'i' óe'an waabá Moses-di i' Egypt-wi óe'an óedahay píhay. ²⁵ Moses na'ánde' iví t'owa dínhanginnáani'in Jôesi Tádádí óesóge'in inbí t'ôephade iwedi ovâyma'p'ädi-ídi, hewänbo indá wídnhanginnáhpí.

²⁶ “Wíyá tháwän nawáy'ää ihaydi wíje Israel-'in dányándedi ovänmû', hedi ovänk'emakannamídi ikhää. Ovântu'an, 'Bát'ôeyanbe un senä', undá ti'ûuwín waaginbá damuu, hedi háadan wí'ná táye dänwá'o'?' ²⁷ Hewänbo i' sendi i' wêe sen óewa'o'i'di Moses óewänpichänuði óetu'an, 'To'dan wônk'û' na'in dítsonmá've-ídi háa dítu'âamídi híwóhpí än'o'in? ²⁸ Ti naa wá' díháji'in unda', tsá'di i' Egypt-wi nâa'an waabá?' ²⁹ Moses ná'in nat'oedi Egypt-di nashavepee, hedi oe Midian nangepiye namäädi iwe wí já'wédi'i waagibá ithaye. Iwáy wáhäho wíje e'nûn ûnpuyä.

³⁰ “Wíyá jónántä (40) paayo naphade ihaydi wí thaa oe Sinai p'in nú' ahkónu wáy naji' ihaydi, wí makówáwi t'ôepa'aa'i wên wää'i phé'yävi nakoje'nin jáage nawindi óemû'. ³¹ Moses ná'i imû'di óeháa'an, hedi shánki nú'piye ihädi híwó imúunídi, hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa ihée'andi nat'oe. Gin Moses óetu'an: ³² 'Naa-á Jôesi Tádá omuu, uví thehtáy pahpá'in Abraham-dá Isaac-

á hedá Jacob-á indi dí'a'ginmägi'i?.' Moses nakhunwôeda'póedí nathathapóe, hedi wiyá imúuní'in wínada'pí. ³³ Hebo Nanbí Sedó Jôesi Táadí óetu'an, 'Ó'antop'ädi, hä'i nan unwin diwe báyéki na'a'ginmuu, naví' dînmuudi. ³⁴ Ta'gendi naa dómû' háa in Egypt-windi naví t'owa ovây't'ôephadekando'in, hedá inbí haytuhkwíndá ot'oe, hediho dovâyma'p'ädi-ídi owá. Nää-á u-á bikhây'amí, oe Egypt-piye wíwáysankhâymáa ovâykhäge'namídí.'

³⁵ "Hediho Jôesi Táadí Moses óesan in Israel t'owaví tsondi dînmúunídí hedá ovâyma'p'ädi-ídá, tobá hándídí indi óejoegi'andi óetu'an wänbo?, 'To'dan wônk'û' nanbí tsondi gínmúunídí hedá dítu'âamídá háa híwó háa híwóhpí íví'o'in?" Hedi Moses in Israel t'owaví'piye namää ihaydi i' makówáwi t'ôepa'aa'i' in wää'i phé'yävi nakoje'nin jáagé nawíndi óehée'andi'bá i-ádi namää óekhäge'namídí. ³⁶ Nää'i Moses-á t'ämäge ipínnánt'ôe'an oe Egypt nange wähää, hedá i' p'í' mâap'oe gin dâytu'o' iwe tsowa-á, hedá i' ahkónu iwá jónántä (40) paayo diji' ihaydi. Handidiho i'di in Israel t'owa Egypt nangedi ovâypiye. ³⁷ Nää'i Moses-dânkun in Israel t'owa ginnân ovâytu'an: 'Jôesi Táadí wí tukhe'bi' unbí t'owa iwedi'ibo namuu'i wovâysangí'o, naa dísan waagibá.' ³⁸ Nää'i Moses-á in Israel-'indádí naji' oe ahkónu i'ge. Oe Sinai p'in nú' nanbí thehtáy pahpá'indádí naji', i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di wiyá óehée'an dihaydi, hedi i' t'ôepa'aa'i'di óehée'andi wí hí' nahádepí' ihógi na'in dítu'âamídí.

³⁹ "Hebo nanbí thehtáy pahpá'in wídida'pí

Moses ônt'ôeyaaní'in, hedihó óewänpijoegi'an, hedá oe Egypt-piye diwáypunda'di dibo'aakw'ó. Hedihó Aaron dâytu'an, ⁴⁰ 'Wí hääwí ây'a'ginmääningí' hedá dînpáadéhúuwígí'-á dînpa'í. Nã'i sen Moses oe Egypt-di dípiye'i-á, wíginhanginnáhpí háa ûnpóe'in.' ⁴¹ Ihayhäädi wí hääwí wí wáasi'ay waa ûnchaa'i dâypaa, i-á inbí jôesi dînmuu waa dâychaa, hedá dây'animâat'ahánú inbí a'gin dívímäänidí, hedí nã'i hääwí inbí mandibo dâypaa'i'di báyéki ovâyhíhchanmägi.

⁴² "Hedihó Jôesi Tádádí ovâyjoe'an hedânho i' thandá p'óe-á hedá in agóyó oe makówá disaa'indá dây'a'ginmäänidí. Hãn'oebo wí Jôesi Tádáví tukhe'bi ita'nan háa Jôesi Tádá natú'in, ginnân:

Un Israel t'owa, oe ahkónu jónántä (40) paayo íji' ihaydi,
 bîn'animâat'ahánúndedi unbí a'gin
 bînmäänidí,
 ta'gendi naagi' wí'úví'angepí.

⁴³ Naa dí'a'ginmääníví'wedi
 wí hýyää'i te'aa'ay pho' Moloch bînsóge
 bînhúuwídí,
 hedá wí hääwí wí agóyó waabá ûnchaa'i'
 Rephan gin dâytu'o'i-á bînhon.
 Nã'in wíjedi mandibo bînpaa'in bîn'a'ginmägi.
 Hedânho wên t'owa dovâysankhâymáa
 wovâyhúuwídí kayi' wăhăäpiye oe Babylon-
 ví shánki onädi.

⁴⁴ "Jôesi Tádádí Moses óehée'an nanbí thehtáy pahpá'in ovâytu'amídí wí te'aa gáhâyú'i' dâypa'i'in, hedí Moses ônkeeyan háa nakeet'ôení waa. Nã'i te'aa gáhâyú'i-á íve i' k'uu pháagîn

dak'óe Jôesi Tádáví tsontun eedi nata'muu'i', hedi i' te'aa dâykée'i' oe ahkónu i'ge diji' ihaydi. ⁴⁵ Hedi nanbí thehtáy pahpá'indá i' te'aa gáhâyú'i-á inbí ây ovâyjoe'an, hedáhá' inbí ây-á i' te'aa dâymaa Joshua-di nää nange ovâyts'úde ihaydi. Ihaydibá in t'owa nã'i nan diwewin dimú'de'in Jôesi Tádádí ovâykhehpiye. Hedi nã'i te'aa dínk'óe inbí tsondi hay'i David-ví thaa puwahay. ⁴⁶ David-dá Jôesi Tádá óehíhchannan, hedi gin ijûusu'an: 'Nanbí Sedó Jôesi Táa, u Jacob-di hãn'oe wóe'a'ginmä'i', wí wháagé ugí' wínk'úuwí'in naa dímää.' ⁴⁷ Hebo David-ví ay Solomon-dân Jôesi Tádágí' ontewhák'û', David-dá joe.

⁴⁸ "Hewänbo Jôesi Tádá i' shánkí kw'áyewi namuu'i' i' tewhá t'owa inbí mandi dâykw'ódi eejeda' bá wínathaapí, i-á t'ämäpiye nathaa. Hãn'oe wí iví tukhe'bi' gin ita'nan:

⁴⁹ Jôesi Táa natú,

'Makówá t'ähkí naví sogé'i waagi' bá dînmuu,
 hedá nää oepáa k'aydá wí ân
 kaykhanwówákandi waagibá-á naagí'
 namuu.

Wí wháagé dítôenídí wänbo wí'únkodípi
 bínk'úuwídí,
 hedi wáygé dáykaykhanwówá'amí'in
 wídíntáypí.

⁵⁰ Ti naví mandibo hää t'ähkí wídókhíjépi'an?' gin Jôesi Táa natú.

⁵¹ "Un t'owa p'óhkây'indá' ímuu, hedi wäyupí'in ímuudi Jôesi Tádáví hí' pí'nä khó'jé wí'únts'úya'pi hedá wí'ít'oe'opí. I' Yä'dâa'i P'oewahâä häädi wänbo t'ähkí bínjoegimáa. Háa unbí hehääwin thehtáy pahpá'in díví'an waagibá

úvíkanhon. ⁵² Indá Jôesi Tádáví tukhe?min t'ähki ovâyt'ôephadekannanpí'an. Ovâyt'ahanú in t'ôepa?aa'in hân?oe ditú?in nã?i to?wí iví wówátsi ta?ge ihondi namuu?i nakä?äägí?o'in. Hedí i? napówá ihaydá undidá tunjówháagé bînmangekán, hedí handidi undibo bînhay. ⁵³ Tobá Jôesi Tádádí in makówáwin t'ôepa?aa'in ovâysan wânbo iví tsontun wovâymäänídí, nã?i tsontundá wíwín?a?ginnanpí."

Stephen óek'usäyu

⁵⁴ Wa?di Stephen-di ovâyhí?máadí in Hudíyo p'ó?dédí?in hânho dit'ayyaapóedí ôndawã?ts'inde?. ⁵⁵ Hewânbo Stephen-dá i? Yã?dâa?i P'oewaahâa pín ta?gedí imáadí oe kw'áyepiye ibée, hedí oe makówá Jôesi Tádáví sa?wó?di kohthay ônmû?, hedá Jesus-á Jôesi Tádáví ko?díngeđí nawindi óemû?. ⁵⁶ Hedí Stephen natú, "Binmú?dí, makówá nakhuudeedí dómunde?, hedá i? t'owa t'ähkígí? na?aypuyã?i-á Jôesi Tádáví ko?díngeđá nawin."

⁵⁷ In iwe diwinnin díví?ojemankw'ódidi dívítuwínú, hedá t'ähkídíbo wé?ge iví?piye dikhenmää. ⁵⁸ Hedí khóhkaydi oe bú? já?wépiye óeho?, hedí in ônt'e?p'íde?in inbí k'éwé?i to dívíp'ădidi wí e?nú Saul gin nakháwã?iví nú? dâyjoe?an i?áyîngi?amídí, hedáhá? Stephen óek'usäyu óeháyjídí. ⁵⁹ Wa?di óek'usäyunde? ihaydibo ijûusu?an gin: "Nanbí Sedó Jesus, naví hâa dínke?." ⁶⁰ Hedí idége?disógedí gin kaygi natú, "Nanbí Sedó Jôesi Táa, in t'aywó?nin nã?in t'owa díví?o'in wí?ovâychäänú-ípí." Gin natúđího? iví wówátsi ibowa ijó?k'û? waagibá.

8

Saul-di in méesate'in t'owa ovâyt'ôephadekando?

1-2 Stephen óhaydi Saul-dá óhé'an. Hebo wây-á senä? Jôesi Tádá óe'a'gindo'indidá báyékí dívísíhtäãdi Stephen óekhã'k'û?. I' thaa iwedi páadépiye t'ãhkí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Jerusalem dikw'ó'nin báyékí ovâyt'ôephadekando?, hedi in t'ãhkí dijãndi t'ãmäpiye diwadedee oe Judea nange Samaria nangá i'ge t'ãhkí. In Jesus-ví t'ôekhuwa'indã? Jerusalem-bo dívíwóyí?

3 Saul-di in méesate'in t'owa báyékí ovâyjänäkí'o?. Tewhá ee t'ãhkí ijíyëndedi kwiyã'dá senä'dá inbí'jedibo ovâywhaapiyende?, hedá ovâypankw'óe'ó.

Oe Samaria nange Jôesi Tádáví híwó'di tun ovâyt'ôe'o?

4 Hedího in t'ãmäpiye dishavepee'in wéngé t'ãhkí dívíjýëndedi Jôesi Tádáví hí' ònt'ôekanhon. 5 Philip wí Samaria-wi bú'piye namããdi Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'o?. Ovâytumáa Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. 6 Báyékí t'owa dívíwé'ge'an hedá háa Philip-di ovâytumáa'in áyíngidi dívít'ôeyande?, i' pínán t'ôe i'andi dâymû'di. 7 Báyékí yã'dãapí'in p'oweahãã dívítuwínúndedi in t'owa ovâymaa'in diwedi dipee, hedá báyékí in dín'a'yãkankodipi'indá dipóhay'indá ovâyhekhã'an. 8 Hedãnho in bú'win hãnho dihíhchanpóe.

9-11 Ee bú' wí sen Simon gin nakhãwã'i wí'bo natû? i-á hay'i namuu'in, hedi ichuget'ôe'odi báyékí paayo in Samaria nange'in t'owa

ovâyháa'ó'. Hediho gin i'odi t'ähki t'owa he'ennin dimuu'indá he'ennin dimuupí'indá ônt'ôeyande', hedi ditû', "Nă'i sendá i' namuu Jôesi Tádádí óepínnánkaymăgi'i'." 12 Hebo Philip-á i' híwó'di tun Jôesi Tádáví khuu i'gedi ovâyt'ôe'ó' hedá ovâytumáa Jesus-ân namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hedi in t'owa dívíwâyüdi ovây'p'ó'p'oe'an, kwiyä'dá senă'dá. 13 Simon wänbo wá' iwâyü, hedi óep'ó'p'oe'an dihaydi Philip-ádí wé'ge dänjýénde', hedi hânho óeháa'ó' t'ämăge'i pínnán t'ôe Philip i'ó'i' imû'di.

14 Oe Jerusalem in Jesus-ví t'ôekhuwa'in dit'oe in Samaria-'in t'owa Jôesi Tádáví tun ônkê'in, hediho Peter-á John-dá inbí'piye ovânsan. 15-16 Nă'in wíje dapówá ihaydi in dívíts'anwâyü'ingî' ovâyjûusu'an i' Yă'dâa'i P'oewaahâa dâykáyjídí, gá i' Yă'dâa'i P'oewaahâa wa'di inbí'piye wídín'ăäpídân. Ovâywänpip'ó'p'oe'an Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwâyüdi. 17 Hedáhá' inbí'di wí'ingin dänmank'û'di i' Yă'dâa'i P'oewaahâa dâykê'.

18 Hedi nă'in Jesus-ví t'ôekhuwa'in in t'owavî'di dänmank'û'di i' Yă'dâa'i P'oewaahâa dâykê'in Simon imû'di ovänchă'măäni'in nada', 19 hedi ovântu'an, "Naa wá' dînk'u' hedânho t'ähki naa inbí'di dáymank'û'in i' Yă'dâa'i P'oewaahâa dâykáyjídí."

20 Hebo Peter-di óetu'an, "Uví chă' wóegébo péyégepiye unmú-í, gá un'ándedân i' hăäwí Jôesi Tádá imă'i chă'di nâakuumă-í'in. 21 Jôesi Tádádí wóemünde pí'nă khó'jé ta'ge wí'unmuupí'in hediho nă'in t'ôe há'to úkoedí-í bi'ámídí. 22 Năä-

á ná'i yä'dâapíkan unkanda'i nájoe'an, hedi pín ta'gedi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye bijûusu'amí hádéebé nakodídi ná'i gin un'ánshaamuu'i' wôn'owóje-í. ²³ Naa-á dînhanginná hânho unthúut'óe'in, hedá uví t'aywó'dídi wóewhimáa waagibá úpóe."

²⁴ Simon-di ovântu'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'piye dînjûusu'amí hedânho ná'i dítu'andi naa wídnúuwípidí."

²⁵ Hedi Peter-ádí John-dádí háäwí Jesus-ví'gedi dânhanginná'di' in t'owa ovâytu'an dihaydi, hedá Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun ovây't'óe'an dihaydi, Jerusalem-piye dawáymää. Dänweehon dihaydi báyéki Samaria nangewi bú'ây i'gedi daphade, hedi Jôesi Tádáví híwó'di tun ovây't'óekanhon.

Philip-ádí i' Ethiopia nangewi tsondi-ádí

²⁶ Ihayhãädibá wí makówáwi t'óepa'aa'i'di Philip óetu'an, "Ókhây'andi ná'in aakonpiye'in p'óe i'ge unmú-í, indá Jerusalem-di Gaza-piye namän." (Iwe wí ahkónu naná.) ²⁷ Hediho ikhây'andi namää. P'óegé iwéngé namän dihaydi wí sen óemû?. Ná'i sendá Ethiopia-wi tsondi namuu, in Ethiopia-winbí tsondi p'ó'dédí' kweeví chã't'ãhkí òn'áyínmáa'i namuu, i' kwee-á Candace gin nakháwã. Ná'i sen oe Jerusalem-dá najiwän Jôesi Tádá óe'a'ginmäänídí, ²⁸ hedi náä iví'piye iweehon dihaydi iví te phoge na'ándí in ta'nin Jôesi Tádáví tukhe'bi Isaiah ita'nannin itundo'. ²⁹ I' Yä'dâa'i P'oewaahãadi Philip óetu'an, "Ja' unmú-í há'i te nâakäänídí."

³⁰ Hediho Philip iwänäkídídi óekáa, hedi i' sen itundodi nat'oe, hedi óetsika'yan, "Ti unka'póya'

39 P'oe iwedi dapee ihaydi Nanbí Sedó Jôesi Táaví P'oewãhããdi tsikhagipí Philip iwedi óeho?, hedi i' tsondidi wíyá wí'óemû'pí, hebo iví'piye namän dihaydi báyéki nahíhchanpóe.

40 Philip-á oe Azotus bú' óekán, hedi iwediho? i' bú'ây i'ge t'ähki Jôesi Tááví híwó'di tun ovâyt'óekanhon oe Caesarea bú' napówá píhay.

9

Jesus-ví'piye Saul ipimägi

1 Ihayhããbá Saul íviwo jänäki in Nanbí Sedó Jesus-ví'piye díwíwäyunde'inbí'gedi ihí'maa. Natû' i'di ovâyt'akhanukhâymaa'in. 2 Hediho in Hudíyoví owha' p'ó'dédí'ví'piye namää wí ta'di óedaa'amídi. Ná'i ta'di ihondiho in ta'ge óemägi i' Hudíyoví méesate oe Damascus bú' eejepiye namú-ídi, hediho wên t'owa, háa kwiyä' háa senä' dimuu'in Jesus-ví p'óe i'ge dimännin ovâysheedá, oe Jerusalem-piye ovâypanmá'í ovâypankw'óenídi.

3 In p'óegé Damascus-piye namän dihaydi, tsowa napowamändi, tsikhagipí wí ko makówádi nawá, hedi óe'ánkê'. 4 Hedi nange nakanu, hedi wí to'wídi óehé'andi nat'oe. Óetsika'yan,

“Saul, Saul, háadan u'di naa dít'óephadekando?”

5 Saul natsikapóe, “Nanbí Sedó, to-an unmuu?” Hedi óetu'an, “Naa Jesus-ân omuu, u'di naa dít'óephadekando'i'”. 6 Ówínú, hedi i' bú'piye unmu-í. Iwânho wóetu'amí háa bi'amí'in.”

7 In senä' i-ádi dimännin diwãnpikwínudeedi háabo wíditundeepí. Diwãnpit'oe hewãnbo hããbo wíðâymu'pí. 8 Saul iwínú, hewãnbo itsíwaa ihaydá hããbo wí'ûnkeet'óepí, hediho Damascus-piye

óepaho?. ⁹ Poje thaa iví keetan wí'imáapí hedá wá' húukan wänbo suwä wänbo wí'i'ohpí.

¹⁰ Nä'i bú' Damascus iwáho wí sen Jesus-ví'piye iwäyunde'i' Ananias gin nakháwä'i nathaa. Nanbí Sedó Jesus-di óekháyä'dedi waagibá ûnt'oepóe, hedí Ananias natú, "Nanbí Sedó, hää-an unda?"

¹¹ Hedí Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Wesebo Judas-ví tewhá eepiye unmuí. Iví tewhá-á nää bú'win p'ôe iwe na'än, Ta'ge'in P'ôe gin dâytu'o?. Eedi wí sen Saul gin nakháwä'iví'gedi untsikapúuwí, Tarsus bú'wi-ân i' namuu.

¹² Nääbo ijúusu'o?, hedí i' tewhá ee na'än diwe untsudemändi wóemünde waagibá nääho ûnts'anpuwamän, hedá wá' wóemünde' uví mandá nâatägedá iví keetan wíyá ikáyjídí."

¹³ Hewänbo Ananias natú, "Nanbí Sedó, báyéki t'owadi nää'i senbí'gedi dít'ôe'an. Ditú uví t'owa Jerusalem-windá i'di hânho ovâyjänäkí'an.

¹⁴ Hedá in Hudíyoví owha' p'ó'dédí'indi ônk'û' nâwe wá' in t'owa t'ähkí wóekháyä'de'in dívíjúusu'odi ovâypankw'ôenídí."

¹⁵ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di óetu'an, "Ópûn, naadân wí'bo dóde'man naví t'ôe dîn'amídí. I'dá in Israel t'owa-á hedá in wé'gen t'owa wá' inbí tsonnin wóegé ovâyt'ôe'amí to'wí omuu'in naa. ¹⁶ Naadân wí'bo dônthayyamí báyéki it'ôephadekhâymaa'in naví t'ôe dîn'amídí."

¹⁷ Hedího Ananias i' tewhá óetu'an deepiye namää, hedí nats'ú. Hedí iví mandi Saul óetägedí óetu'an, "Tí'ûu páadé'i Saul, hä'in p'óegé nää

Damascus bú'piye un'ä' ihaydi Nanbí Sedó Jesus uví'piye ipikeeyan. Hedi i'dibá naa dísan wíyá úkeepúuwídí, hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâa pín ta'gedi mänmä've-ídí." 18 Wesebo wí hääwí paa okhowa waagi'ba namuu'i' Saul-ví tsée iwedi ûnjâapóe, hedi wíyá ûnkeepóedi iwínú. 19 Ihaydiho óep'ó'p'oe'an, hedi ihúuyandi iví kay iwáyké'.

Oe Damascus Saul-di Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'o'

Saul wí hâyú thaa oe Damascus-bo iwóyí' in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indádí. 20 Hedi wesebo i' Hudíyoví méesate eeje namää, hedi ovâythayjo' Jesus-á Jôesi Táavi ay-ân ûnmuu'in. 21 In t'owa iví hí' dit'oe'in t'âhki ovâyháa'andi dívípitumáa, "Ti ná'i-ân wínamuupí'an i' to'wídí oe Jerusalem ovâyhánúnde'i' t'âhki in Jesus óekhâyä'de'in dívíjûusu'odi? Ti náäpiye wína'ääpí'an ha'min t'owa ovâywänpipanhóenídí, in Hudíyoví owha' p'ó'dédi'inbí'piye ovâyhúuwídí?"

22 Hebo Saul-ví hí'-á shánki wänbo ûnkaypuwamändi ovâythayyan Jesus-áho ta'gendi namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí, hediho in Damascus-'in Hudíyo hääbo wídayshaapí óetu'âamídí.

23 Báyéki thaa naphade ihaydi in Hudíyo dívíwé'ge'an háawin wên ánshaa dâyk'úuwídí hádídí Saul óehâyjídí waagi. 24 Khuu-á thaa-á i' bú' tehpa phódi iwe óetsíkha'máa óehâyjídí. Hewänbo Saul ûnhanginpóe háa óekhây máa'in, 25 hedi wí khun wên iví hí' iwe dívíwâyunde'indi i' bú'wi tehpa iwepiye óeho', hedi naphohchá' diwe wên t'únbay hay'in diwedi óewáve.

Saul oe Jerusalem bú' naji'

²⁶ Saul Damascus-di oe Jerusalem-piye namää, hedi in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí iwóení'in nada'. Hewänbo t'ähkídíbo i' dâykhunwôeda', wídi'ânpídí ta'gendi Jesus-ví'piye iwäyunde'in. ²⁷ Hewänbo Barnabas-di in Jesus-ví t'ôekhuwa'inbí'piye óeho' indi óetaa-ídí, hedi ovâytu'an háa Saul ûnpóe'in in p'óegé oe Damascus-piye namändi. Háa Saul-di Nanbí Sedó Jesus óemû' waagi hedá Jesus-dá óehée'an waagá ovâytu'an. Ovâytu'an wá' háa Saul khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa oe Damascus Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'annin. ²⁸ Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa'indi Saul óesígikê', hedi i-á oe Jerusalem i'ge t'ähkí indádí naji'. Iwe wá' khunwôeda'ginpídíbo' in t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'an. ²⁹ Wên t'owa iwe diji', Hudíyobá dimuu hebo Israel nange já'wédi di'ää. Indádí wá' ihí'máadáhá' ituhkannan, hedi dit'aypóedí hádídí óeháyjí'in dâytuwämäa. ³⁰ Hewänbo in tí'ûuwin páadé'in háa óekhâymää'in dínhanginpóe ihaydi, oe Caesarea bú'piye óeshaveho', hedá iwedáhá' wíyá bú' Tarsus-piye óesan.

³¹ Nä'i naphade ihayhää in méesate'in t'owa dívíwé'ge'o'in i' nange Judea-á Galilee-á Samaria-á to'wídi wänbo wí'ovâyjänäkí'ohpí, hedi shánkí dikaypóe. Hedi Nanbí Sedó Jôesi Táa báyéki dâya'ginmä' hedá i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi ovâykhäge'máa, hedânkun shánkí wänbo dit'owasôe.

Peter ipínnánt'ôe'o' in bú' Lydda-á Joppa-á eeje

³² Ihaydibá Peter t'ämäpiye namändi Jôesi Tádávi t'owa oe Lydda bú' dikw'ó'nin napuwäpówá. ³³ Iwe wí sen Aeneas gin nakháwǎ'i' óejay. Nǎ'i sendá wí'ûn'a'yäkankodipídí kháve paayo wí'ûnkodipí ishāa-ídí. ³⁴ Peter-di óetu'an, "Aeneas, nǎa-á Jesus Christ-di wóehekhámági. Óshāa, mänpa'shāa." Hedí wesebo han i'an. ³⁵ In t'owa Lydda bú' dithaa'in t'ǎhkí hedá o'ge oe Sharon nange dithaa'indá háa ûnpóe'in dâymû', hedí báyéki in diwedí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dipóe.

³⁶ Ihaydibá wí kwee Tabitha gin nakháwǎ'i', Jesus-ví'piye iwäyunde'i', ee Joppa bú' nathaa. (Iví kháwǎ-á Greek tundi "Dorcas" ûnmuu, hedí nǎ'in hí' Dorcas-á "Pǎä" gin natunda.) Nǎ'i kweedá hǎädi wänbo t'ǎhkí t'owa híwó ovây'o', hedá in sehkanáwó diwówáji'indá ovâykhäge'máa. ³⁷ I-á nahaypóedí nachuu, hedí i' pení óe'owídi inbí khuu dínmuu waagibá, hedí oe wha'k'ay íve óek'û'. ³⁸ Lydda iwedí Joppa-á kayi' wínanáhpí, hedí ee Joppa in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínhanginpóe Peter-á oe Lydda naji'in, hedí wíje sená' iví'piye ovãnsan óetu'âamídí, "Ti wesebo na'indádí wí'un'ǎä-ípi'an, hedí a'yüugi giwáymú-í."

³⁹ Hedího Peter wesebo ikhây'andi indádí namáa. I' tewhá ee dipówá ihaydí oe wha'k'ay ívepiye óepiye. T'ǎhkí in kwiya' dikw'ó'nin inbí sená' dín'tahánnin Peter-ví nú' diwindí disééji', hedí ônkeejo' i' báyéki to-á k'éwé'i aa-á Dorcas ipaa'i' wa' nawówáji' ihaydibo'. ⁴⁰ Peter-di t'ǎhkí ovâypeejôndi idége'disóge ijûusu'amídí, hedí ibéedí

iʔ pení óemúndedi natú, “Tabitha, óshaa.” Iʔ kwee itsíwaadi Peter óemûʔdi ishaasóge. ⁴¹ Peter-di óemanyâʔdi óekwínukhägeʔnandá in kwiyäʔdádí in wéʔgen Jôesiví t'owa-ádí ovâytuḥkánnan dits'úunídí, hedi iʔ kwee wíyá nawówápóeʔin ovâykeeyan. ⁴² In Joppa-win t'owa dínhanginpóe háa napóeʔin hedi báyéki Nanbí Sedó Jesus-víʔpiye dívíwäyu.

⁴³ Peter ee Joppa náʔi sen Simon gin nakháwäʔivíʔwebo híwó hay thaa iwóyíʔ. Simon-dá púje tävikandiʔ-ân namuu.

10

Cornelius-di Peter óetuḥkánnan ivíʔpiye naʔä-íʔin

¹ Oe Caesarea búʔ wí sen Cornelius gin nakháwäʔi nathaa. I-á tägintä (10) sundadóvi tsondi namuu, hedi iví sundadó-á “Italy-win” gin ovâytuʔoʔin diwediʔin dimuu. ² I-ádí iví k'aygiʔindádí háädi wänbo Jôesi Tádá óeʔaʔginmäʔ tobá Hudíyo dimuupí wänboʔ, hedi in sehkanäwó diwówájiʔin Hudíyo t'owa háyü-anho ovâychäʔmäʔ ovâykhägeʔnamídí, hedá háädi waa Jôesi Tádáviʔpiye ijûusuʔoʔ.

³ Wí thaa thíʔeedi poje iwáypiye nanândi, wí makówáwi t'ôepaʔaaʔiʔ Cornelius ûnpówádí keeʔeedi óemûʔ waagibá ûnpóe, hedi óekháyäʔ.

⁴ Cornelius hânho óepíháä, hedi iʔ makówáwi t'ôepaʔaaʔiʔ óedamúndedi óetuʔan, “Nanbí Sedó, háadan unʔääʔ?”

Hedi iʔ t'ôepaʔaaʔiʔdi óetuʔan, “Jôesi Tádá uví jûusu nat'oe, hedá wóemûʔ in sehkanäwó

diwówáji'in t'owa ovâychä'mägi'in hedihó háa bi'annin wí'ûn'ôede-ípi. ⁵ Nää-á wên senä? Joppa bú'piye u'di ovâysaani, indá wí sen Simon gin nakháwǎ'i' óenuuwǎ-í nǎwepiye óemá'idí, i' sendá Peter gin wá' nakháwǎ. ⁶ I-á iwóyinde' wí púje tävikandi? Simon ginbá nakháwǎ'ivi tewhá ee, nǎ'i tewhá-á mâap'oe nú' nak'ôe." ⁷ I' makówáwi t'ôepa'aa'i'di Cornelius óehi'bowa ihaydi ijâa'an, hedí Cornelius-di wíje ivi tewhá'in t'ôe'indá hedá wí sundaḡo-á ovâytuhkánnan, nǎ'i sundadodá hǎädi waa Cornelius óekhäge'do hedá Jôesi Tádá óe'a'ginmä?. ⁸ Háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i'di óetu'an waa Cornelius-di ovâythayyan, hedáhá? Joppa-piye ovâysan.

⁹ Wíyá tháwǎn taagepiye wa'di in senä? p'óegé dimändi, i' bú' tsowa dipowamán dihaydibo?, Peter oe wha'k'aypiye napee ijûusu'amídí. ¹⁰⁻¹¹ Naháshéhpóedí ihúuyamí'in nada?, hebo wa' dâyhǎäháa'odibo na'ǎäk'ôe waagibá ûnpóe, hedí makówá nakhuudee'in ûnkeepóe, hedí wí hǎäwí nangepiye nawhave'ädi imû?, i-á wên aa pháagi'in waagi'inbá namuu, hedí jónu wéegé eeje nawhimuu. ¹² In aa iwe t'ämäge'in animâa hǎäwên dikw'ôn, hǎäpandá p'oekanu-á pǎäyu-á hedá tsidé-á. ¹³ Hedí to'widí óehi'máadi nat'oe ginnân: "Peter, ówínú, ovâyhánú hǎ'in hedá ovâyk'ôe."

¹⁴ Hebo Peter natú, "Joe, há'to, Nanbí Sedó. Naa hǎnhay wǎnbo wídók'oe'pi hǎäwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâk'ôe'i', gi'bi hǎäwí khâ'i gin äytumáa'i'."

¹⁵ Hedá wíyá i' hí' nat'oe ginnân:

“Wí’úkhây’ähpí untúuní’in nakhâak’óe’in hääwí Jôesi Tádá natú’i híwó’di namuu’in.” ¹⁶ Powin gin napóe, hedí ihaydi in aa pháagí’in wesebo makówápiye óetege.

¹⁷ Peter i’ánshaamáa hää-angú i’ hääwí ûnkeepóe’i’ namuu’in, hedí ihaydibá in senä’ Cornelius-di ovâysannin wáy Simon-ví tewhá ûnk’óe’in dâyshaa, hedí oe tehpaá phódi dipówá. ¹⁸ Hedí dituhkwínpóedí ditsikapóe, “Ti nâwe Simon Peter iwóyí’?”

¹⁹ Wa’di Peter i’ hääwí ûnkeepóe i’gedí i’ánshaamáadi i’ Yä’dâa’i P’oewaahâadi óetu’an, “Ót’óeyanbe, poje senä’di wóetuwámáa. Nää-áho ówhanbe, hedí ánshaaginpidíbo’ indádí ópûn. ²⁰ Naadân dovâytu’an nääpiye di’ää-í’in.” ²¹ Hedí Peter in senä’ diji’ iwepiye nawân hedí ovâytu’an, “Naa-ân i’ omuu undi dítuwámáa’i’. Háadan í’ää?”

²² In senä’di óetu’an, “Cornelius-dáho na’in dísan, i-á sundádoví tsondi namuu. I-á iví wówátsi ta’ge ihon, Jôesi Tádá óe’a’gin, hedí iví’gedí in Hudíyo t’ähki híwó dívíhée’o’. Wí makówáwi t’ôepa’aa’i’di óetu’an u wóetu’âamídí iví tewhá eepiye unmu-ídí, hedânho wí hí’ uví’wedi nat’oe-ídí.” ²³ Hedího Peter-di ovâytu’an dits’úuní gin, iwebo dívíwho’kw’ôenídí i’ khun.

Hedí i’ tháwándá hé’dibo Peter ishaadi ipikhây’an, hedí indádí namää, hedá wên Joppawin Jesus-ví’piye dívíwâyunde’indá wá’ dimää. ²⁴ Wíyá tháwándá oe Caesarea dipówá. Cornelius-áho iví’we natsíkha’ân, iví ây-á maatu’indá k’ema’indá ovâywé’ge’annin wóegé. ²⁵ In Peter-’in t’ähki i’ tewhá ee dipówá ihaydi Cornelius-di

óesengitu'an, hedi Peter-ví páadépiye idége'disóge óe'a'geenídí. ²⁶ Hebo Peter-di óekwínukhäge'nan, hedi óetu'an, "Ówínú, ʉ' waagibá naa wí t'owada'mân omuu."

²⁷ Hedi dánhí'hondi i' tewhá íve dats'ú. Peter-di in báyéki t'owa iwe diwé'gekw'ó'nin ovâymû', ²⁸ hedi ovâytu'an, "Ti wí'únhanginnáhpí'an wí Hudíyo ûnkhâak'óe'in iví khuu ûnmuudi pí'wên t'owa-ádí iwóení'in hedá inbí'piye na'ádâamú-í'indá? Hebo Jôesidi naa ná'in díhá'an: Naa wídkhây'âhpi otúuni'in wây-á t'owa híwó'nin wídimuupi'in háa naa dínkhâak'óe'in indádi dáywóenídí. ²⁹ Hedânkun náwepiye o'ää-ídi dídaa'andi naa 'joe' gin wó'túhpi. Hedi náä-á dítu'âamí háadi ʉ'di dítu'kánannin."

³⁰ Cornelius-di óetu'an, "Poje thaa phade poje iwe thí'êedi, náä waabá naná, hedi naví tewhá ee dáyjûusu'odi o'ân, hedi tsikhagipi wí sen ots'á'i aa nato'ondi dínkeepóe, hedi naví hänge nakwínudee. ³¹ I'di naa dítu'an, 'Cornelius, Jôesi Tádá uvi jûusu nat'oe, hedá i' háäwí ʉ'di in sehkanäwó diwówáji'in ovâymägi'i' imû', hedi háa bi'o'in há'to ûn'ôede-í. ³² Náä-á wí to'wí oe Joppa-piye násân, Simon óetu'âamídi uvi'piye na'ää-ídi, i-á Peter gin wá' nakháwă. Wí púje tävikandi'ví'we na'ân, i-á Simon ginbá nakháwă, hedi mâap'oe nú' nathaa.' ³³ Hediho wesebo wên senä' dovâysan wóetu'kánnamídi, hedi ʉ-á wesebo un'äädi híwó bí'an. Náä-á náwe t'âhki gikw'ó, hedá Jôesi Tádá-á wá' náwe na'indádíba na'ân. Náä gikw'ó ívit'ôeyaanídi háäwí t'âhki háa Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wóetu'an waa na'in dí't'ôe'amídi."

Peter-di in Cornelius-in Jôesi Tádáví hí' ovâyt'ôe'o'

³⁴ Hedi ginnân Peter natú: “Nää naa dînhanginná ta'gendi Jôesi Tádádí t'owa t'ähkí handa' ovâymaa'in. ³⁵ T'ähkí to'wên i' dâya'a'ginnin hedá híwó díví'o'indá i'di ovâysíghónde', tobá wăhăäwin dimuu wänbo'. ³⁶ I'di iví tun in Israel t'owa ovâymägi, hedi ovâytu'an dínkodí i-ádí dívíwóenídí Jesus Christ i'andi namuudi, i-á t'owa t'ähkígí' shánkí natsonji'i-ân namuu. ³⁷ Un únhanginná háa tí'úgedí napóe'in oe Galilee nange hedá háyú Judea nange naná' t'ähká, John i' p'ó'p'oekandi'di in t'owa dip'ó'p'oepúuwí'in ovâytu'an dihaydi. ³⁸ Únhanginná Jôesi Tádádí iví Yă'dâa'i P'oewaahâa ônsannin Jesus Nazareth-wi', hedânho Jesus-áho óesóge'in ikeeyamidí hedá in pínándá óemäänídá, hedi Jôesi Tádá i-ádí najidi Jesus-di híwó in t'owa ovây'o' wáy namää wänbo', hedá háyú i' Penísendi di ovây't'ôephadekannannin hekháa ovâymägi.

³⁹ “Hăäwí Jesus-ví'gedi gínhanginná'di na'indi t'owa âyt'ôe'o', háa i'an waa ee Jerusalem bú' hedá i' wé'ge'i bú'ây in Hudíyoví nange t'ähká naná'di'. I-á óet'óhtăgek'ú'di óehay. ⁴⁰ I-ânkun i' namuu Jôesi Tádádí óewáywówápaai', hedi dînkeeyan i' powage'i thaa nachuu iwedi wíyá nawówápóe'in. ⁴¹ T'ähkí t'owadá wí'óemû'pí, hebo na'in iví'gedi ívíhée'amídí páadébo díde'mannindânho i' âymû'. Wíyá nawówápóe ihaydi i-ádí ívíhúuyan. ⁴² Hedi i'di na'in díjôn Jôesi Tádáví tun in t'owa âytunphaadé-ídí, hedá âytu'âamídá ta'gendi i-ânkun namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'ähkí t'owa

ovâykeekw'ôenídí háa híwó háa híwóhpi díví'annin, wí'gíngí in ho dichuu'indá in wa' diwówáji'indá. 43 T'ähkí Jôesi Tádáví tukhe'mindi dítu'an, t'ähkí to'wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'inbí t'aywó'di dín'owó'jen. Jesus-ânkun ônk'û' gin dîn'amídí."

In Hudíyo dimuupí'in i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê'

44 Wa'di Peter-di gin ovâytu máadí i' Yä'dâa'i P'oewaahâa nawá t'ähkí in iví hí' ônt'ôeyande'inbí'wepiye. 45 Hedí in Hudíyo Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in Peter-adí di'ää'in hânho ovâyháa'an, i' Yä'dâa'i P'oewaahâa in Hudíyo dimuupí'in wá' báyékíbo ovây mágidi. 46 Dínhanginpóe ovây mági'in inbí hí' ho dit'oedi, gá pi'wí tundi dívíhéé'odân, hedá Jôesi Tádá ívíwo hay'i namuu gin dítu'dá.

47 Hedí Peter-di in i-adí di'ää'in ovâytu'an, "Ná'in t'owa-á i' Yä'dâa'i P'oewaahâa dâykê', na'in i' âykê' waabá. Hedânkun tóebo wí'ûnk'óepí ovâykhâa'amídí p'oedi ovây p'ó'p'oe'amí'in, hewä." 48 Hedího in Cornelius-'in ovâytu'an dínkhây'ä' dip'ó'p'oepúuwí'in, dâykéeyamídí Jesus Christ-ví'in dimuu'in. Hedáhá' indi óedaa'an wí hâyú thaa indádí iwóyí'nídí.

11

Peter-di ovâytu máa in Jerusalem-'in méesate'in háa napóe'in

1 In Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in oe Judea t'ähkí dikw'ó'nindá dínhanginpóe in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' Jôesi Tádáví hí' iwe dívíwâyü'in. 2-3 Hebo

wáy wên t'owa Jerusalem bú'win dichanpóe t'ähki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dínkhây'ä' in Hudíyoví khuu wá' dâyhûuwí'in. Hedího Peter Jerusalem-piye namää ihaydi indi óetu'an, "Hääwí gínkhâak'óe'i bi'an. Heháadan in Hudíyoví k'ewe taa dâymáapi'in t'owavi'we unji', hedá indádá bihúuyan?" ⁴ Hedí Peter-di ovâythayyan t'ähki háa páadé iwediibo napóe'in.

⁵ Ginnân natú: "Oe Joppa bú' o'än dihaydi naa dáyjûusu'o', hedí o'ääk'óe waagibá dînpóedí wí hääwí dínkeepóe. Wên aa pháagin waaginbá namuu'in makówádí nawândi dínkeepóe, jónu wéegé eeje nawhimuu'in, hedá naví nú' dînpówá. ⁶ Hedí híwó in aa phoge dómû', hedí t'ämäge'in hääpandá p'oekanu-á páäyü-á tsidé-á dovâymû'. ⁷ Hedí to'wídí díhí'máadí ot'oe. Ginnân dítu'an: 'Peter, ówínúdí ovâyhanú hä'in hedá ovâyk'óe.'

⁸ "Hebo naa-á otú, 'Joe, há'to Nanbí Sedó. Hânhay wänbo naví sóphoge wídotógipí wí hääwí nanbí khuu gínmuudi gínkhâak'óe'i', gi'bi hääwí khâä'i gin âytumáa'i'.'

⁹ "Hebo oe makówádí wiyá i' hí' ot'oe, gin: 'Wí'úkhây'ähpí untúuní'in nakhâak'óe'in hääwí Jôesi Tádá natú'i híwó'di namuu'in.' ¹⁰ Powin gin napóe, hedá hää t'ähki makówápiye óewáytege.

¹¹ "Thaydibáho poje senä' Caesarea bú' iwedi ovâysannin i' tewhá ee o'än diwe dipówá. ¹² Hedí i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'an, 'Anshaaginpidíbo' indádí ópûn.' Wên sí tí'úuwín páadé'indá wá' naa-ádí dimää, hedí i' sen dítuhkánandiví tewhá ee gits'ú. ¹³ I'dân na'in dítu'an wí makówáwi t'ôepä'aa'i' iví tewhá íve nawindi

óemû?, hedi i? t'ôepa'aa'i?di ginnân óetu'an: 'Wên senä? oe Joppa-piye ovâysân nã'i Simon nãwe óemá'ídí, i-á Peter gin wá? nakháwã. 14 I'dibá wovâyt'ôekankhâymáa hádídí u-á hedá háyú uví k'aygi'indá wovây'aywoeni'in.'

15 "Cornelius-di naa díhí'bowa ihaydáhá? naadá dovâyhée'an. Wa'di báyéki otúhpidíbo i? Yã'dâa'i P'oewaahâa inbí'wepiye nawân, páadé na'in gínpóe waagibá. 16 Hedí dín'ánpówá i? to hí? Nanbí Sedó Jesus háãdi wânbo natú'di?, gin: 'John-di t'owa p'oedida? ovâyp'ó'p'oe'an, hebo undá i? Yã'dâa'i P'oewaahâa-á bínkáyjí wí p'ó'p'oekan waagibá.' 17 Jôesi Tádádí i? Yã'dâa'i P'oewaahâa ovâymägi, hedá hanbá na'in dímägi, Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye ívíwäyü ihaydi. Hedího háã-an naa omuu, ti naa dínk'ôe Jôesi Tádá dówóyí'nídí? Naa-á joe."

18 Hedího in t'owa háa Peter-di ovâytu'annin dit'oe ihaydi wíyá wíditúhpi híwóhpi i'annin. Ditú, "Jôesi Tádá hânho hay'i namuu. I'di in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá? ovâykhäge'nan inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí, wówátsi nahándepí'in dâymá've-ídí."

Oe Antioch bú? Jôesi Tádáví tun dâywäyunde?

19 Stephen óehay ihaydi phaapiyedi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjänákí'o? hediho t'ämäpiye dishavemää. Wáy wên oe Phoenicia nangepiye dimää, wây-á oe Cyprus nangepiyá, hedá wây-á oe Antioch bú'piyá. Eeje indi in Hudíyo t'owada?mânho Jesus-ví'gedi ovâytu'an, in Hudíyo dimuupí'in t'owa-á joe. 20 Hewânbo wáy wên in dijá'nin senä'dáho oe Antioch bú'piyebá

dimää'indá in Hudíyo dimuupi'in wá' Nanbí Sedó Jesus-ví'gedi ovâyt'ôe'o'. Nă'in senă'dá Cyprus-windá hedá Cyrene-windá dimuu. ²¹ Hedi Nanbí Sedó Jôesi Tádádí nă'in senă' ívíwo ovâykaymăgidi híwóhay t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwăyudi iví'piyá dívímăgi.

²² Oe Jerusalem in méesate'in t'owa háa oe Antioch napóe'in dínhanginpóe, hediho iwepiye Barnabas óesan. ²³⁻²⁴ Barnabas-á híwó'di sen namuu, hedi pín ta'gedi i' Yă'dâa'i P'oewaahâa-á imáa, hedi ívíwo Jesus-ví'piye iwăyu. Hedi oe Antioch napówá ihaydi imû' hânho híwó'di Jôesi Tádádí ovây'o'in, hediho nahíhchanpóe, hedi ovâytumakhe'an pín ta'gedi Nanbí Sedó Jesus-ádí dimúunídí. Báyékí t'owa Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíts'anwăyu.

²⁵⁻²⁶ Ihaydáhá' Barnabas-á Antioch iwedi oe Tarsus bú' naná' diwepiye namăa Saul óenuuwă-ídí, hedi óeshaa ihaydi oe Antioch eepiyebá óemaa. Iwânho indá hedá in wé'gen méesate'in t'owa-á wí paayo t'ăhki dívíwé'ge'o', hedi in wíjedi báyékí t'owa ovâyhá'an. Ee Antioch in Jesus-ví'piye dívíwăyunde'in páadé ovâyts'ankhăyă' "Christian" gin.

²⁷ Ihaydibá wên Jôesi Tádáví tukhe'min Jerusalem diwedi oe Antioch-piye dimăa. ²⁸ Wí wêe in diwedi Agabus gin nakhăwă'i iwínú, hedi in méesate'in t'owa ovâytu'an, "I' Yă'dâa'i P'oewaahâadi naa dínhangin'ânnan dihaapuwagi'o'in wăhăă t'ăhki." Háa Agabus natú waa ta'gendi napóe Claudius natsondimuu ihaydi. ²⁹ Hediho in Antioch-win Jesus-ví'piye

díwíwäyunde?in t'ähkí dâywéhpêe?an häyú dínkodí ihay inbí chä? dâywé?ge?amí?in, in tí?úuwin páadé?in oe Judea dithaa?inbí?wepiye ovâysaanídí. ³⁰ Hediho han díwí?andi Barnabas-ádí Saul-ádí i? chä? ovân?an, hedi indá in Jerusalem méesate?in tsonninbí?wepiye dänho?.

12

In Jesus-ví?piye? díwíwäyunde?in wíyá ovâyt'ôephadekannan

¹ Ihayhãã han napoe?o iwáydí i? nangewi tsondi Herod wên méesate?in t'owa ovâyjänákí?amídí natsonpóe. ² Hedá wá? natsonpóe James wí tsijó phá?dí óeháyjídí, i-á John-bí pá?dây ûnmuu. ³ Herod ûnhanginpóe háa i?annindi in Hudíyo ovâyhíhchannannin, hediho Peter wá? óepankáyjídí natsonpóe. Gin i?an nã?i Hudíyoví shánkí?eedí dinná? dihaydi, “Oewáaseepí? pává koe shánkí?eedí” gin dâytu?o?. ⁴ Peter óeyâ?di óepansóge, hedi tä?di sí (16) sundadođi óe?áyînmáa, jó?nãngin díwí?egó?o?. Iwedânho i? Hudíyoví shánkí?eedí Passover gin dâytu?o naphade ihaydi, Herod-di Peter óepiyekhâymáawän in t'owaví páadépiye ôntunjó?namídí. ⁵ Hebo wa?di Peter napannán dihaydi, in méesate?indi ihayda? ônjûusu?o? Jôesi Tádádí óekhãge?namídí.

Peter i? pan tewhá iwedi óema?p'ãûnwhihisuu.

⁶ Khu?deedí naná, hedi wíyá tháwän hédénpiye Herod-di Peter óepiyekhâymáawän. Perer-á nakadénawhimuu wíje sundadoví jáagé, hedi handídi najó?k'óe. In wây-á wíje sundado-á oe pan tewhá já?wé?in phóđi iwe da?áyînwin. ⁷ Tsíkhagipí

wí makówáwi t'ôepa'aa'i' iwe nakwinudee, hedi pan tewhá íve nakohkeepóe. I' makówási t'ôepa'aa'idi Peter k'uuwoe eedi óewáda'andi óekhehshaa, hedi óetu'an, "Ówănäki', óshaa." Hedi i' kadéna khóe eeje nawhimuu'i' ûnwhihssuu. ⁸ Hedi Peter óetu'an, "Uví siba'áa-ádi uví anto-ádi óto'?" Hediho Peter han i'an. Hedáhá' óetu'an, "Nää-á uví k'éwé'in to-á wá' óto', hedi naví tí'úugé unwóe'ää-í."

⁹ Hediho Peter pan tewhá iwedi i-ádi napee, hebo wí'ûnhanginnáhpí háa i' makówáwi t'ôepa'aa'i' i'o'in ta'gendi napoe'o'in háa hádeewáy iví ánshaa iwe waagi ná'i háäwí imunde'in. ¹⁰ Wêe sundado na'áyinwin diwe daphade, hedá wiyá wêe-á, hedáhá' in kwăk'u phódi iwe dapówá, i' bú' p'óegé iwe nachá'nin. In phódi wí'bo napikhuudee. Hedi dapee, hedi wéhpêe p'ôe daphade, ihaydáhá' i' makówáwi t'ôepa'aa'i' wáypiye napóedí Peter wí'bo óeje'an.

¹¹ Nää-á Peter ûnhanginpóe ná'i háäwí ta'gendi ûnpóe'in, ääda' wínamuupí, hedi ginnân i'ánshaa'an: "Nábâa dînhanginná ta'gendi Nanbí Sedó Jôesi Tádá iví t'ôepa'aa'i' isan naa Herod-ví mangedi hedá in Hudíyo t'owavi'wedá dîn'aywoenídí, hedânho háawên jänäki'in dikanda'in wídí'amípídí."

¹² Ihaydáhá' John Mark-ví jíyá Mary-ví'piye namää. Ee-á háyú-anho t'owa dívíjûusu'odi dikw'ó. ¹³ Napówá ihaydi in já'wé'in tehpa phódi iwe ipópó'an, hedi wí tewhá t'ôe'i a'yú, Rhoda gin nakháwä'i namää imúunídí to-angú namuu. ¹⁴ Peter ihée'andi nat'oedi i'

a'yú wese ûnhanginná to'wí namuu'in. Hânho nahíhchanpóedí in phódi ihuu-íví'wedí oe ívepiye í'ääts'úde in t'owa ovâyt'ôe'amídí, "Peter oe já'wé tehpaá phódi iwe nawin." ¹⁵ Indi óetu'an, "U-ân unbondoemuu." Hebo í' a'yú-á ihe'jidida' natû', "Háa wâytu'an waa ta'gennânkun namuu." Indi óetu'an, "Hádéewáy wí makówáwi t'ôepa'aa'i namuu, Peter óe'âyînmáa'i'."

¹⁶ Wa'di dívihí'máadíbo Peter-á ihe'jidida' ipópó'o', hedí in phódi dâyhúu ihaydi to'wí namuu'in dâymû'di ovâyháa'an. ¹⁷ Peter imannan dituháanídí, hedí ovâyt'ôe'an háa Nanbí Sedó Jôesi Tâa iví makówáwi t'ôepa'aa'i' isan waa í' pan tewhá iwedi óepeeyé-ídí. Hedáhá' ovâytu'an, "James-á hedá in wé'gen tí'úuwín páadé'indá bint'ôe'an háa dînpóe'in." Hedí iwedi wiyá wáypiye namää.

¹⁸ Nahé'dénpóe ihaydi in sundado hânho dîntû'. ¹⁹ "Wáyo Peter?" gin dívítsika'máa. Herod natsonpóe dâynuuwá-ídí, hebo wí'óeshaapí. Hedího Herod-di in áyí'nin ovâytsika'yan háa napóe'in, hedí in wídínhanginnáhpídí natsonpóe ovâyháanú-ídí.

Ihaydáhá' Herod-dá Judea nange iwedi oe Caesarea bú'piye namää, hedí wí háyú thaa iwe iwóyí'.

I' tsondi Herod nachuu

²⁰ Herod hânho nat'ay in t'owa Tyre-á Sidon-dá dithaa'inbí'piye. In t'owa ná'in wíje bú'win Herod-ví nange iwedi inbí húugí' dín'ää'ä, hedânho dívíwé'ge'an dívíhé'e'amídí, hedáhá' wên senä' iví'piye ovâysan. Indá Herod-ví tewhá ee

p'ó?dédí? t'ôe?i-ádí dívík'ema'an, i-á Blastus gin nakháwă, hedi i? óetu'an Herod óedaa'amídí wiyá indádí wínat'ay-ípídí.

²¹ Herod wí thaa ovâyhée'amídí ide'man. Iví tsondiwi aa i'awe, hedáhá? i? tsondi púwédé eedi isóge, hedi thaa t'ähkí in t'owa ovâyhée'an.

²² Ihí?máa ihaydi in t'owa ginnân dívítuwinúnde?, “Jôesidân díhí?máa waagibá nat'oet'ôe, wí sendida?bá joe.” ²³ Wesebo Nanbí Sedó Jôesi Tádádí wí makówáwi t'ôepa?aa?i? óesan Herod óehay'amídí, hedi pubädí iví see ônk'oediho nachuu. Han ûnpóe idi in t'owa wí'ovâytu'anpídí Jôesi Tádáda?mân hay?i namuu'in.

²⁴ Hewänbo báyéki t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun shánkí wänbo dit'oe'o, hedá báyéki ônsígihónde?.

²⁵ Ihayhääbá Barnabas-á Saul-ádí inbí t'ôe oe Jerusalem dânbowa, i? chă? in méesate'in tsonnin ovâyägidi, hedi iwedi oe Antioch-piye dawáymää. John wá? indádí dânho?, i-á Mark gin wá? nakháwă.

13

Barnabas-á Saul-á ovände?mandá ovânsan Jôesi Tádáví hí? t'owa ovây't'ôe'amídí

¹ Oe Antioch bú? iwe in wé?gen méesate?indádí wên Jôesi Tádáví tukhe?mindá hedá wên iví hí? ovâyhá?o?indá diji?. Ginnân dikháwă: Barnabas-á, Saul-á, Simeon-dá (i-á “Phéndi Sen” gin óetu'o?), Lucius-á (i-á Cyrene nange?i namuu), Manaen-dá (i-ádí hedá i? tsondi Herod-ádí wé?ge dasôe).

² Wí thaa diwé?gekw'ó Nanbí Sedó Jôesi Tádá

óe'a'ginmäänídí hedá dívíhaadǎ'amídá, hedi i' Yǎ'dǎa'i P'oewaahâadi ovâytu'an, "Naadi Barnabas-á Saul-ádí dovǎnde'man wí t'ôe hǎäwí dîn'amídí. Nǎa-á undá in wíjebá bînsôege-í han dǎn'amídí." ³ Hediho wíyá dívíhaadǎ'an, hedi in wíjevî'di dívímankw'ódidi ovǎnjûusu'an, hedi ovǎnsan.

Barnabas-á Saul-á oe Cyprus daji'

⁴⁻⁵ Hediho Barnabas-á Saul-ádí damǎä, i' Yǎ'dǎa'i P'oewaahâadi ovǎntu'an waa. John Mark wá' indádí nají' ovǎnkhǎge'namídí. Oe Seleucia bú'piye dimǎä, iwedáhá' kophé iwedi wí p'ojâadi Cyprus gin dǎytu'o' iwepiye dimǎä. Hedi Salamis bú'-á dipówá, hedi iwe Jôesi Tádáví tun in Hudíyoví méesate eeje ovâyt'ôe'o'.

⁶ In poje senǎ' nǎ'i p'ojâadi i'ge t'ǎhkí diji', ihaydáhá' oe Paphos bú' dipówá. Iwe wí Hudíyo sen óemû', Bar-Jesus gin nakháwǎ'i' (Greek tundi "Elymas" gin nakháwǎ'). I-á pinnándi namuu hedi natû' i-á Jôesi Tádáví tukhe'bi-ân namuu, hewǎnbo ihójomáa. ⁷ Nǎ'i sendá i' nangewi tsondi Sergius Paulus-ví k'ema ûnmuu. Sergius Paulus-á hânho há'i sen namuu, hedi Jôesi Tádáví hí' nat'ôeyanda'di Barnabas-á Saul-á ovǎntuhkánnan. ⁸ Hebo nǎ'i pinnándi nada' ovǎnkhâa'amídí, hedânho i' tsondi' óetumáa, "Wíviwǎäyú-ípi háa wóetumáa'in." ⁹ Hedi Saul (nǎä Paul gin wá' óekháyǎ'de') i' Yǎ'dǎa'i P'oewaahâa pín ta'gedi imáa, hedi tsíhtáye Elymas óedamúnde', ¹⁰ hedi óetu'an, "U-á Penisendiví ay-ân kavêe unmuu, u-á wí hójo'idǎ' unmuu, hǎäwí bi'o'i-á yǎ'dǎapi'dǎ' namuu, hǎäwí híwó'di namuu'i-á nâat'ay, u-á Jôesi Tádáví ta'ge'in p'ôe

mânäägi'amí'in unda'. ¹¹ Nää-á ót'ôeyanbe, Nanbí Sedó Jôesi Tádádá wóetuhchänukhâymaa, hedânho untsí't'aapúuwí, hedá ívíwò hay thaa í' than wânbo wí hýyää wânbo wínâamúuníí."'

Paul ihí'bowa ihaydi wesebo Elymas-ví tsée iwe ûnkhaadeedi t'ähkí ûnkhunpóe, hedi oepiyá nääpiyá najidi wí to'wí óetuwämáa óepaamá've-ídí. ¹² Haa Elymas ûnpóe'in í' tsondidi óemú' ihaydi Jôesi Tádáví tun iwäyü. I' häawí Nanbí Sedó Jôesi Tádáví'gedi naháhpóe'i'di óeháa'an.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú' Pisidia nange naná' diwe daji'

¹³ Paul-ádi íví k'ema'indádi Paphos-di kophé iwedi dimää, hedi oe Pamphylia nange iwe Perga bú' dipówá. Iwe John Mark-di Paul-á Barnabas-á ovänjoe'an hedáhá' i-á Jerusalem-piye nawáymää. ¹⁴ Perga iwedi in wíje damää, hedáhá' Antioch bú' oe Pisidia nange dapówá. Hedi kaykhanwówá thaa in Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú Jôesi dân'a'ginmäänídí. ¹⁵ Wí to'wí wí hâyü háa Moses ita'nan diwedi itunnan, hedá wíyá to'wí-á hâyü-á in Jôesi Tádáví hân'oe'in tukhe'min dâyta'nan diwedá itunnan. Dântunkanbowa ihaydi in méesate p'ó'dédí'indi to'wí óetu'an Barnabas-á Saul-ádi ovântu'amídí, "Tí'úuwín páadé'in, ti wên tumakhe wânbo ná'in t'owa ovâyääní? Dada'dáho nää ovâyhée'amí." ¹⁶ Hediho Paul iwínúdí imannan dívít'ôeyaanídí, hedi ginnân ovâytu'an:

"Un Israel t'owa, hedá un wé'gen t'owa Jôesi bîn'a'ginmä'indá, bít'ôeyanbe. ¹⁷ Na'in Israel t'owa Jôesi Tádáví'piye ívíwâyunde', hedi hân'oebo'

i'dân nanbí thehtáy pahpá'in dînde'man, hedá oe Egypt nange dithaa ihaydi ovâykhäge'nan díví'âyt'owasôewé-ídí, tobá iwewin wídimuupí wânbo', hedáhá' iví kaydi há'i nange iwedi ovâypiye. ¹⁸ Hedi jónántä paayo ahkon ni'ge diji' ihaydi ovây'âyîngi'an. ¹⁹ Hedi Jôesi Tádádí ovâykhäge'nan tsé ihay háäge'in t'owa ná'i nange Canaan gin dâytü'an diwe ovâyháanú-ídí, hedáhá' i'di in Israel t'owa Canaan ovâywiye. ²⁰ Jónän tägintädáhá' p'ánántä (450) paayo óeho' ná'i t'ähki napúuwídi.

“Iwedáho Jôesi Tádádí ovâytsonninkw'óe'ó, iví tukhe'bi Samuel óesóge puwahay. ²¹ Hedi in t'owadi Samuel óedaa'an wí kw'áye'i tsondi ovâysôege-ídí, i' wé'ge'i nange'in t'owa dín'än waagibá, hediho Jôesi Tádádí Saul ovâymägi, i-á Kish-ví ay ûnmuu, hedi in Benjamin-bí ây iwedi'i'báho namuu. Saul-á jónántä (40) paayo inbí kw'áye'i tsondi dínmuu. ²² Ihaydiho híwóhpi i'andi Jôesi Tádádí óejâ'an, hedi David óesóge inbí kw'áye'i tsondi dínmúunídi, i-á Jesse-ví ay ûnmuu. Jôesi Tádá natú, 'Naa dînhanginná David-ví ánshaa-á naví' waagibá ûnmuu'in, hedá i-á hááwí t'ähki háa naa otú waa ikanhúuwí.' ²³ Jôesi Tádá iví tun imägi David-ví thehtáy pahpá'ây iwedi wí na'ä'in ná'in Israel-win t'owa ovây'aywoenídi, hedi i-áho náä napówá, i-á Jesus-ânho namuu.

²⁴ “Hewänbo wa'di Jesus iví t'ôe its'an'anpídíbo', John i' p'ó'p'oe'kandi'di in Israel-win t'owa t'ähki ovâytumáa, 'Unbí t'aywó'di binjoe'an, ihaydânho wâyp'ó'p'oe'amí.' ²⁵ Hedi John iví t'ôe ibowakhây'o' ihaydi, ihaydä' ovâytumáa,

‘Ti naa-ân i’ bîntsíkha’máa’i’ omuu gin í’ánde’? Naa-á joe. Bí’tôeyanbe, naví shánkí tí’úugá wiyá to’wí napowagí’o, i-á naví shánkí itsonmáa’i’ namuu. Naa ihay híwó’di wó’muupí iví anto wänbo dônp’äq̄di-ídi,’ ginnânho John natú.

26 “Tí’úuwín páadé’in, un Abraham-bí ây iwedi’in ímuu’indá hedá un wé’gen t’owa Jôesi Tádá bîn’a’ginmä’indá, undádí na’indádí Jôesi Tádádí dítu’an hádídí in t’owa ovây’aywonde’in.

27 Hewänbo in t’owa Jerusalem dithaa’in hedá inbí tsonnindá ta’gendi wídínhanginnáhpí to’ Jesus namuu’in, hedá i’ hí’ Jôesi Tádáví tukhe’min Jesus-ví’gedi dâyta’nandi wídika’póya’pí. Tobá inbí méesate eeje kaykhanwówá thaa waa nã’i hí’ dâytundo wänbo’, híwó wídika’póya’pí. Hedânho dítú Jesus óeháyj’in ûnkây’ä’, hedího háa in Jôesi Tádáví hân’oe’in tukhe’min dâyta’nan waa ta’gendi napóe. 28-29 Hääwí t’ähkí Jesus óe’andi Jôesi Tádáví ta’nin diwe ho nata’muu. Nã’in t’owadi Pilate óedaa’an natsónpúuwídí Jesus óeháyjídí, tobá wên t’aywó’nin wí’ônshaapí wänbo’. Hedí han óe’andá nachuudá in phé’wín diwedi óewáve, hedá wí t’owápho ee óek’ú’.

30-31 “Hewänbo Jôesi Tádádí óewáywówápa. Háyan wänbo wên t’owaví’piye Jesus ipikeeyan, indá dimuu in to’wên óeyuuhonnin Galilee iwedi Jerusalem iwéhay wá’ nachuupídíbo’. Hedí nã’in t’owadá wé’gen t’owa ovâytumáa nawáywówápóe’in dâymû’.

32-33 “Hedí nää-á na’indá wá’ nã’i’ híwó’di tun wâyt’ôe’o’: Jôesi Tádá nanbí hehääwi thehtáy pahpá’in iví tun imägi Jesus

óewáywówápkhây máa'in, hedi háa ovâytu'an waa na'in inbí ây iwedi'in gimuu'ingî' i'an. In eedi'in Psalm diwebo háa Jôesi Tádádí Jesus óetu'an waa ginnân nata'muu:

Nää thaa dovâykeeyan naa uví Tádáho omuu'in.

³⁴ Wíyá wáygé Jôesi Tádá gin wá' natú:

Naadi David dótu'an ta'gendi hânho híwó dókhây máa'in,

hedi un wá' hanbá wâykhây máa.

Hedi ná'i hí'-á ginnân natunda': Jesus-ví tú'-á wí'ûnseejé-ípi gá óewáywówápkhây máadân, hedi há'to wíyá nachuu-í. ³⁵ Hedânho David-di wây-á wéhpêe Psalm ita'nan diwe Jôesi Tádá gin óetu'an: Uví yá'dâa'i ayví tú' winâasijepâkhây máapi.

³⁶ David-á wí'bo iví'gedi wí'ihí'máapi. Iví thaa wa' nawówáji' ihaydi háa Jôesi Tádádí óetu'an waa iví t'owagi' i'an, ihaydáhá' nachuu, hedi iví páadé kâ'ää'in ovâykhâ'kw'ódi iwebá óekhâ'k'û', hediho iví tú'ho ûnsije. ³⁷ Hewânbo Jesus-ví tú'-á wí'ûnsijepí, i-á i' Jôesi Tádádí óewáywówápaai namuu.

³⁸⁻³⁹ "Tí'ûuwin páadé'in, naa oda' íkapóewí'in ná'in nää wâytuhkankhây máa'in: Háa Jesus i'annin namuudi unbí t'aywó'di wovây'owóejé-í. Tobá i' tsontun Moses ita'nandi bîn'a'ginnamídí úvíkhääde wânbo', há'to unbí t'aywó'di wovâyjâ'amí, hewânbo Jesus-ví'piye úvíwâyundedáho wovâyjâ'amí-ákun. ⁴⁰ Nää undá bí'âyîngi'an hedânho ná'in Jôesi Tádáví hí' iví tukhe'min dâyta'nannin wí'ûnpúuwípidí:

⁴¹ Un ítú'in naví hí' wídîinchä'muupí'in bít'ôeyan.

Unbí thaa eeje wí hääwí wâyupíwó'di namuu'i hânho hay'i namuudi naa dáykhây máa,

hedí wí'úvíwäyukhâymáapí tobá wí to'wídí
wovâythayjo wänbo'.

Hedího wovâyháa'amí, hewänbo
wí'úvíwäyü-ípí, hedânho íchuuwí."

42 Paul ihí'bowa, hedí i-ádí Barnabas-ádí i'
Hudíyoví méesate iwedí dapeemän dihaydì in
t'owa dida'ji' owáy wíyá kaykhanwówá thaa
ná'i hääwí dit'oe i'gedibá shánkí ovâyhée'amí'in,
43 hedí dínwé'gek'ewe' dihaydì, báyékí in t'owa
Paul-ádí Barnabas-ádí dimää, hedí in wíjedí
ovâytumakhe'an Jôesi Tádáví sigísehkanä iwe
díwíwäyuhúwídí. Wáy wên ná'in t'owa-á Hudíyo
dimuu, wây-á wëndá Hudíyo dimuupí wänbo in
Hudíyoví khuubá dâyhon.

44 Wíyá jáadi i' kaykhanwówá thaa naná' diwe,
t'ähkí waa in bú'win t'owa díwíwé'ge'an ná'i Jôesi
Tádáví tun Paul-ádí Barnabas-ádí dánt'ôe'odi
dit'oe-ídí. 45 In Hudíyoví p'ó'dedí'indi ná'in
báyékí t'owa in wíjeví'piye dimändi ovâymu'
ihaydì, ívivo dithúupóe, hedí ovâytumáa Paul-ví
hí'-á ta'gen wí'ünmuupí, hedá iví'gedá híwóhpi
dívíhée'an. 46 Hebo Paul-ádí Barnabas-ádí
khunwôeda'ginpídíbo' ovâyhée'an. Ginnân
datú: "Nakhây'ä' Jôesi Tádáví hí' un Hudíyo
páadé wây't'ôe'amí'in, hedího han än'an.
Hebo bînjoegi'andi úvíkeejo' undá in wówátsi
nahándepí'in bînkáyjí'in wí'ímuupí'in, hedânho
näa ná'indi wâyjoekankhâymáa, hedá in Hudíyo
dimuupí'inbí'piye gamän, 47 gá Nanbí Sedó Jôesi
Tádádí iví ta'nin diwe ná'in ginnân dítu'andân:

Naadi u' wíde'man wí ko waagi'ba unmúunídí,
in Hudíyo dimuupí'inbí'piye unmú-ídí,

in t'owa t'ähkí nää oepáa k'aydi hádídí
ovây'aywoeni'in ovâytu'âamídí."

48 In Hudíyo dimuupí'in iwebá diji'in ná'i hí'
dit'oedi hânho dihíhchanpóe, hedi ditú, "Nanbí
Sedó Jôesi Tádáví hí' híwó'di ûnmuu." Hedi t'ähkí in
to'wên Jôesi Tádádí ovâyde'mannin ná'in wówátsi
nahándepí'in dâykáyjídí iví'piye dívíwäyü.

49 Hedi shánkí wänbo t'owa i' nange
t'ähkí dikw'ó'nin Nanbí Sedó Jôesi Tádáví
tun dit'oemän. 50 Hewänbo in Hudíyodi in
bú'win kwiyä' kodit'owa dimuu'in Jôesi Tádá
óe'a'ginnin ovâyte'ya'nan, hedá in senä'
kw'áye'in dimuu'in wá', hediho ná'indá Paul-
á Barnabas-á ovänjänäki'an hedá inbí nan
diwedi ovänkhehpiye. 51 Hediho inbí anto
iwedi dänna'jeepídi in t'owa ovâykeeyamídí kodi
widívi'anpí'in, hedáhá' ná'i wêe bú' Iconium
eepiye damää. 52 Hedi in Antioch bú' dithaa'in
Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in hânho dihíhchanpóe,
hedá pín ta'gedá i' Yä'dâa'i P'oewahhâ-á dâymáa.

14

*Paul-ádí Barnabas-ádí Jôesi Tádáví tun oe Ico-
nium bú' ovâyte'ôe'o'*

1 Háa Paul-á Barnabas-á oe Antioch
dänpóe waabá oe Iconium wá' dänpóe. I'
Hudíyoví méesate'ay ee dats'ú, hedi hânho
híwó ovâyhéé'andi báyéki t'owa Hudíyo
dimuu'indá Hudíyo dimuupí'indá Jesus-ví'piye
dívíwäyü. 2 Hewänbo wên Hudíyo inbí hí'
dívíwäyundepí'indá wây-á Hudíyo dimuupí'in
ovâyte'ya'nan, hediho ná'in Hudíyo dimuupí'in

in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?inbí?piye háa dichaa. ³ Hebo Paul-á Barnabas-á híwó hay jáadi iwebo dänwóyí?, hedi khunwôeda?ginpídíbo Nanbí Sedó Jesus-ví?gedi dänhí?máa. Hedi i?dá ovãnkaymägi pinnán t'ôe dän?amídí, hedânho in t'owa ovâykeeyamídí i? hí? iví sígísehkanä ûnmuu i?gedá ta?gen namuu?in. ⁴ Hebo in t'owa i? bú?windá dit'oedi handa? wídi?ánshaamuupí. Wëndá in Hudíyo-ádí dipóe, wëndá in wíje Jesus-ví t'ôekhuwa?indádá.

⁵ Hediho wên Hudíyo-ádí wên Hudíyo dimuupí?indádí in bú?win p'ó?dédí?in wóegé díví?ánshaamägi ovãnwá?amídí hedá ovãnk'usäyü-ídá. ⁶⁻⁷ Hebo háa ovãnk'hâymaa?in Paul-á Barnabas-á dänhanginpóe, hediho oe Lycaonia nangepiye dajân, hedi wíje bú? Lystra-á Derbe-á iwe hedá i?ge t'ähká Jôesi Tádáví híwó?di tun in t'owa ovây t'ôekanhon.

Paul oe Lystra bú? óek'usäyü

⁸ Nã?i bú? Lystra iwe wí sen natsi?dee?ipí? na?än. Na?aypuyädíbo ha?bi namuu, hediho wáymûu wänbo wí?ijiyépi. ⁹ Paul ihí?máadí nã?i sendá nat'ôeyannán. Paul-dá ta?gebo óemû?di ûnhanginná i? sen in wäyü ûnehkháapúuwídi imáa?in, ¹⁰ hediho kaygi óetu?an, “Óta?gewínú.” Hedi i? sen ichãnuwínúdi natsi?dee.

¹¹ In báyéki t'owa iwe diji?in háa Paul i?annin dâymû?di di?ánde wên wíje inbí jôesi damuu?in, hediho kaygi ditú inbí tundi, “Wên jôesi damuu?in makówádi nanbí?wepiye dawân hedi na?in t'owa waaginbá dapaa.” ¹² Ditú Barnabas-á Zeus-ân namuu, hedi Paul-á Hermes gân óekháyă?, gá Paul

shánkí ihí'máađân. * 13 Wí méesate hay'i oe bú'dí já'wé nak'óe, iwe in t'owa Zeus dâ'y'a'ginmä'. I' méesatewi owha' wên tôedo-á hedá póvi ophidé'i-á i' bú' tehpaá phódi iwepiye imaa, hedí i-áđí in t'owa-áđí in tôedo dâyt'aháanú-í'in dida' ovân'a'ginmääníđí.

14 Hebo Paul-á Barnabas-á háa in t'owa dívíkhâymáa'in dânhanginpóe ihayđi inbí k'léwé'in to dânhwée'an ovâykeeyamíđi háa díví'o waa wí'ovânhí'anpí'in, hedá in t'owaví jáa dâ'n'äät's'údedi dântuwínú, 15 "Háađan gin úví'o"? Na'indá t'owada' gamuu un waaginbá. Na'indá ga'ää Jôesi Tádávi híwó'di tun wâyt'ôe'amíđi, hedânho ná'i háäwí nachä'muupí' úví'o'i bînjoe'amíđi, hedá i' nawówáji'i Jôesivi'piye úvíwäyü-íđá. I-ân makówá-á nandá mâap'oe-á hedá háäwí t'ähki eeje nakw'ó'di-á ikhíjé. 16 Hedí tobá hân'oebo nää puwahay wáyjé t'ähki'in t'owa háa díví'amí'in dida' waa Jôesi Tádáđi ovâykanmägi wânbo', 17 thay'eedi ovâykeeyan háawi i' namuu'in hânho híwó ovây'andi. I'dân in kwan makówáđi wovâyjemu, i'dibá háäwí i' nan diwedi napaa'i wovâypaye. I'dân koegi' wovâymä' hedá wiyá háäwí unbí pí'ná wovâyhíhchannamígí'-á," gin Paul-di ovâytu'an. 18 Hebo tobá t'ähki ná'i ovâytumáa wânbo', báyékí t'ôe dânpóe in t'owa ovâywóyi'níđi in tôedo wíđâyt'aháanú-ípíđi in ovân'a'ginmääníđi.

19 Ihayđibá wên Hudíyo Antioch bú'win hedá

* 14:12 In Lycaonia-win t'owa-á in wé'gen Greek t'owa waaginbá dimuudi báyékí jôesi dínkw'ó. I' shánkí p'ó'déđi'-á "Zeus" gin óekháyände', hedá wí t'ôekhuwa'i-á "Hermes" gân nakháwă.

Iconium bú'windá dipówá, hedi Paul-á Barnabas-á ovântunsúumáadi in Lystra-win t'owa háa ná'in dipówá'in ditú waagida' dívíwäyu. Hediho Paul óek'usäyu hedi óehay gin dichanpóedí ee bú'dí já'wépiye óewhaapiye. ²⁰ Hewänbo wên Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Paul-ví'wepiye di'ää, hedi wa'di iví'ge dibûuwín dihaydi iwínú, hedá wíyá i' bú' iwebá nawáyts'ú. Wíyá tháwándá i-ádi Barnabas-ádi oe Derbe bú'piye damää.

Paul-á Barnabas-á oe Antioch bú'piye dawáymää

²¹ Oe Derbe bú' Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'ôe'an, hedi báyéki t'owa Jesus-ví'piye dívíwäyu. Ihaydiho oe Lystra-á Iconium-dá i'gepiye hedá Pisidia nangewi bú' Antioch-piyá dawáymää. ²² Ná'i bú' eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâykhäge'nán shánki kay'indi dívíwäyú-ídi, hedá dântumakhe'an ta'gendi dívíwäyuhûwí'in. Ovâytü'an, "T'ähki na'in âyt'ôephaadé-í'in gínpúuwí oe makówá gipówápídíbo'." ²³ Hedi t'ähki i' méesate eeje tsonnin ovâykw'ódi, hedáhá' dänjûusu'andá dänhaadä'andá t'ähki in dívíwäyu'in ovâytü'an, "Nanbí Sedó Jôesi Tádádi wovâypahûwí."

²⁴ Nää-á Pisidia nange i'ge daphademää, hedá Pamphylia nange iwá dapówá. ²⁵ Iwe in Perga bú'win t'owa Jôesi Tádávi tun ovâyt'ôe'an, hedá iwedá wíyá wêe bú' Attalia-piye damää. ²⁶ Iwedáhá' kophé iwedá i' wêe Antioch bú' iwepiye dawáymää. Iwedânho hán páadédi wáypiye damää hedi damääpídíbo in méesate iwe'in t'owadi ovänjûusu'an Jôesi Tádávi

sígísehkanädi ovän'áyîngi'amídí, iví t'ôe dân'amídí. Hedi nää-á inbí t'ôe-á dânbowadi dawáy'ää.

²⁷ Oe Antioch dapówá ihaydi t'ähkí in méesate'in t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an háa Jôesi Tádádí ovänkhäge'nannin i' t'ôe dân'andi t'ähkí, hedá ovâythayyan háa in Hudíyo dimuupí'in wá' Jôesi Tádádí ovâymägi'in dívíwäyü-ídí. ²⁸ Báyéki thaa oe Antioch in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indádí dänwóyí'.

15

Oe Jerusalem in méesate'in tsonnin dínwé'gepóe

¹ Wên senä' oe Antioch dipówá Judea nange iwedi, hedi indi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyhá'o'. Gin ovâytu'an: "In Hudíyo waaginbá ik'ewetaamuupídá Moses natsonpóe waa, undá há'to' oe makówápiye ímú-í." ² Paul-á Barnabas-á ívíwo wí'ovänhí'anpí háa in senä' dipówá'in ditû'nin, hedi indádí báyéki dívítuhkannan. Hediho Paul-á Barnabas-á hedá wây-á wên Antioch-win senä'dá ovâyde'man Jerusalem-piye dimú-ídí, iwe ovâyhée'amídí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindádí ná'i hääwí napóe i'gedi.

³ Hediho ná'in senä' Antioch iwedi ovâysandi ná'in wíje nange Phoenicia-á Samaria-á i'ge diphade. Eeje in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâytu'an hääwí t'ähkí háa in Hudíyo dimuupí'in dínpóe'in, inbi khuu dâyjoe'andi Jesus-ví'piye dívímägi. Hedi ná'i hí' dit'oedi hânho dihíhchanpóe. ⁴ Jerusalem bú' in senä' dipówá ihaydi, in méesate'in t'owa-ádí in Jesus-ví t'ôekhuwa'indádí

hedá in méesate iwe?in tsonnindáđí in ovâysíghógi. Ihaydiho Paul-áđí Barnabas-áđí ovâytu?an t'ähki i? hääwí Jôesi Tádáđí ovâykhäge?nandi díví?amíđí i?gedi.

⁵ Hebo wên Jesus-ví?piye dívíwâyunde?indá Pharisee t'owa-ân dimuu, hedi dívíwínúđí ginnân ditú, “In Hudíyo dimuupí?in t'owa-á dínkhây?ä? in Hudíyoví k'ewe taadi ovâytaa?amí?in, hedá wá? nakhây?ä? ovâytu?â?amí?in t'ähki i? tsontun Moses ita?nandi? dâ?y?a?ginnamí.” ⁶ Hediho indáđí in Jesus-ví t'ôekhuwa?indáđí in méesate iwe?in tsonnindáđí dívíwé?ge?an nã?i hääwí i?gedi dívíhée?amíđí.

⁷ Híwó hayho dívíhée?an, ihaydiho Peter iwínúđí ovâytu?an, “Tí?úuwin páadé?in, úhanginná háyú hay paayo phade Jôesi Tádáđí naa díde?mannin in Hudíyo dimuupí?in dovâyhée?amíđí iví híwó?di tun dit'oe-íđí hedá i?piye dívíwä?yú-íđí. ⁸ Jôesi Tádá t'owa t'ähkíví ánshaa úhanginná, hedi na?in dínkeeyan i?dá in Hudíyo dimuupí?in wá? ovâysíghógi?in i? Yä?dâa?i P'oewaahâa ovâymägiđi. Na?in dímägi waabá in ovâymägi. ⁹ Hedá ikeeyan t'ähki indáđí na?indáđí handa? dímáa?in, gá indi iví hí? ónwâyüđi i?dá inbí t'aywó?di inbí pí?náđí ovâyjáa?andân. ¹⁰ Heháadanho nää un ída? Jôesi Tádá bînt'ayjaa?amí?in? Undá itsonpoe?o in Hudíyo dimuupí?in Jesus-ví?piye dívíwâyü?in wên hääwên kâ?y?in díví?amí?in, hewänbo háa bîntsonmáa?indá na?in wí?gínkodipí iví?amíđí, nanbí thehtáy pahpá?in wá? wänbo wí?dínkodipí. Wí hääwí kháa?i inbí t'ú?k'eegi bîn?i?k'úya? waagibá úví?o?. Ha?wâa wí?úví?amíđí. ¹¹ Na?indá ívívâyunde Nanbí Sedó

Jesus-ví sígísehkanä ûnmuudibo dîn'aywoenídí, hedá in Hudíyo dimuupí'in wá' handidibá ovây'aywoení."

¹² Ihaydáhá' Barnabas-ádí Paul-ádí ovâyhée'an. In t'owa t'ähkí diwé'gekw'ó'nin hânda' dikwodee ovânt'ôeyandedi in wíjedi ovâytumáadí háa Jôesi Tádádí ovânkhäge'nannin t'ämäge'i pinnán t'ôe dän'amídí in Hudíyo dimuupí'in t'owa-ádí daji' ihaydi.

¹³ Dänhi'bowa, ihaydáhá' James-dá ginnân ihée'an: "Tí'ûuwin páadé'in, nää-á naa-áhá' dînt'ôeyan.

¹⁴ Simon Peter-di na'in dítu'an Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in t'owa wá' ovây'âyîngimáa'in, hedí handidí dînkeeyan wên in diwedi ovâyhógi'in iví'in ûnmúunídí. ¹⁵ In Jôesi Tádáví tukhe'min hân'oebo hanbá dítu, hedí háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú'in ginnân dâyta'nan:

¹⁶⁻¹⁸ 'T' tsondi David-ví ây iwedi'inbí tsonkhuu dínhándí wí tewhá nakanu'i waagi'inbá dipóe,

hewänbo wáy wí thaa naa owáy'ä' hedá inbí tsonkhuu dovâywáymääni.

Háa dimú'de waagibá dovâywákwokhâymaa.

Naa han dáykhâymaa hedânho t'ähkí in wé'gen t'owa dida'idí dítáa-í'in,

hâyú in Hudíyo dimuupí'in dovâyhógi'in naví'in dînmúunídí.'

Ginho Nanbí Sedó Jôesi natú, i'dá hân'oe ná'i hääwí t'owa ovâyhangin'ânnan."

¹⁹ Hedá James gin wá' natú, "Ná'i hí' Jôesi Tádá natú'i namuudi, ginnân naa dînchanpoe'o: Wígínkhây'ähpi in Hudíyo dimuupí'in Jôesivi'piye dívíts'anwâyü'in âytu'âamí'in háawin kây'in

dây'amídí. ²⁰ Han íví'amíví'wedi, âyta'námí ginnân âytu'âamídí: Wídâyk'o'ípí i' koegí' nakoekhâak'óe'i gá in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägidân, * hedá wíyá to'wíví kwee-ádí háa sendáđí wídívíwho'kw'ôenípí, hedá in animâa ovâyk'éwhihánú'inbí píví i' ûnp'oe napeepí'-á wídâyk'o'ípí, hedá i' ûnp'oe wänbo-á wídâyk'o'ípí. † ²¹ Gin naa otû' gá nã'i hääwí i'gedi Moses ita'nandân, hedi kaykhanwówá thaa waagi Hudíyoví méesate eeje báyéki paayo phade waabo nã'in Moses ita'nannin t'owa dâytundo', hedá íví hí'-á t'ähki bú' naná' deeje ônt'ôe'o'."

In Hudíyo dimuupi'in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in wên ta'nin ovâysan

²² Hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá in méesate'in tsonnindá hedá t'ähki in wé'gen méesate'indá ginnân ditú, "Wên senä' na'inbí'wedibá dimuu'in âyde'mamí, hedi Antioch-piye âysaaní Paul-á Barnabas-á indáđí." Hediho Silas-á Judas-á ovänkê', nã'i Judas-áho Barsabbas gin wá' nakháwă. In méesate'in t'owadi nã'in senä' báyéki ovän'a'gin. ²³ Hedi wên ta'nin indáđí dâyho' ginnân nata'muu'in:

* **15:20** 15:20 In Hudíyo dimuupi'in t'owa-á dâyhäwíkhíjé inbí jôesi dínmuuníđí, hedi koegí'-ádí wíyá hääwí-ádí nã'i jôesiví'piye dâyhúja' dâ'y'a'ginmäeníđí, hedáhá' i' koegí'ba dâyk'ch'áade' in t'owa dâyk'o'íđí. In Hudíyo dichanpoe'o nã'i koegí' dâyk'oeđá, in wé'gen t'owaví jôesi dâ'y'a'ginmä' waagibá díví'amí. † **15:20** In Hudíyo dínkhâak'óe nã'i píví na'ûnp'oepeepí' dâyk'o'íđí, hediho in Jesus-ví t'ôekhuwa'in wídida'pí in Hudíyo dimuu'in gi'bi píví dâyk'o'í'in in Hudíyo dimuu'in wí'ovâyháachannamípíđí.

“Un Hudíyo ímuupí’in hebo nanbí tí’úuwín páadé’in ímuu’in, un oe Antioch bú’ hedá in nange Syria-á Cilicia-á íthaa’in, na’in Jesus-ví t’òekhuwa’indá hedá in méesate’in tsonnindá unbí tí’úuwín páadé’in gimuu’indi wâysengitumáa.
 24 Na’in gínhanginpóe wên t’owa nâwedi dimää’indi piháawi hääwí wovâytu’annin, hediho inbí hí’ dínmuudi wí’únhanginnáhpí háa úví’amí’in, hedá t’âhkí únbéede. Hebo na’indá hâ’in t’owa wí’âytu’anpí ha’wâa díví’amí’in.
 25-26 Hedânho ívíwé’ge’an hedi âywéhpê’andi gitú híwó namúuní’in Paul-á Barnabas-á unbí’piye wâysaanídí. Indá senä’ âysígi’in damuu, hedá dakhâymuu inbí wówátsi Nanbí Sedó Jesus Christ-gí’ dänmäänídí. Hedá wá’ gitú híwó namúuní’in wây-á wên senä’ âyde’mamídí indádí damú-ídí, 27 hediho Judas-á Silas-á âysan. Háa nâ’in ta’nin diwe âyta’nan waa indibo hanbá wovâytu’kankhâymaa. 28-29 I’ Yä’dâa’i P’oewahâa natú híwó wínamuupí’in wí hääwí kâyi wâytu’âamídí úví’amídí hedá na’in wá’ hanbá gichâa. Hebo nâ’i hí’-áho únkhây’ä’ bîn’a’ginnamí’in: Wíwînk’o’ípi i’ koegi’ in wé’gen t’owa inbí jôesi dâymägi’i’, hedá wíwîn’ûnp’oek’o’ípi, hedá in animâa ovâyk’éwhihánú’inbí pívi i’ ûnp’oe napeepí’ wíwînk’o’ípi, hedá wíyá to’wívi kwee-ádi háa sendádí wí’úvíwho’kw’ôenípi. Nâ’i hääwí wí’úví’anpídí híwó únpúuwí. Sndgídiho’.”

30 Hediho Judas-á Silas-á Barnabas-ä hada Paul-á Antioch-piye ovâysan. Dipówa ihaydi in méesate’in t’owa t’âhkí ovâywé’ge’an hedi in

ta'nin ovâymägi. ³¹ In t'owa dâytunnan dihaydi hânho dihihchanpóe in híwó'nin tumakhe dit'oedi.

³² Judas-ádi Silas-ádi Jôesi Tádáví tukhe'min damuudi in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in báyéki ovâyhée'andi ovâytu'an kwee waa sen waa di'âanídí, hedi inbí hí'dí ovâykhäge'nan shánki kay'indi dívíwäyü-ídí. ³³⁻³⁴ Ihay háyü thaa iwe da'ân, ihaydáhá' datú Jerusalem-piye dawáymú-í'in, iwedibáho páadé ovânpunjôn. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in Antioch-'in dimuu'indi ovântu'an, "Jôesi Tádádí wovân'áyîngihûuwí hää p'óegé damändi," hedi damää.

³⁵ Hebo Paul-á Barnabas-ádi oe Antioch-bo dänwóyí'. Eewân indá hedá báyéki wáy-á dikw'ó'nindádi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovâyt'ôe'o'.

Paul-ádi Barnabas-ádi dänwije

³⁶ Wí háyü thaa naphade ihaydi Paul-di Barnabas óetu'an, "Jaho gawáymú-í t'âhki bú' eeje, hää Nanbí Sedó Jôesi Tádáví tun äntunphade eeje, hedá hä'in méesate'in tí'ûuwin páadé'in änmúuní, gänhanginpúuwídí tigú híwó'gí dimän." ³⁷ Barnabas-á nada' John Mark indádí bá dänhúuwí'in. ³⁸ Hebo Paul-á wínahíjepí. Ihe'jidida' natû' Mark-á indádi wíðänhúuwípí, gá oe Pamphylia nange diji' ihaydi ovânjoe'andân, hedi iwe Mark wíyá wínada'pí indádi in t'ôe i'amí'in. ³⁹ Hedi íviwo dântuhkannandi dänwije. Barnabas-di Mark óekê' i-ádi damú-ídí, hedi kophé iwedí oe Cyprus-piye damää. Hewänbo Paul-dá Silas-á óede'man. ⁴⁰ In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in dívíjûusu'an Jôesi Tádádí ovânsígí'áyînhûuwí'in,

hedī damää. ⁴¹ In nange Syria-á Cilicia-á i'ge damää, hedī in méesate'in t'owa ovâykhäge'nan shánkí kay'indi dívíwäyú-ídí.

16

Paul-ádí Silas-ádí Timothy namää ovänkhäge'namídí

¹ Cilicia nange iwedi Paul-á Silas-á nã'i bú' Derbe-piye damää, hedá wíyá bú' Lystra-á. Iwe wí sen Timothy gin nakháwã'i' nathaa, i-á Jesus-ví'piye iwäyunde'i namuu. Iví jíyá Hudíyo-ân ûnmuu, hedī i' wá' Jesus-ví'piye iwäyü, hebo iví tádá-á Greek-ân ûnmuu. ² In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in oe Lystra-á Iconium-dá dithaa'in ditû' Timothy-á híwó'di sen namuu'in. ³ Paul nada' Timothy-di oványuuhûuwí'in, hewänbo páadé óeho' i' Hudíyoví k'ewe taadi óetaa'amídí, gá ee dimän ni'ge báyéki Hudíyo dithaadân, hedī indá t'ähki dínhanginná Timothy-ví tádá Greek ûnmuu'in. ⁴ Iwáy bú' iwéngé dimän dihaydi in méesate'in t'owa ovâyhangin'ânnan háa in Jesus-ví t'ôekhuwa'indá hedá in méesate'in tsonnindá oe Jerusalem ditú'in, hedá ovâytu'an nã'i hí' dáy'a'ginnamí'in. ⁵ Hedī in méesate'in t'owa shánkí kay'indi dívíwäyü, hedá shánkí wänbo t'owa-á dívíwäyuhon.

Háa Paul oe Troas imú'in

⁶ Oe Asia i' Yã'dâa'i P'oewãhãadi Jôesi Tádávi hí' i'gedi wí'ovâyhí'mägipí, hedīho in nange Phrygia-á Galatia-á i'ge diphade. ⁷ Oe Mysia nange nantaa dipówá ihaydi nã'i nange Bythinia ditsudeda', hewänbo i' Yã'dâa'i P'oewãhãadi ovâykhã'an.

8 Hedihō Mysia nange i'ge wá' daphade, hedi Troas bú' iwá dapówá.

9 I' khun Paul wí hääwí ûnkeepóedí imû' waagibá ûnpóe. Wí sen Macedonia-wi iví páadépiye nawindi kay'indi óeda'máa, "Nää Macedonia-piye óká've na'in díkhäge'namídí."

10 Hedi Paul ná'i ûnkeepóe i'gedi dítu'an dihaydi wesebo na'in ívíkhây'an Macedonia-piye gimú-ídí, gínhanginnândi ta'gendi Jôesi Tádá nada' iví híwó'di tun in t'owa iwe'in âyt'ôe'amí'in. *

Oe Philippi bú' Lydia-á Jesus-ví'piye iwäyu

11 Troas-di kophé iwedi gimäädi i' p'ojâadi Samothrace-piye gipówá, hedá wíyá tháwándá iwedáhá' ná'i bú' Neapolis-piyá gimää. 12 Iwe i' kophé iwedi giwá, hedi nangedibo oe Philippi-piye gimää. Philippi-á hay'i bú' namuu Macedonia nange iwe, hedi báyéki Rome-'in t'owa iwe dithaa. Hâyú thaa iwebo ívíwóyí'.

13 I' kaykhanwówá thaa-á i' bú' tehpaá phódi já'wépiye gipee, ihaydáhá' p'o'k'áygépiyá gimää, gá gichanpóedân in Hudíyo t'owa iwepiye dimää'ä dívíjûusu'amídí. Iwá wên kwiyä' diwé'gekw'ô, hedi nange ívíkw'ódidí âyhée'an. 14 Wí kwee in diwedi nakháwä Lydia gin. I-á Thyatira bú'wi-ân namuu, hedi i' aa p'í tsáawä'i' ívíwo nachä'muu'i kuhcha'i namuu. I'dá Jôesi Tádá óe'a'ginmä', hedi Paul-ví hí' ont'ôeyandedi Nanbí Sedó Jôesidi óekhäge'nan háa natú'in isígíkáyjídí. 15 Lydia-á hedá iví k'aygi'indá dívíwäyüdi ovây'p'ó'p'oe'an. Ihaydiho i'di na'in dítu'an, "Nää-á ûnhanginpóe

* **16:10** Luke náa indádí naji', i' to ná'i hääwí ita'nandi'.

naa ta'gendi Nanbí Sedóví'piye dáywäyunde'in. Hedáho naví tewhá eepiye bíkã've, hedi iwebo úvíwóyí'ní." Hânho kay'indi dítumáadiho gimää.

Paul-á Silas-á ovãnpansóge

¹⁶ Wí thaa ee dívíjûusu'o' ipiye gimän dihaydi, wí a'yúdí díjay. Nã'i a'yú-á wên t'owadi óekumã, hedi wí yã'dâapî' p'oewaahâadi óemãa. Nã'i p'oewaahâadi hãä t'ähki hí' óetu'o' natúunídi háa t'owa dínpuwagí'o'in. Iví tsonnin háyú-anho dâychã'hónde' i' i'o'i'di. ¹⁷ Hedi Paul-á na'indá i' a'yú gínwóje'i'di ituwínunde' ginnân: "Nã'in senã'dá Jôesigí' dívít'óemãa, i-á i' shánki kw'áyewi namuu. Indá wovâytu'âamí hádídi wovây'aywoeni'in." ¹⁸ Háyú thaa ginho i'o' Paul nat'ayjaapóe píhay, hediho ibéedi i' yã'dâapî' p'oewaahâa óetu'an, "Jesus Christ-di naa dínk'ú' wíjôenídi, hã'i a'yúví'wedi ópeeve." Hedi i' p'oewaahâa wesebo ûnpee.

¹⁹ I' a'yúví tsonnin dínhanginná i' a'yúdí wiyá wí'ovâychã't'ankhây máapí'in, hediho indi Paul-á Silas-á ovãnyâ'di ovãnkhóhkay'an i' bú'win p'ó'dédi'in dikw'ó' diwepiye i' bú' pinge, ²⁰ hedá ovâytu'an, "Nã'in Hudíyo senã'dá nanbí bú' iwe in t'owa ovây't'e'ya'do'. ²¹ Indá inbí khuu nanbí t'owa ovâyhá'o', hedi na'in gínkhâak'óe nã'in khuu âykáji'in háa ây'a'ginnamí'in, na'indá Rome t'owa gimuu'di."

²² Hediho in wé'gen t'owa iwe diji'indi Paul-á Silas-á ovãnyâ', hedi in bú'win tsonnindi inbí aa ovãnwhée'an, hedi ditsonpóe ovãnwhãäni'in. ²³ Báyéki ovãnwhãdi ihaydáhá' ovãnpansóge, hedi i' pan tewhá áyí'di óetu'an híwó

ovän'áyîngi'amí'in. ²⁴ Gin óetu'an dihaydi i'dá pan tewhá pinge ovänsóge, hedi ovänpó't'ääk'û'.

²⁵ Khun pinudi häädi Paul-á Silas-á dänjûusu'o' hedá dänkha'wo' Jôesi Tádá óékú'daa'amídí. In wé'gen pan dikw'ó'nindi ovânt'ôeyande'.

²⁶ Ihaydi tsíkhagipí i' nan hânho na'a'yäpóe, hedi i' pan tewhá tepú wänbo na'a'yäpóe. Wesebo i' pan tewhá phódi nakhuudee, hedi i' kadéna in pan ovâywhi'kw'ódi'i dínwhisuudee. ²⁷ I' pan tewhá áyí'di najósa'wo hedi i' pan tewhá phódi nakhu'undi imû', hediho na'ân t'ähki in pan dishavepee'in, hediho iví tsijó phá' iwahakê' hedi ipikhe'khây máawän. ²⁸ Hebo Paul ituwínú, "Wí'bo wíwiwá'amípí. Na'indá t'ähki wa'di náäbo gikw'ôn."

²⁹ I' pan tewhá áyí'didi wí to'wí óetu'an, "Wên phakó dín má'," hedi ônmaadi i' pan tewhá ee iwänäts'úde. Hânho nathathapoe'o nakhunwôeda'di, hedi wesebo Paul-ádi Silas-ádi inbí páadépiye idége'disóge. ³⁰ Hedi iwínúdí oe já'wépiye ovänpiye hedi oväntu'an, "Naví sedó'in, hännan dáy'amí naa dín'aywoenídí?" ³¹ Indi óetu'an, "Nanbí Sedó Jesus-ví'piye bíwäyú, u-ádi uvi k'aygi'indádí, handidânho wovây'aywoeni."

³² Hedi Paul-ádi Silas-ádi Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí' i' pan áyí'di-á hedá t'ähki iví k'aygi'indá ovâytu'an, ³³ hedi wese i' khun i' pan áyí'didi ovänho' ovän'owêedi-ídi ee datsa'an deeje, hedá wesebo-á i-á hedá in wé'gen iví k'aygi'indá ovâypt'ó'p'oe'an. ³⁴ Hedáhá' Paul-á Silas-ádi iví tewhá eepiye ovänpiye hedá ovänhúujôn. I-á iví k'aygi'indá t'ähki ívíwo dihihchanpóe, náä-áho Jôesi

Tádáví[?]piye dívíwäyüdi.

³⁵ Wiyá tháwán hédéndí in bú[?]win tsonnindi wên áyí[?]nin senä[?] ovâysan i[?] pan áyí[?]di óetu[?]âamídí Paul-á Silas-á ovânma[?]p'âädi-í[?]in. ³⁶ I[?] pan áyí[?]didi Paul óetu[?]an, “In bú[?]win tsonnindi naa dítu[?]an wânma[?]p'âädi-í[?]in. Nää-áho damú-í. Jôesi Táadáho wovân[?]âyîngihûuwí.” ³⁷ Hebo Paul-dá in áyí[?]nin senä[?] dipówá[?]in ovâytu[?]an, “Tobá wí t'aywó[?]di wídînshaapí wänbo[?], hedá tobá oe Rome gänkháwäta[?]k'óe wänbo[?], in bú[?]win tsonnin ditsompöe na[?]in díwhäáni[?]in in t'owa t'ähki dímúuní iwe, hedáhá[?] dipansóge. Hedá nää-á kaadibo wáypiye dísaaní[?]in dida[?]. Hebo há[?]to han dí[?]amí. Ja[?] ovâytu[?]an nâwe wí[?]bo di[?]âä-í hedi indân dípeemääní.”

³⁸ Hediho in áyí[?]nin senä[?]di in bú[?]win tsonnin ovây[?]t'óe[?]an háa Paul natú[?]in. In wíje Rome[?]in damuu[?]in in tsonnin dínhanginpöe ihaydi hânho dikhunwôeda[?]pöe, ³⁹ hediho i[?] pan tewhá eepiye dimää hedi kay[?]indi ovântu[?]an, “Dîn[?]owójé undi.” Hedáhá[?] iwe[?]di ovânpiye hedi ovândaa[?]an i[?] bú[?]dí dapee-í[?]in. ⁴⁰ Hediho pan tewhá eedi dapeedi Lydia-ví[?]piye damää. Iwe in Jesus-ví[?]piye dívíwäyunde[?]in ovâykweewaasenwaatu[?]andi ee bú[?]dí dapee.

17

Oe Thessalonica bú[?] Paul-á iví k'ema[?]indá ovây[?]t'ôephadekannan

¹ Paul-á Silas-á nã[?]in wíje bú[?] Amphipolis-á Apollonia-á i[?]ge daphade, ihaydáhá[?] Thessalonica bú[?] dapówá. Iwe wí Hudíyoví méesate[?]ay

dínk'óe. ² Hedi Paul i' Hudíyoví méesate eepiye namää, ihayda' i' o waabá wãhãã namää wãbo'. Eewá poje jáadi kaykhanwówá thaa eeje Jôesi Tádáví ta'nin ovâytundo', hedi i-ádi indádi dívíhée'an itunnan ni'gedi. ³ Haa Jôesi Tádáví ta'nin natunda'in ovâythayyan, hedá ovâykeeyan nã'in ta'nin ta'gendi natû'nin i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhây máadáhá' nachuwagi'o, hebo wiyá nawáywówápuwagi'o. Hedá ovâytu'an wá', "Nã'i Jesus, ivi'gedi naadi wâytumáa'i', i-ân i' namuu Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí." ⁴ Wên Hudíyo iwe diji'indá hedá báyéki Hudíyo dimuupí'in Jôesi Tádá dâya'ginmã'indá, hedá báyéki p'ó'dédí'in kwiyã' wá', indá dívíwäyu ta'gen namuu'in haa Paul natû'nin, hedi Paul-ádi Silas-ádi dívíwón.

⁵ Hewãbo in wé'gen Hudíyo-á dithúupóe báyéki t'owa dívíwäyudi, hediho wên senã' dichã'muupí'in hããdi waa ee bú' pingé dívíkwinumáa'in ovâyhógidáhá' báyéki wây-á t'owa ovâywé'ge'an, hedi ovây't'e'ya'nandi ee bú' t'ãhki dínwãnpitú. Ihaydáhá' in Hudíyo-ádi in senã'dádi wí sen Jason gin nakhãwã'ivi tewhá eepiye dimää, i-á Jesus-vi'piye iwäyunde'i namuu, hedi in phódi ônthãní'in dívíkhããde'. Paul-á Silas-á ovãntuwãmáa oe já'wé ovãnpeeyé-ídi in t'owavi páadépiye. ⁶ Hebo in wije wí'ovãnshaapí, hediho in senã'di ovãypiye Jason-dá hedá in wé'gen Jesus-vi'piye dívíwäyunde'indádi. Khóhkaydi in bú' tsonninbí'piye ovâyho', hedi dívítuwínúndedi

ditû?, “Nă’in senă’di wăhăä dimää wänbo t’owa ovâyt’e’ya’do?, hedi năä-á năäwá dipówá. ⁷ Hedi nă’i Jason-dá ovâysígíhógi. T’ăhkí nă’in t’owa i’ tsondi Caesar-ví tson tun dâyt’u’ a’ginhánúnde?. Ditû’ wí to’wí Jesus gin nakháwă’i’ i’ kodi tsondi namuu.” ⁸ Hediho in t’owa t’ăhkí hedá in bú’win tsonnindá dit’oe ihaydi dit’ayyaapóe. ⁹ Ihaydiho in tsonnindi Jason-dá in i-ádi diji’indádi ovâychă’wá’âakannan ovâyma’p’ăădi-ídi.

Oe Berea bú’ báyékí t’owa Jesus-ví’piye dívíwäyu

¹⁰ Wesebo i’ khun in Jesus-ví’piye dívíwäyunde’indi Paul-á Barnabas-á wíyá bú’piye ovănsan, Berea gin dâyt’u’o’i’. Iwe dapówá ihaydi i’ Hudíyoví méesate’ay eepiye damää. ¹¹ In t’owa iwe’indá in Thessalonica-winbí shánkí dikhâymuu ovănt’ôeyaanídi. Háa dat’u’ in dit’ôeyanda?, hedi thamuwaagi Jôesi Tádáví ta’nin dâytundo’ dínhanginpúuwídi tigúba háa ovâytu’an waa ta’gen namuu’in. ¹² Báyékí t’owa inbí hí’ ovănwäyu, in diwedi wên p’ó’đéđi’in Greek senă’dá kwiyă’dá diji’.

¹³ Hewänbo wên Thessalonica-win Hudíyo dínhanginpóe Paul-dá Jôesi Tádáví hí’ oe Berea wá’ ovâyt’ôe’o?, hediho iwepiye dimäädi báyékí t’owa hânho ovâyt’e’ya’nan. ¹⁴ Wesebo in Jesus-ví’piye dívíwäyunde’indi Paul oe mâap’oe k’áygépiye óesan, hebo Silas-á Timothy-á Berea-bo dănwóyí’. ¹⁵ Wên t’owa-ádi Paul namää, hedi indi Athens bú’piye óeho?. Iwe i’đi ovâytu’an oe Berea-piye diwáymú-í’in, Silas-á Timothy-ádi ovăntu’ăamídi hăădi dănkodi ihaydi iví’piye dă’ăä-í’in. Hediho han díví’an.

Paul-di in Athens-ʔin t'owa ovâyhéeʔan

16 Waʔdi Paul-di Silas-á Timothy-á oe Athens ovãntsíkhaʔmáadibo kodi wínachanpóepí imúndedi báyéki háäwí dínkw'óʔdiʔ in t'owa dâykhíjédi inbí jôesi dínmuu waa dâychaaʔiʔ. 17 Hediho in Hudíyoví méesateʔay ee báyéki ovâyhéeʔan Hudíyo-á Hudíyo dimuupiʔindá, toʔwên Jôesi Tádá dâʔaʔginmäʔin. Hedá wáʔ thamuwaa-á búʔ pingé dâyhäwíkuʔch'áadeʔ iwe in toʔwên diphademännindá ovâyhéeʔoʔ.

18 Hedá wëndá senäʔ wáʔ iwe dijiʔ, indá in Epicurean t'owa-á Stoic t'owa-á inbí háhkan dínmuuʔin dívíháʔoʔ. * Nãʔin senäʔ Paul-ádi dívítuhkandodi wên ditsikapóe, “Hânnan nãʔi háhsóʔyó natunjiʔ?” Hedá wëndá ditú, “Hádéewáy piʔwên t'owaví jôesivíʔgedi ihíʔmáa.” Gin ditúʔ gá Paul-di Jesus-víʔgedi ovâyt'ôeʔodân, hedi ovâytumáa nachuuʔin hedá nawáywówápóeʔindá.

19 Hediho in tunjowaʔvíʔpiye óehoʔ, ee okú eedi Areopagus gin dâytuʔoʔiʔ, hedi óetuʔan, “Naʔindá gihanginʔândaʔ náʔi ts'aabiʔ háäwí iʔgedi uʔdi t'owa ovâyháʔoʔiʔ. Ti naʔin dít'ôeʔamí iʔgedi? 20 Báyéki háäwí náwe bihéeʔandi wémûu wânbo wígit'oe pí, hedânho háa natundaʔin gínhanginnáaniʔin gidaʔ.” 21 (In Athens-windádi hedá in jáʔwéʔin t'owa iwe dithaaʔindádi háädi wânbo t'ähki háäwí wânbo ts'aabiʔ namuu iʔgedidaʔ dívíhíʔmáa hedá dit'oeʔo. Hedânkun han óetuʔan Paul.)

* **17:18** In Epicureans dívíwâyundeʔ iʔ shánki híwóʔdi háäwí in t'owagiʔ namuu dihihchaanídí náa oepáa k'aydi. In Stoics-á diháhkanjiʔ taʔgendi gihihchaanídí wíginháyʔáhpí háäwí wânbo gidaʔi-in hediháa wáydi wânbo wíghaytaachaanípí.

22 Hediho Paul in tunjowa'ví páadépiye iwínú hedi ovâytu'an, "Un Athens-'in t'owa, naadi wâymúnde' un báyéki únháäwíkw'ó'nin bîn'a'ginmä'in. 23 Unbí bú' i'ge ojidi wáyjé unbí jôesi bîn'a'ginmä'i dómû', hedá wá' wí antâa-á dómû', iwe bînháäwíkw'óe'ó i' bîn'a'ginmä'igî', hedi eedi gin nata'muu: Wí jôesigî' ná'i antâa âypaa, tobá i' âytaapí wänbo?.' Ná'i mađi bîn'a'ginmä' tobá bîntaapí wänbo', hediho náä-á iví'gedá naadá wây't'ôekankhâymaa. 24 "I-á Jôesi Tádá namuu, i-á ná'i nan oepáa-á hedá i' háäwí t'ähki iwe nakw'ó'di-á ikhíjé, hedi i-á oe makówa-á náä nangá shánki natsonji?. Hedânkun i' méesate t'owa dâykwl'ódi eejedá'mân wínathaapí. 25 Hediho t'owaví'wedí khäge' wänbo wí'üntáypí, gá háäwí wänbo t'owa dâypa'i wí'üntáypídân. I'dânkun t'owa t'ähki inbí wówátsi-á inbí háä-á hedá háäwí díntáy'i t'ähká ovâyma'. 26 Jôesi Tádáđi wêe sen ikhíjé, hedi iwediho t'ähki nange'in t'owa dipuyä náä oepáa k'aydi t'ähki dívíthaayé-íđi. Hewänbo in dipuyäpídíbo' Jôesi Tádá i'ánshaa'an háäđi hedá wéngé dívíthaayé-í'in. 27 Jôesi Tádáđi in t'owa ovâykhíjé indi óenuuwä-íđi, hedi hádeebá óeshaa-í óetuwämäadı. Hewänbo ta'gendi na'in t'owaví'wedí kayi' wínajihpí, wêeví'wedí wänbo-á joe. 28 Jôesi Tádá namuudânkun na'in giwówáji', hedá iví'á'yänmaa, hedá t'owa-á gimuu. Wáy wên unbí ta'kannin wänbo ditú, 'Na'in wänbo iví ây gimuu.' 29 Hediho Jôesi Tádáví ây gimuudi wígínkhây'ähpí gi'âanı'in i-á wí háäwí waagi'ba namuu'in t'owa i'gedi diwänpi'ánshaapóedí inbí mandibo dâypaa'i' óeđođi háa kwäk'u

ts'ä'i'di háa k'uudi. ³⁰ Jôesivi'gedi t'owa híwó wídika'póya'pí ihaydi, i'di wí'ovâytu'anpí ihaydiho naná ovâytehchäänú-í'in, hewänbo nää t'owa t'ähkí wéngé t'ähkí diji'in ovâytumáa inbí t'aywó'di dâyjoe'amídí wí'ovâytehchäänú-ípídí, ³¹ gá owáy wí thaa ide'mandi' naná' diwe ovâyta'gekeekw'ôení t'ähkí t'owa háa híwó háa híwóhpí díví'annin, hedí wí senho óesóge gin ovâytu'amídí, hedí ná'i sen óewáywówápaadi thay'eedi dínkeeyan óesóge'in" gin Paul-di ovâytu'an.

³² Wí to'wí nachuu'i nawáywówápóe i'gedi dit'oe ihaydi, wên dip'âajidi t'ämäge Paul óetumáa, hewänbo wây-á wëndá ditú, "Ówáy wíyá häädi ná'i bihéé'andi' wíyá git'oe-í'in gida'." ³³ Hedí Paul iwediho namää. ³⁴ Wên senä' iví hí' ônwâyüdi i-ádi dívíwón. Wí sen in diwedi Dionysius gin nakháwǎ, i-á Areopagus-wi tunjowa' diwedi'i' bá namuu. Wí kwee wá' iwäyu, Damaris gin nakháwǎ'i'. Hedá wáy wây-á t'owa iwe diji'in wá' dívíwäyu.

18

Paul-di Jôesi Tádávi híwó'di tun oe Corinth bú' ovâyto'e'an

¹ Ná'i naphade ihaydi Paul Athens-di namää, hedí Corinth bú' napówá. ² Iwe wí Hudíyo sen Aquila gin nakháwǎ'i' óets'antaa, i-á oe Pontus nange na'aypuyã. Iví kwijó Priscilla-ádi Italy nange wáhäädi dats'anpówá, gá i' Rome-wi tsondi p'ó'dédi' Claudius-di t'ähkí in Hudíyo oe Rome-di ovâykhepiyedân. ³ Paul-á ná'in wíje'inbí'piye namää hedí indádi iwóyi'. I-ádi indádi te'aapa'in

dimuudi wé'ge dívít'ôe'an. ⁴ Kaykhanwówá thaa eeje Hudíyoví méesate'ay eepiye Paul namää'ä, hedi kay'indi ovâyhée'o?. Ikhäãde Hudíyo dimuu'in hedá Hudíyo dimuupí'indá iví hí' ônsígí'ámídí.

⁵ Silas-ádí Timothy-ádí Macedonia-di dapówá ihaydiho Paul wíyá wí'ite'aapaapí, hebo thaa t'ähkí Jôesi Tádáví hí' in t'owa ovâyt'ôe'o?, hedi thay'eedi in Hudíyo ovâyhá'o? Jesus-áho namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí. ⁶ Hewänbo wí'ônsígí'angepídí iví'piye dit'ayjaapóe, hedá híwóhpi'dá' iví'gedí dívíhée'an. Hediho iví aa iwedi ina'jeepídí ovâykeeyámídí ovâyjoekankhâymaa'in. Ovâytu'an, "Jôesi Tádáví'wedi ípedeedá, unbí'innân únmuu, naa wí'dínchäänú-ípí. Nää iwedi páadépiye in Hudíyo dimuupí'innân ná'i hí' dovâyt'ôekankhâymaa."

⁷ Hediho ovâyjoe'andi wí sen Justus gin nakháwä'iví'piye namää. Justus-á i Hudíyoví méesate'ay nú' nathaa, hedi Jôesi Tádá báyéki óe'a'gin. ⁸ I' Hudíyo méesate p'ó'dédí' nakháwä Crispus gin. I-ádí iví k'aygi'indádí t'ähkí Nanbí Sedó Jesus-ví'piye dívíwäyu, hedá báyéki wây-á ná'in Corinth-win t'owa wá' Jôesi Tádáví tun dit'oedi dívíwäyudáhá' ovâyp'ó'p'oe'an.

⁹ Wí khun Paul-di Nanbí Sedó Jesus óemú' waagibá ûnpóe, hedi Paul óetu'an, "Wí'unkhunwóeda'ípí ovâyt'ôe'âámídí naví'gedí, wíwíwóyí'nípi. ¹⁰ Naadi wí'âyîngimáa, hediho wí to'wídí wóeyâ'dá há'to wóewâ'amí, gá nää bú' báyéki t'owa naví'in dînpúuwí'in dithaadân."

11 Hediho Paul wí paayodá pínge ee bú' iwóyí' Jôesi Tádávi hí' ovâyhá'odi.

12 Oe Achaia nange wâhãä Gallio óep'ó'dédî'sóge ihayhãädibá, in Hudíyo dívíwé'ge'andi Paul ûnkenmää, hedi oe tunjó wháagépiye óeho'di Gallio óetu'an, 13 "Nã'i sendá t'owa ovâyhá'o' Jôesi Tádá piháa óe'a'ginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waagá yoe."

14 Paul ihí'khây máawän hebo Gallio-di in Hudíyo ovâytu'an, "Nã'i sen wên háawin t'aywó'nin hediháa wên háawin wâhphade yä'dâpí'in namuu'in i'andáho', ihaydânho híwó namúuní naa dáytsíkha'amí unbí t'ehpide tun iví'piye wâyt'ôeyaanídí. 15 Hewänbo nää úwíwänpituhänbo wáy wí tun namuu i'gedi, wáy wí kháwã namuu i'gedá, hedá unbí khuu i'gedá. Hedáho unnânho únpikhây'ã' nã'i hãäwí bînkodi'amí'in. Naa wó'da'pí otúuní'in gí'bi hãäwí háa híwó'di háa híwóhpí' namuu'in." 16 Gin Gallio-di ovâytu'an dihaydi i' tunjó wháagé iwedi ovâykhehpiye. 17 Ihaydi in t'owadi nã'i Hudíyoví méesate p'ó'dédî' óeyâ', i-á Sosthenes gin nakháwã, hedi Gallio-ví páadépiyebo óewhã', hewänbo háa díví'o'indi Gallio wí'óe'âyîngimãgipí.

Paul oe Antioch bú'piye nawáymää

18 Paul oe Corinth bú'bo wíyá hâyú thaa iwóyí', hedáhá' in wé'gen Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâyjoe'andi i-ádi Priscilla-ádi hedá Priscilla-ví sen Aquila-ádi oe Cenchrea bú'piye dimää. Cenchrea iwe Paul óek'owa, t'owa ovâykeeyamídí i'annin háa Jôesi Tádávi'piye iví tun imãgi waa.

* Iwedáhá? kophé iwedá oe Syria nangepiyá dimän. ¹⁹ Hebo iwe dipówápídíbo? oe Ephesus bú?piye dimää, hedi Aquila-ádi Priscilla-ádi ee bú?bo dänwóyí?. Paul-dá ovänjoe?andi in Hudíyoví méesate?ay eepiyá namää, hedi iwe in Hudíyo-ádi báyéki ihée?an. ²⁰ Wëndi óedaa?an báyéki thaa indádi iwóyí?nídí, hewänbo Paul wínahíjepí. ²¹ Ovâysengitü?andi ovâytu?an, “Jôesi Tádá natúdáho naa wíyá unbí?piye owáy?ää-í.” Hedi iwedi kophé iwedi namää.

²² Oe Caesarea bú? napówá, iwedáhá? oe Jerusalem-piye namää in iwe?in méesate?in t'owa ovâysengitü?âamídí. Iwedáhá? oe Antioch-piyá namää. ²³ Iwáy wăhăă báyéki thaa na?än, hedi iwedi oe Galatia nange i?ge t'ăhkí hedá Phrygia nange i?gá namää in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in ovâykhäge?namídí shánki kay?indi dívíwäyü-ídí.

Apollos-di Jôesi Tádávi híwó?di hí? oe Ephesus-á Corinth-á ovây?t'ôe?an

²⁴ Ihayhăädibá wí Hudíyo sen Alexandria bú? iwe na?aypüyă?i? Apollos gin nakháwă?i? oe Ephesus-bá napówá. Nă?i sendá nahí?magan, hedá Jôesi Tádávi ta?nindá híwó?dá ôntaa. ²⁵ I-á Nanbí Sedó Jesus-ví khuu i?gedi ûnhanginná, hediho pín ta?gedi wây-á t'owa i?gedi ovâyhi?máa, hedá áyîngidá Jesus-ví?gedi ovâyhá?o?, tobá John i? p'ó?p'oekandiví háhkan ni?gedidă? ûnhanginnân wänbo?. ²⁶ Khunwôeda?ginpídíbo? in Hudíyoví méesate?ay ee Apollos-di ovâyhée?an. Priscilla-ádi

* **18:18** Wáyjéđi in Hudíyo senä? inbí tun dívímä? Jôesigî? dívít'ôe?amídí, hedi inbí phó dâysômä? inbí t'ôe dâybowa píhay.

Aquila-áđi dat'oe ihayđi inbí'piye óeho', hedi Jôesi Tádáví kuu shánkí thay'eedi ônthayyan.

²⁷ Hedáhá' Apollos-á Achaia nangepiye napunda', hedi in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'indi óetu'an híwó namuu'in namú-ídí, hediho indi in Achaia-win Jesus-ví'inbá ûnmuu'in ovâyta'nan Apollos óesígíkáyj'in. Apollos-á oe Achaia napówá ihayđi báyéki ovâykhäge'nan in to'wên Jôesi Tádáví sígísehkanä ûnmuudi Jesus-ví'piye dívíwâyú'in. ²⁸ Iví tun ûnkay, hedi in t'owa t'âhkíví páadépiye in Hudiyo ovâytu'an piháa dívíwâyunde'in, hedi Jôesi Tádáví ta'nin ovây tundodi ovâythayyan Jesus-á namuu i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí.

19

Oe Ephesus bú' Paul-di Jesus-ví'gedi ovâyhé'an

¹ Wa'di Apollos oe Corinth bú' wáy naji' ihayđi, Paul i' nange i'gedi na'ãđi Ephesus bú' napówá, hedi wên t'owa John i' p'ó'p'oekandiví hí' ônwâyú'in ovây mû'. ² Paul-di ovâytsika'yan, "Ti ná'i Yä'dâa'i p'oewaahâa bînkê' úvíwâyú ihayđi?" Indi óetu'an, "Na'in wíginhanginnâhpí wí Yä'dâa'i P'oewaahâa wânbo naji'in." ³ Paul-di ovâytsika'yan, "Háadan handi wovây p'ó'p'oe'an?" Indi óetu'an, "Gá John i' p'ó'p'oekandiví háhkanâywâyudân." ⁴ Paul-di ovâytu'an, "John-di in t'owa ovây p'ó'p'oe'an gá inbí t'aywó'di dâyjoe'andân, hedi ovây tumáa, 'Naví tí'úugé wí napowagí'o'iví'piye úvíwâyú-í.' Hedi há'i-á Jesus-ân namuu."

5 Paul-ví hí? dit'oe ihaydi ovâyp'ó?p'oe'an dâykëyamídí Nanbí Sedó Jesus-ví?piye dívíwäyu'in. 6 Hedi Paul iví?di imank'ú?di i? Yä?dâa?i P'oewaahâa dínwân, hedi wíyá pi?wí tundi dívíhí?máa, hedá Jôesi Tádáví tukhe?min waabá dívíhée?an. 7 Mađi tă?di wíje sená? iwe diji?.

8 Poje p'óe t'ähkí Paul in Hudíyoví méesate eepiye namää?ä, hedi khunwôeda?ginpídíbo? in t'owa ovâyhí?máa. Ovâythayjo? Jesus-ân namuu i? to?wí Jôesi Tádádí óesóge?i? t'owa ovây?aywoenídí, hedi ikhääde? iví hí? ónsígl'amídí. 9 Hebo wáy wên dívíp'óhkây?andi wídívíwäyupí, hedá Jesus-ví p'óe i?gedá híwóhpi-á in iwe dikw'ó'nin ovâyhée?an. Hedânho Paul-di ná?in ovâyjoe?andi in Jesus-ví?piye dívíwäyunde?in i-ádí ovâyho?, hedi wí tewhá eepiye dimää, wí sen Tyrannus gin nakháwä?i?di t'owa ovâyhá'o? iwe. Iwá Paul-di thamuwaagi Jôesi Tádáví hí? ovâythayjo?. 10 Wíje paayo t'ähkí Paul gin i?an, hedi handidi in t'owa Asia iwéngé dithaa?in Na?inbí Sedó Jesus-ví?gedi dit'oe, Hudíyo dimuu?indádí Hudíyo dimuupí?indádí.

Sceva-ví e'nûn dida? in yä?dâapí?in p'oewaahâa ovaykhehpeeyé-i?in

11-12 Jôesi Tádádí Paul óekhäge?nan pínán t'óe i'amídí, gi?bi hääwí in t'owa wémûu wänbo dâymû?pi?, hediho aa?ây hääwí dedantâa hääwí itäge?i? in dihaykw'ó'ninbí?piye ovâyho?, hedi dihehkháapóe, hedá yä?dâapí?in p'oewaahâa-á in t'owa ovâymaa?in dínpee.

13 Ihayhääbá wên Hudíyo wá? wéngé t'ähkí dívíjáyénde ná?in yä?dâapí?in p'oewaahâa

t'owavi⁷wedi ovâykhehpeeyé-ídí. Nää-á indá dívíkhääde hanbá díví'amídí Jesus-ví kháwă ônkháyă⁷dedi. Ginnân ovâytmáa in p'oewaahâa: “Nă⁷i Jesus-ví kháwă dônkháyă⁷de⁷, iví⁷gedi Paul-di in t'owa ovây⁷t'ôe⁷o⁷, hedího naadi wítsonmáa nääbo ópeeve nă⁷i t'owavi⁷wedi.” ¹⁴ Wí Hudíyo owha⁷ p'ó⁷dédí⁷ Sceva gin nakháwă⁷i tsé ihay e⁷nûn gin díví⁷o⁷in ûnkw'ó. ¹⁵ Hewänbo han ditú ihaydi, i⁷ yă⁷dâapí⁷ p'oewaahâadi ovâytu'an, “Jesus dótaa, hedá to⁷wí Paul namuu⁷indá dínhanginná. Hebo undá — to⁷innan ímuu?” ¹⁶ Hedi i⁷ sen i⁷ yă⁷dâapí⁷ p'oewaahâadi óemáa⁷i⁷di ovâytsaachänudi hânho ovâymahpúu ovây⁷t'an píhay, hedi aawhée buugi⁷nin diwahkanmuu⁷in i⁷ tewhá iwedi dishavepee.

¹⁷ In Ephesus bú⁷ dithaa⁷in Hudíyo-á Hudíyo dimuupí⁷indá dínhanginpóe háa dínpóe⁷in, hedího dikhunwôeda⁷póe, hedi ditú⁷ Nanbí Sedó Jesus hânho hay⁷i namuu⁷in. ¹⁸ Hedi báyéki in Jesus-ví⁷piye dívíwäyu⁷in Paul-ví⁷we dipówá, hedi dívít'aywó⁷dihäätsi⁷andá dâykeekw'ódi háa dívít'siyekanhonnin. ¹⁹ Wáy wên dichugekanhá⁷indá inbí chuge háhkan ta⁷di dâykán, hedi dâyphahanú in t'owa t'ähki dâymúunídí. I⁷ ta⁷di háyú nachă⁷muu⁷in dâymaapaa ihaydi p'anántă maapaasôn (50,000) kwăk'u ts'ă⁷i chă⁷ napóe. ²⁰ Handídiho shánkí wänbo t'owa Nanbí Sedó Jôesi Tádáví hí⁷ dit⁷oe⁷o hedá i⁷piyá dívíwäyunde⁷.

Háa Paul nakanda⁷ waa

²¹ Nă⁷i hääwí napóe⁷i naphade ihaydi, Paul i⁷ánshaamăgi namú-ídí oe Macedonia nangepiye hedá Achaia nangepiyá hedáhá⁷ oe Jerusalem

bú'piyá. Natú, “Owáy eepiye omää ihaydáhá? dínkhây'ä? oe Rome-piye wá? omú-í'in.” ²² Oe Macedonia-piye wíje iví khäge'nin isan, Timothy-á Erastus-á damuu, hebo i-á shánkí hây tãhkí oe Asia nangebo iwóyí'.

Demetrius-di in t'owa ovâyt'e'ya'nan hedânho híwóhpí díví'amídí

²³ Ihayhãädi oe Ephesus báyéki t'owa dit'ayyaapóe in Jesus-ví p'ôe i'ge dimänninbí'wepiye. ²⁴ Wí sen Demetrius gin nakháwä'i? iwe na'än, i-á kwä'k'u ts'ä'i'di ihäwípa'i namuu, hedi méesate hí'índi ipa', ná'i méesate-á i? kwee Diana dâya'a'ginmä? iwe'i méesate hay'i waagibá nakeet'ôe'i?. Demetrius-á hedá in wé'gen i-ádí dívít'ôemáa'indá híwó hay chä? dints'úya? inbí t'ôe iwedi. ²⁵ Hediho Demetrius-di iví t'ôe'in hedá wây-á wëndá hã'bi t'ôebá díví'o'indá ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an, “K'ema'in, únhanginná báyéki chä? nanbí t'ôe iwedi gínts'úya'nin. ²⁶ Unbo bînmû? hedá ít'oe háa ná'i sen Paul ikanhonnin. I? natû? in jôesi t'owa dâypa'in dâya'a'ginmäänídí ta'gennin jôesi wídimuupí, hedi wí'gíngí náä Ephesus-á hedá ná'i Asia nange t'ähká t'owa iví hí? ovâywäyukannan, hedá iví hí? ûnmuudi báyéki t'owa Diana-ví'wedi dívíjâa'an. ²⁷ Hádée nanbí t'ôe i'gedi t'owa híwóhpí díví'ánshaa'amí'in napúuwí. Hedá iwedá madi wá? napúuwí t'owa di'ãaní'in i? hay'i kwee Diana i? to'wí na'indi äy'a'ginmä'iví méesate wí'ûnchä'muupí'in. Hedá tobáháa t'ähki t'owa náä Asia-windádí hedá in wé'gen häwèngé t'ähki

dithaa'indádí nää óe'a'ginmä' wänbo', mađi nää iwedi páadépiye di'âanı hay'i wínamuupí'in."

²⁸ In t'owa háa Demetrius natú'in dit'oe ihayđi hânho dit'ayyaapóe, hedi dívítuwinúnde gin, "Diana nää Ephesus-wi namuu'i báyéki hay'i namuu." ²⁹ Hedi shánki báyéki t'owa diwé'gepóe, hedi dívít'ehtuwinúnde', hedi wên wije senä' oványâ'di ovänkhóhkay'an oe bú' pinge t'owa dívíwé'ge'o' iwepiye. In senä'dá Gaius-á Aristarchus-á gin dakháwă, indá Macedonia nangewin damuu, hedi Paul-ádi wéngé t'ähki dänjýénde'. ³⁰ Paul in t'owa dikw'ó' diwepiye natsudeda' ovâyhée'amídí, hewänbo in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi óekhâ'an. ³¹ Hedá wên Asia-win p'ó'dédí'in senä' Paul-ví k'ema'in ûnmuu'indi Paul ónt'óesan óetu'âamídí in t'owavi páadépiye wí'ikeehúuwípi'in.

³² In t'owa t'ähki wé'ge shánki dínthkwíntû'. Wênho wên háawên dívítuwinúnde', hedá wây-á shánki piháa wänbo-á. Wên háyúhaydida' t'owa dínhanginná háadı diwé'gepóe'in. ³³ Hedi in Hudíyodi wí sen Alexander gin nakháwă'i' oe páadépiye óewínúdí óetu'an háa natúuni'in. Hediho Alexander imannan in t'owa dívít'òeyaanídí. Nada' in t'owa ovâytu'âamí'in in Hudíyo wí'ovâyhíwóhpíchâänú-ípidí ná'i napuwamän ni'gedi. ³⁴ Hebo Alexander-á Hudíyo namuu'in in t'owa dínhanginpóe ihayđi t'ähkídíbo mađi wije óeda t'ähki shánki kaygi wänbo dívítuwinúnde', "Nä'i Ephesus-winbí Diana hânho hay'i namuu" gin.

³⁵ T'òediwän i' bú'wi ta'kandidi hânda'

ovâykannan in t'owa, hedi ovâytu'an, "Un Ephesus-win ímuu'in, t'ähki t'owa wéngé t'ähki dikw'ó'nin dínhanginnáhpí'an na'in Ephesus bú'win t'owa ná'i hay'i Diana-ví méesate ûnmuu'i'ây'âyíngimáa'in, hedá i' k'uu Diana waagibá ûncháa'i'oe makówádí ûnke't'á'di-á wá'ây'a'gindo'. ³⁶ Tóebo wûnkodipí natúunídí ná'i háäwí ta'gen wínamuupí'in. Hedânho ánpí íkwo'ní, hedi wiyá háawên wí'úví'amípí híwó úví'ánshaapídíbo'. ³⁷ Undi ná'in wíje senä' náäpiye bínmaa tobá háäwí wänbo méesate iwedi wídänsä'manpí wänbo', hediháa nanbí Dianaây'a'ginmä'iví'gedi háawin t'aywó'nin wídatúhpí wänbo'. ³⁸ Hediho Demetrius-ádi in i-ádi dívít'ôemáa'indádi wí to'wí ônt'e'p'êede-í'in dida'dá, dínkhây'ä'óetsondiwekáani'in. In tsonnin díwíwé'gekw'óe'ó t'owa ovây tunjó'namídí, hedi in t'owaví t'ehpide tun ovây t'ôeyande'. ³⁹ Hebo wiyá háäwí i'gedi íhéeda'dá, hedân úntsíkhakanpoe'o in bú'win p'ó'dédí'indi in t'owa t'ähki ovâywé'ge'an píhay. ⁴⁰ Ná'i gin otú, gá mađi in Rome-win tsonnin ditúunídân un nâwewin t'owa unbí p'ó'dédí'indádíbo úvípíhänmáa'in. Háa náä thaa napóe waa wínakhây'ähpi napúuwí'in, hedi tóebo wí'ûnkodipí ovây tu'âamídí háadı un t'owa úvít'aywé'ge'andi."

⁴¹ Hedi han natú ihaydi ovâytu'an t'ähkídíbo' inbí'piye dimú-í'in.

20

Paul-á iví k'ema'indádi oe Macedonia-piye hedá Greece-piyá dimää

1 T'ähkí hânda' napóe ihaydi Paul-di in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in ovâywé'ge'an, hedi ovâytu'an kwee waa sen waa di'á'be-ídi. Hedáhá' ovâysengitu'andi ovâyjoe'an oe Macedonia nangepiye namú-ídi. 2 Ee Macedonia iwéngé t'ähkí ijíyéndedi in dívíwäyunde'in iwe dikw'ó'nin wá' hanbá ovâyhée'an, hedáhá' oe Greece-piyá namää. 3 Iwáy wâhãã poje p'óe na'ân. Ihaydáhá' ikhây'an oe Syria nangepiye kophé iwedi namú-ídi, hewänbo ûnhanginpóe in Hudíyo óeháyji i'gedi dívíhí'máadi, hediho iví ánsaa i'egó'andi oe Macedonia nange i'ge nawáymää.

4 Nã'in senä' i-ádi dimää: Sopater oe Berea bú'wi', i-á Pyrrhus-ví e'nú ûnmuu; Aristarchus-á hedá Secundus-á oe Thessalonica bú'win damuu'indá; Gaius oe Derbe bú'wi-á; Tychicus-ádi Trophimus-ádi oe Asia nangewindá; hedá Timothy-á. 5-6 Nã'in senä' oe Troas bú'piye dipáadémää, hedi Paul-ádi naa-ádi oe Philippi bú'bo änwóyi', in Hudíyoví shánki'eedi dínphade píhay, nã'i shánki'eedi dâytü'o' "Owáasepi' Pává Dâyk'o'i Thaa" gin. * Ihaydá iwedá kophé iwedi gamää, hedi p'ánú thaa naphade ihaydi oe Troas gapówá, in wé'gendi na'in dítsíkha'máa iwe, hedi wí jâadi iwe gikw'ó.

Oe Troas i' e'nú Eutychus nachuudi óewáywówápaa

7 Dumíngu iwe ívíwé'ge'an i' méesa buwá âyk'ó'ídi, hedi Paul-di dívíhí'máa. Khunpinu puwahaydi ihée'an gá wiyá tháwän iwedi ijâakankhâymáadân. 8 T'ähkídi bo

* 20:5-6 Luke wiyá Paul-ádi naji'.

oe wha'k'ay íve giwé'gekw'ó, hedi báyéki naphakókohsaa. ⁹ Wí e'nú Eutychus gin nakháwǎ'i nawháphódikhuuchá' deedi na'ǎn, hedi hânho najôeda'puwamän Paul thaa t'ǎhkí ihí'máadí. Téegîndi najókhândi, na'ǎn diwedi oe já'wépiye najóke't'á, hedi óedaygi'an dihaydi chu'i óeshaa. ¹⁰ Paul wha'k'aydi nawá, hedi idége'disógedi i' e'nú óeba'aakê', hedi ovâytu'an, "Ívíwo'gi wí'ítaachanpúuwípi. Nǎ'i-á nǎá nawówámuu." ¹¹ Hediho wiyá oe wha'k'aypiye napee, hedi indádi ipáváhavedi ihúuyan, hedá shánki ovâyhée'an nathay píhay. Ihaydá ovâyjoe'an. ¹² I' e'nú iví'piye indi wówá'i óeho', hedi báyéki dihíhchan.

Paul oe Miletus bú'piye namää

¹³⁻¹⁴ Paul-di ho dítu'an kophé iwedi gipáadémú-í oe Assos bú'piye i' âytsíkha'amídí, hebo i-á nangedibo namú-í hedi iwe i' wá' i' kophé itokhâymáa. Hediho han íví'an, hedáhá' Assos iwedá Mitylene bú'piyá gimää. ¹⁵ Iwedá wa'di kophé iwedi Chios-piye gimää, i-á p'ojâadi namuu, hedá wiyá tháwándá wiyá p'ojâadi Samos-á gipówá. Oe Trogyllium bú' ívíwóyí', hedá wiyá tháwándá oe Miletus bú' gipówá. ¹⁶ Paul i'ánshaamägi oe Ephesus wí'iwóyí'nípídí, báyéki thaa oe Asia nange i'ge wínyêenípídí. I-á nawó'on oe Jerusalem napóewídí híwó' dihaydibo', in Hudíyoví shánki'eedi thaa Pentecost gin dâytu'o dínnáhpídíbo', hádéeho ûnkoðidi.

Paul-di in Ephesus bú'in méesate'in p'ó'dédí'in ovâytumakhe'an

17 Wa'di Miletus wáy naji' ihaydibo', oe Ephesus bú'piye it'ôesan, in méesate'in tsonnin ovâytu'amídí iví'piye di'ä-ídí. 18 In dipówá ihaydi ovâytu'an, "Un t'ähkí únhanginná háawi sen omuu'in i' páadé'i thaa Asia opówá ihaydi waabo náä puwahay. 19 Naa Nanbí Sedó Jesus-gí' dáy't'ôe'andi wídáypitegendepí. Hãyan wänbo dáysíhtää in t'owaví'gedi o'áyíngipóedí. Báyéki t'ôephade dînpówá in Hudíyodi dí'annin namuudi. 20 Un únhanginná naa wídáywóyí'pí'in háäwi wänbo úntáy'i wâytu'odi wâykhäge'namídí, hedá iwé'gekw'ó' deejá unbí wháagé i'gá wâyhá'o'. 21 Kay'indi naadi wâytu'an wí'gín Hudíyo-á Hudíyo ímuupí'indá unbí t'aywó'di bînjo'e'amí'in hedá Jôesi Tádáví'piye úvibée-í'indá, hedá Nanbí Sedó Jesus Christ-ví'piye úvíwäyú-í.

22 "Nää-á Jerusalem-piye omän, ginho i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi dítu'andi. Naa wídînhanginnáhpí háa owáy wãhãä dînpuwagí'o'in, hewänbo ná'indáho dînhanginná: 23 Nää bú' i'ge ots'ú eeje t'ähkí, i' Yä'dâa'i P'oewaahâadi dînthayyan ta'gendi dípansogekhâymáa'in hedá dont'ôephadekhâymáa'indá. 24 Hewänbo háa dînpóe wänbo háäbo wídînmuupí, tobáháa dîháyjí háa owówápee-í wänbo'. Naa owänpida' dóboewá-í'in in t'ôe Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an dó'amí'in. Hedi ná'in t'ôe-á ginnân namuu: I' híwó'di tun Jôesi Tádáví sígísehkanä i'gedi pín ta'gedi in t'owa dovâyt'ôe'amí.

25 "Undádí naa oji' Jôesi Tádáví khuu i'gedi wâyt'ôe'odi. Hewänbo náä dînhanginná wêedi wänbo un diwedi há'to wiyá dímúuní'in.

26 Hedânho nää-á naadi ta'gendi wâytu'âamí nã'in: Wí to'wí Jôesi Tádávi'wedí napedeedáho', tóebo wí'ûnkodípi naa dínchäånú-ídí, 27 gá wó'khunwôeda'pídân wâytu'âamídí hääwí t'ähki Jôesi Tádá ikhâymáa'in. 28 Wí'bo bípi'áyíngi'an, hedá t'ähki hä'in t'owa Jôesi Tádávi'in ûnmuu'indá bin'áyíngi'an, wí k'úwá áyí'di' iví k'úwá i'áyí'do waagibá. I' Yä'dâa'i P'oewaahâadi un wovâytsonninkw'ódi, wên k'úwá áyí'nin waaginbá ímúunídí. In t'owa Jôesi Tádávi méesate eeje'in dimuu'in ivi'in ûnmuu, ingí' iví ay imágidi iví ûnp'oe ich'âanídí. 29 Naa dínhanginná owáy naadi wâyjoe'an dihaydáho', wây-á wên t'owa unbí'ye dipowagí'o, wên t'ayjaa'in khunjó in k'úwá dâyhäånú-ídí di'ää'ä waagibá, 30 hedi wáy wên unbí jâa diji'indi wänbo in Jesus-ví'piye díwíwäyu'in ovâyhójo'amí, indádí dâypuhkannamídí. 31 Hedânho bí'áyíngi'an ha'min t'owadi, hedá wí'ún'ôede-ípi naadi poje paayo t'ähki khuu-á thaa-á wâyhá'annin, hedá un ímuudiho naví tsí'p'oe donch'áa.

32 “Nää wâytumáa, Jôesi Tádádi wovây'áyíngi'amí hedá wovâysígisehkanä'o'in wovâyhangin'ânnamí. I' ûnkodi wovâykhäge'namídí kay'in ípaa-ídí hedânho shánki iví'piye úwíwäyú-ídí, hedá wá' ûnkodi i' kã'ää ûnmuu'i wovâydenkw'ódi'i wovâymääni'in. Hedá to'wên t'ähki i'di ovâyde'mannin wá' nã'i híwó'di hääwibá diyämu-í. 33 Wíyá to'wíwí chã'dá aa-á naagí' wó'da'pí. 34 Naví mandi dáy'tôe'andi i' dîntáy'i donhógi, hedá hanbá in to'wên naa-ádi diji'in dîntáy'i wá' ingí' dovâyhógi. Un t'ähki nã'in

úhnginná. ³⁵ Naa hãädi wãbo t'ãhki ha'wãa dáy'an wãykeeyamidí háa únhây'ã'in úví'amí'in. Hãho úvíkhãä-i to'wên dítáy'in bínkhãge'namídí. Wí'ún'òede-ípí nã'i tun Nanbí Sedó Jesus-ãn wí'bo natú'in: "To'wí imã'i-á shánkí nahihchan to'wí ihónde'iví'wedi."

³⁶ Paul ihí'bowa ihaydi idége'disóge hedi t'ãhki in wé'gendádí dívíjûusu'an. ³⁷ T'ãhkídíbo hãho dívísíhtãädi Paul óeba'aakê' hedi hãho óesígísengitü'an. ³⁸ Dik'áykhãapóe i'di ovãytü'andi, "Undi wíyá há'to dímúuní" gin. Hedáhá' t'ãhkídíbo na'indádí i' kophé iwepiye dímää dísegitü'ãamidí.

21

Paul Jerusalem-piye namää

¹ Na'indi in t'owa âyjo'e'an dihaydi i' p'ojãadi Cos gin dâytü'o' iwepiye ta'gebo gimää. Wíyá thãwãn oe p'ojãadi Rhodes gin dâytü'o' iwepiye gimää, iwedáhá' oe Patara bú'piyá. ² Iwe wíyá kophé oe Phoenicia nangepiye namãndi na'ãn, hedi ívítógidi iwedi gimää. ³ Cyprus p'ojãadi nanbí yã'mãngédí nak'óe, hedi i' giphademãndi âymû'. Iwedã oe Syria nangepiye gimää, hedi Tyre bú' gipówá. Wí hé iwepiye dâyhondi' dâydaykhãymãa. ⁴ Wa' gin díví'odi wên Jesus-ví'piye dívíwãyunde'in ânuwã, hedi âyshaadi wí jãadi indádí ívíwóyí'. Indi Paul óetü'an Jerusalem-piye wínamú-ípí gin, gá i' Yã'dãa'i P'oewãhãädi ovãytü'andãn háa ûnpuwagí'o'in. ⁵ Na'in kophépiye wíyá gimú-ídi napóe ihaydi, t'ãhki in senã' inbí kwiya' hedã inbí áyyãã wóégé oe bú' já'wépiye dípahó', hedi

mâap'oe kíngéwi okhá' deedi ívídege'dikw'ódidi ívíjûusu'an. ⁶ Ívísengituhkanbowa ihaydi na'in gimännin i' kophé iwe ívítógi, hedi in Tyre-windá dívíweeho'.

⁷ Tyre iwedi gimää hedi oe Ptolmais bú' gipówá. In Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in iwe dithaa'in âysengitü'an, hedi wí thaa indádi ívíwóyí'. ⁸ Wíyá tháwän iwedi gipee, hedi oe Caesarea bú' gipówá. Wí sen Philip gin nakháwä'iví'piye gimää, i-á Jôesi Tádávi híwó'di tun ovâyt'ôe'o'i namuu, hedi i-ádi ívíwóyí'. I-á wêe namuu in tsédí diji'in senä' diwedi, in oe Jerusalem ovâyde'mannin in Jesus-ví t'ôekhuwa'in ovâykhäge'namídí. ⁹ Philip-á jónu a'yûn khóhtsaapí'in ûnkw'ó, indá Jôesi Tádávi tukhe'minnân ûnmuu. ¹⁰ Hâyü thaa iwe gikw'ôn dihaydi wí sen Agabus gin nakháwä'i' oe Judea nangedi napówá. I-á wá' Jôesi Tádávi tukhe'bibá namuu. ¹¹ I' sen nanbí'piye na'ää, hedi Paul-ví ba'áa ônkê'di wí'bo íví ándádi íví mandádi ipiwhi'an, hedi natú, "I' Yä'dâa'i P'oewaahâa natú, gínbá in Jerusalem-win Hudíyodi óewhikhankhâymáa to'wí ná'in ba'áa íví'in ûnmuu'i', heda in Hudíyo dimuupí'inbí mange óekánkhâymáa."

¹² Ná'in git'oe ihaydi in wé'gen t'owa-ádi kay'indi Paul âytumáa oe Jerusalem-piye wínamú-ípi gin. ¹³ Hebo Paul natú, "Hânnan úví'o'? Háadan ísééji'? Háadan dík'áykháa'o'? Naa okhâymuu t'owadi díwhi'amídída'bá joe, okhâymuu wá' oe Jerusalem Nanbí Sedó Jesus-gí' ochuu-ídi."
¹⁴ Wígínkodipí âyhíjekannamídí, hediho giwänpitú, "Háa Nanbí Sedó Jôesi Tádá natú waa napúuwí,"

hedí wíyá wí'âyṭu'anpí.

¹⁵ Wíyá háyṭu thaa naphade ihayḍi nanbí háäwí áykhây'an hedí Jerusalem-piye gimää.

¹⁶ Wên Caesarea-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'in na'indádí dimää. Oe Jerusalem gipówádí Mnason-bí tewhá eepiye dího' iwe gikwonídí. Ná'i sendá Cyprus-wi namuu, hedí wí in páadé'in Jesus-ví'piye dívíwäyunde'inbí'wedí'i'ba namuu.

Paul-di James-á in méesate'in tsonnindá ovâyṭu'an háa ûnpóe'in

¹⁷ In Jerusalem-win Jesus-ví'piye dívíwäyunde'indi híhchandi dísíghógi. ¹⁸ Wíyá tháwän Paul-ádí na'indádí James-ví'piye gipuwämää. T'ähkí in méesate'in tsonnin wá' iwe dikw'ó. ¹⁹ Paul-di ovâysengitṭu'an, hedáhá' t'ähkí háa napóe waabá ovâyṭu'an, háa Jôesi Tádádí in Hudíyo dimuupí'in ovây'an waa in t'ôe Paul i'annin namuudi. ²⁰ Ovâyṭ'ôe'andi dit'oe ihayḍi Jôesi Tádá kw'áayébo dâymáa.

Hedáhá' Paul-á óetṭu'an, "Tí'ûu páadé'i', úhanginná báyéki maapaasôn in Hudíyo wá' Jesus-ví'piye dívíwäyümägi'in, hedí indá i' tsonnun Moses ita'nandee piye hânho dívíkay'o'.

²¹ Ná'in Hudíyo uví'gedí ginnân ovâyṭu'an: U'di t'ähkí Hudíyo in Hudíyo dimuupí'inbí nange eeje dithaa'in ovâyhá'o' Moses-ví hí' dâya'a'ginnamípi'in, hedá inbí áyyää in Hudíyoví k'ewe taadi wí'ovâytaa'amípi'in, hedá in Hudíyoví khuu-á wí'dây'áyíngi'amípi'indá. ²² Ná'in Hudíyo dimuu'in Jesus-ví'piye dívíwäyṭu'in ta'gendi dínhanginpúuwí ṭu náwe unpówá'in. Hedího ívitsika'yan háa gínkhây'ä' íví'amí'in. ²³ Gá ginnân:

U-á nǎ'in wítuhkankhâymáa'in ó'an. Nanbí jáa jónu senǎ' diji', inbí tun Jôesi Tádá dâymägi'in háa igi' dívíkhâymáa'in. ²⁴ Indádí ópûn, hedí háa ditú waa dívíbowá'in dâykeeyan dihaydi, u-á háa díví'o waa hanbá bi'amí, hedá ingi' ovâywá'âa-í t'âhki ovâyk'oewá-ídi. * Gin bi'andáho t'âhki t'owa dínhanginnáani nǎ'i Moses-ví tsontun mân'a'gindo'in, hedího hääwí uví'gedi ditú'di-á ta'gen wínamuupi'in. ²⁵ Hewänbo in Hudíyo dimuupi'in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in na'indi âyta'nan âytü'âamídi nǎ'in na'in âywéhpê'annin: Wídâyk'o'ípi i' koegi' in wé'gen t'owa inbí jôesi dâymägi'i', † hedá wídây'ûnp'oek'o'ípi, hedá in animâa ovâyk'éwhihânú'inbí píví i' ûnp'oe napeepi'wá' wídâyk'o'ípi, hedá wíyá to'wíwí kwee-ádi háa sendádi wídívíwho'kw'ôenípi."

²⁶ Hedího Paul-di in jónu senǎ' i-ádi ovâyho', hedí wíyá tháwän indádí háa dínkhây'ä' waa díví'an inbí khuu dây'a'ginnamídi, hedí i' méesate hay'i ee dits'ú in owáha' ovâytu'âamídi háyú thaa ovâyhúuwí'in nǎ'i t'âhki dâyboewá-ídi. Ihaydânho dâyk'úwákhānugi'o wí'íngi' Jôesi Tádá óemäänídi.

Paul i' méesate hay'i' iwe óepankê'

²⁷ Hedí i' jáadi naphademän dihaydi wên Hudíyo Asia-windi Paul ee méesate hay'i' iwe óemû', hedí indi in t'owa iwâygé diji'in Paul-ví'piye ovây't'ayjaa'andáhá' óeyâ'. ²⁸ Ginnân dívítuwínúnde': "Un t'owa Israel-win, díkhäge'nan. Nǎ'i-ân namuu i' sen wéngé

* **21:24** Wa' in senǎ' ovâyk'owapídi'bo dínkhây'ä' wên animâa dâykuumǎ-i'in dâyhānū-ídi Jôesi Tádá óemäänídi. † **21:25** Námú'dí 15:20.

t'ähkí t'owa ovâytumáa'i nanbí khuu gínmuu'i hedá nanbí t'owa-á hedá ná'i méesate hay'i-á háagí' wänbo wíginchá'muupí'in, hedá wá' ná'in Hudíyo dimuupí'in wänbo ná'i méesate ee i'di ovâyts'úde, hedânho ná'i tewhá Jôesi Tádávî' ûnmuu'i' ôn'a'ginhánú." 29 Gin ditú gá Trophimus oe Ephesus-wi óemû'dân Paul-ádi oe bú' i'ge dajidi, hedího di'ân Paul-di i' méesate ee óets'úde'in.

30 In t'owa ee bú' i'ge t'ähkí dit'ayjaapóe, hedí wáy Paul nawin diwepiye dívíwänäho'di óeyâ'di i' méesate eedi já'wépiye khóhkaydi óeho', hedí in phódi dâyt'ídi. 31 Paul óeháyj'i'in dida', hedího to'wí i' Rome-win sundadóvi p'ó'dédí' tsondiví'piye namää óet'óe'mídí in Jerusalem-win t'owa t'ähkí báyéki dit'ayjaapóe'in. 32 Wesebo i'di wên sundadó inbí tsonnin wóegé ovâywé'ge'an, hedí indá owáy in t'owa diji' iwepiye díví'äähó'. Iví sundadó wóegé dipówádi in t'owadi ovâymu' ihaydi wesebo Paul óewhädidi dívíwóyí'. 33 I' sundadóvi p'ó'dédí' Paul-ví'piye namäädi iví khóe ônyâ', hedí in sundadó ovâytu'an kadénadi óewhi'amí gin, hedá in t'owa ovâytsika'yan, "To-an ná'i sen namuu? Hännan i'an?" 34 Wên t'owa wí hääwí dívítuwínúnde', wây-á wëndá hääwí piháa-á, hedânho hânho dínthkwíntú'di wí'ûnkodipí ûnhanginpúuwí'in ta'gendi háa napóe'in. Hedího in sundadó ovâytu'an, "Nanbí sundadó tewhá iwepiyebo bînts'úde-í" gin. 35 In sundadódi iwáy she'áy iwepiye óeho', hedí iwedáhá' óetegekê'di kw'áyepiye óepiye, gá in t'owa hânho dívít'ayyaa'odân, 36 hedí Paul ûnwóemändi

dívítuwínúnde? “Ja? âyháyjí” gin.

Paul-di wí'bo iví'gedi in Hudíyo ovâyhée'an

³⁷ In sundadodi Paul inbí'piye óetsudehon dihaydi, Paul-di Greek tundi i' sundado p'ó'dédí' óetu'an, “Ti wên háawên wítu'âamí?” I'di Paul óetu'an, “Naa wídînhanginnáhpíwân Greek tundi bihée'o'in. ³⁸ Hedího ɔ-á wí'unmuupí i' to Egypt-wi', wên t'owa i' nangewin tsonnindadi ovâyhánkannandi?, hedáhá? i'di in jónu maa-paasôn (4,000) senä? oe ahkónupiye ovâyho?, t'owa t'akhanu'in gin ovâytu'o'in.” ³⁹ “Joe” gin Paul natú, “Naa Hudíyo-ân omuu. Tarsus bú'wibá omuu, há'i-á wí bú' hay'i? oe Cilicia nange iwe'i namuu, hedí iwe othá'de. Ti ná'in t'owa naa díhí'määní?” ⁴⁰ Hedího in t'owa ovâyhée'amídi óemägidi Paul she'áy kw'áye wáy iwínú, hedí imannan dívít'ôeyaanídi. Dituhán dihaydi inbí Hebrew tundi ovâyhée'an. Ginnân ovâytu'an:

22

¹ “Mä'mää'indá tí'ûuwin páadé'indá, bít'ôeyan. Naadi wâytuhkankhâymáa naa háawên wänbo híwóhpí'in wídáy'anpí'in.” ² Hebrew tundi ovâyhí'máadi dit'oe ihaydi shánkí wänbo hânda? dínpóe.

³ Hedáhá? ovâytu'an, “Naa Hudíyo-ân omuu. Oe Tarsus bú' Cilicia nange iwe o'aypuyä, hewänbo nää Jerusalem osôe. Gamaliel naví háhkandi dínmuu, hedí i'di áyîngidi nanbí thehtáy pahpá'inbí kuu naa díhá'an. Háa Jôesi Tádá nada? waagi naa pín ta'gedi oda? dáy'amí'in, nää thaa un íkanda? waagibá, ⁴ hedânho naa

osôedi o'ân híwó namúuní'in hã'in Jesus-ví p'óegé di'ahsaa'in báyéki t'ôephade iwe dovâykáanídí ovâyt'aháanú-ídí, hedi naa otsonpóedí kwiýä'dá senä'dá ovâywhi'ankídáhá' ovâypankw'ódi. ⁵ I' owha' p'ó'dédî'ádí hedá in tunjowa'-ádí dínkodi wovâytu'âamídí naadi in ta'gen wâytumáa'in. Indá wí ta'di naa dímggi nanbí Hudíyo t'owa oe Damascus bú' dovâymäänídí, hedi naa omää in t'owa Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in owáy wãhãä dikw'ó'nin dovâypanhóenídí hedá nää Jerusalem-piye dovâywáymá'ídí ovâyguhchäänú-ídí.”

Paul-di ovâytu'an hádídí Jesus-ví'piye iwäyu'in

⁶ “Naa p'óegé omändi oe Damascus bú' opowamän dihaydi taage púnú'dí naná. Tsíkhagipí wí ko makówádí nawá hedi dí'ánkê'. ⁷ Nangepiye okanu, hedi wí to'wídí naa díhí'máadí ot'oe. Ginnân natú: ‘Saul, Saul, háadan u'di naa dí't'ôephadekando?’’ ⁸ Naa otsikapóe, ‘Nanbí Sedó, to-an unmuu?’. I'dá dítu'an, ‘Naa Jesus Nazareth-wi omuu. Naa i' u'di dí't'ôephadekando'i-ân omuu.’ ⁹ In to'wên naa-ádí diji'in i' ko dâymû', hebo i' to'wídí díhí'máa'iví tun wídika'pówápí. ¹⁰ Naa otú, ‘Nanbí Sedó, hânnan dáy'amí?’ I'di dítu'an, ‘Ówínúdí oe Damascus-piye ópûn, hedi iwe wóetu'amí háa úkhây'ä' bi'amí'in.’ ¹¹ I' ko hânho nakaydi naa otsí't'aapóe, hediho in naa-ádí diji'indi naa dípahtsaakê', hedi handidi oe Damascus opówá.

¹² “Wí sen Ananias gin nakháwã'i' iwe nathaa. Nã'i sendá ta'gendi Jôesi Tádá óe'a'gin, hedá in Hudíyoví khuu-á t'ãhkí ihon, hedi t'ãhkí in Hudíyo Damascus dithaa'in ditû' híwó'di sen

namuu'in. ¹³ Naví'piye na'äädi naví nú' iwínú, hedi dítu'an, 'Tí'úu páadé'i Saul, uví keetan mänke?.' Wesebo naví keetan donkê'di i' dómû'.
¹⁴ I'di naa ginnân dítu'an: 'Jôesi Tádá nanbí thehtáy pahpá'indi óe'a'ginmä'i'dân wóede'man háa nakanda'in úhanginnáanídí, hedá Jesus i to'wí iví wówátsi ta'ge ihondi namuu'i nâamúunídá, hedá i' tun wóetuhkankhâymáa'i' unt'oe-ídá.
¹⁵ Ta'gendân u' i'gî' bihéé'amí, hedi u'di t'owa t'ähki hääwí nâamû'i hedá unt'oe'i-á ovâytu'âamí.
¹⁶ Hedího náä wíyá shánkí wívitsíkha'amípi. Ópûn, unp'ó'p'oepúuwí, hedá Jesus nádaa'an uví t'aywó'di wônjáa'amídí, gin Ananias-di dítu'an."

Paul-di ovâythayyan Jôesi Tádádí óetu'annin in Hudíyo dimuupi'inbí'wepiye namú-i'in

¹⁷ "Jerusalem-piye owáymää ihaydi i' méesate hay'i ee ots'ú'di o'ääji' waabá dînpóe. ¹⁸ I' ää iwe Nanbí Sedó Jesus dómû', hedi dítu'an, 'Óe Jerusalem hääwí naví'gedi ovâytu'hkankhâymáa'i há'to wónsí'gí'amí, hedího ówänäki', iwedi ópeeve.'
¹⁹ Hedí naa otú, 'Hewänbo Nanbí Sedó, indá dínhanginnân naa wéngé t'ähki i' Hudíyoví méesate eeje dáyjyéendewän in uví'piye dívíwäyunde'in dovâypanhóenídí hedá dovâywhäänídá. ²⁰ Hedí Stephen i' uví'gedi ovây't'oe'andiví ûnp'oe ônch'áa ihaydi, naa wá' ok'aawin ee nú'. In to'wëndi óehéyi'ninbí k'éwé'i aa dovây'áyînmáa, hedi híwó díví'o' gin naa o'ân.'
²¹ Hewänbo Nanbí Sedó Jesus-di dítu'an, 'Ópûn, naadi kayi' wähääpiye wísankhâymáa, in Hudíyo dimuupi'inbí'wepiye.'"
²² In t'owadi Paul ônt'ôeyande', hewänbo ná'i hí' in Hudíyo dimuupi'inbí'gedi natú

ihaydi dívít'ehtuwínú, “Binheʔ, wínachäʔmuupí nawówayêenídí.”²³ Wídituhándepídí shánkí dívítuwínundeʔ, hedi inbí k'êwéʔi aa dáythathəʔoʔ hedá kw'áyepiye dâynahchânunde dáykeeyamídí dit'ayʔin.²⁴ Iʔ Rome sundado p'óʔdédíʔdi in sundado ovâytuʔan Paul inbíʔpiye óets'ûude-íʔin óewhähwhäʔnamídí hedânho ûnhanginpúuwídí háadí in t'owa Paul-víʔpiye dívít'ehtuwínundeʔ.²⁵ Hediho óewhiwínú púwhíʔdí óewhääñídí, hebo Paul-di óetuʔan in tágintä (100) sundadoví tsondi iwe tsowa nawindiʔ, “Ti iʔ tsontun natúʔ úk'óeʔin naa díwhääñídí? Naa-á oe Rome dínkháwätaʔk'óe, hedi waʔdi wíwínkeek'ûʔpí háa naa híwóhpi dáyʔannin háa joe.”

²⁶ Năʔin nat'oe ihaydi in sundadoví shánkí p'óʔdédíʔvíʔpiye namää hedi óetuʔan, “Ti úhanginná háa bitsiyekhâyʔoʔin? Năʔi sendá oe Rome ûnkháwätaʔk'óe.”²⁷ Iʔ sundadoví shánkí p'óʔdédíʔ Paul-víʔpiye namäädi óetuʔan, “Dítuʔan, ti oe Rome úkháwätaʔk'óe?” “Hedân hoi” gin Paul natú.²⁸ Óetuʔan Paul, “Naa oe Rome dínkháwätaʔk'úwídí báyékí chäʔ dáywáʔâa.” Paul-di óetuʔan, “Naví tádáʔin Rome-win t'owa damuudiho naa wáʔ Rome-wibá omuu.”²⁹ Wesebo in toʔwên Paul óetsikakhâymaaʔin ivíʔwedi dívíjâatää. Iʔ sundado tsondi p'óʔdédíʔ wänbo nakhunwôedaʔpóe ûnhanginpóedí Paul-á Rome-wi t'owabá namuuʔin, gá iʔbáho natsompóedân kadénadi Paul óewhiʔamíʔin.

Paul-di in Hudíyo tunjowaʔ ovâyhiʔmáa

³⁰ Iʔ sundado tsondi p'óʔdédíʔ nahanginʔândaʔ taʔgendi háawin híwóhpiʔin in Hudíyodi Paul

ônychänunde'in, hediho wiyá tháwän óewhihsuu hedi in Hudíyo owha' p'ó'dédí'in hedá in wé'gen Hudíyo p'ó'dédí'indá dívíwé'ge'amí'in ovâytu'an. Ihaydiho Paul óets'úde inbí páadépiye óewéénú-ídí.

23

¹ Paul-di in tunjowa' ta'ge ovâymúndedi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, Jôesi Tádáví páadépiye nă'in naadi wâytu'âamí: Naví pí'nă khó'jé dînhanginná naví wówátsi thaa t'ăhkí híwó'nin wówátsi donhonnin." ² Nă'in nat'oedi Ananias i' owha' p'ó'dédí' namuu'i'di in Paul-ví nú' diwinnin ovâytu'an sóe eedi óemaphâave-í'in. ³ Paul-di óetu'an, "U-ân Jôesi Tádádí wóemaphavekhâymáa. Wí paa ijánúmáa'i waagi'ba unmuu. Úkhây'ă' úhanginpúuwí'in háa wên t'aywó'nin dáy'annin háa joe, nă'i tsontun namuu'i natú' waagi, hewänbo u wí'bo hă'i tsontunbá wínâa'a'ginpí, nă'in t'owa dísómaphâave-í'in ovâytu'andi." ⁴ In iwe diwinnindi Paul óetu'an, "Háadan Jôesi Tádáví owha' p'ó'dédí' uví hí'dí mân'a'ginhánúnde?" ⁵ Paul-di ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa wídînhanginnáhpí owha' p'ó'dédí' namuu'in. Dînhanginnândáho há'to han otúuníwän, gá Jôesi Tádáví ta'nin diwe ginnân nata'muudân: Wígínkhây'ăhpí wên háawên t'aywó'nin nanbí t'owaví tsonninbí'gedi gitúuní'in."

⁶ Heđi Paul-di ovâymú' wáy wên in iwe diji'in Sadducee t'owa dimuu'in hedá wëndá Pharisee t'owa-á. Heđiho kaygi in tunjowa' ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, naa Pharisee t'owa-ân omuu, naví tádá Pharisee-bá dînmuu. Năwe

dítsondiwekán gá in dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundedân." 7 Han ovâytu'an dihaydi in Pharisees-ádi in Sadducees-ádi dívítuhkannan, hedí diwijedeedi wêege'in dipóe. 8 Gin díví'an gá in Sadducee t'owa wídívíwäyundepídân in dichuu'in wíyá diwáywówápúuwí'in, hedá p'owəəḥḥə-á makówáwin t'öpə'əḥ'indá diji'in wídívíwäyundepí; hewänbo in Pharisee t'owa-á dívíwäyunde diji-á kun. 9 In t'owa t'ähki shánkí kaygi dívítuwínúnde', hedí wên Hudíyoví khuu dâyhá'o'in, Pharisee t'owabá dimuu'in, dívíwínúdí kay'indi ditú, "Nă'i sendá wên háawin t'aywó'nin i'annin wänbo wí'âyshaadepi. Mađi hádeewáy wí p'owəəḥḥəđi háa wí makówáwi t'öpə'əḥ'i'di ta'gendi óehée'an."

10 Hânho dívítuhkandodi dívítsəəkhây'o', hedího i' sundado tsondi p'ó'dédí' nakhunwōeda'póe. Na'ánde Paul hânho óewə'əmí'in, hedího in sundado ovâyjôn, "Ja' bípûn, Paul bînkê'di hä'in Hudíyoví'wedí bînjâ'əmí, hedí unbí'piyebo bints'ude."

11 I' khun Paul-ví hânge Nanbí Sedó Jesus nakwínudeedi óetu'an, "Wí'unkhunwōeda'ípí. U' oe Jerusalem naví'gedí ho bihée'an, hedá oe Rome hanbá bikhâymáa."

Paul óehájí'in dida'

12-13 Wíyá tháwän hédéndí wên Hudíyo dívíwé'ge'an dívíhée'əmíđi wên ánshaa dâyk'úuwíđi. Ditú, "Ívíḥəđəkhəymáa, hedí wí'ívíhúukankhəymáapí Paul əyhay píhay. Han íví'ənpídá, tobá Jōesi Tádádí dítuhchəänú-í." Nă'in gin ditú'in jónántə'diví (40) shánkí diji'. 14 Hedí

dimää in owha' p'ó'dédí'indá hedá in Hudíyo tsonnindá inbí'wepiye, hedí háa dâywéhpê'annin ovâytu'an. Háa dikanda' i'gedi ovâythayyan dihaydiho ovâytu'an, ¹⁵ “Nää undádí hedá in tunjowa'dádá i' sundadóví tsondi p'ó'dédí' bint'ôesân. Bintu'an Paul nää unbí'piye óemá'í'in. Bintu'an shánkí íhangin'ânda' háa Paul i'annin. Na'indáho gikhâymúuní âyháyjídí nää tsowa napówápídíbo'.”

¹⁶ Hebo Paul-ví määmä'ay nat'oe dívíkhakwogí'o'in óeháyjídí, hedího in sundadóví'piye nats'ûndi i'gedi Paul óetu'an. ¹⁷ Paul-di wí tãgintã (100) sundadóví tsondi óetu'hkännandi óetu'an, “Nä'i e'nú i' sundádo tsondi p'ó'dédí'ví'piye náhúu. I' e'núdí wên háawên óetu'ámí'in nada'.” ¹⁸ Hedího i' e'nú i' sundadóví tsondi p'ó'dédí'ví'piye óeho', hedí óetu'an, “Paul i' to gínpannándi'di naa dítu'hkännandi dítu'an ná'i e'nú uví'piye dómá'í gin, wên háawên wóetu'âamí'in nada'di.”

¹⁹ I' sundadóví tsondi p'ó'dédí'di i' e'nú oe hângepiye óepahtsaakê' wí'bo dayêenídí, hedí óetsika'yan, “Hää-an naa dí't'ôe'ámí'in unda'?” ²⁰ I' e'núdí óetu'an, “In Hudíyo dâywéhpê'an wóedaa'ámídí tha'di Paul tunjówháagépiye óehúuwídí, háa i'annin shánkí dihangin'ânda' waagibá. ²¹ Hebo wíwóewäyukannamípi. Jónántã'diví (40) shánkí senã' dívíkhakw'ó óeháyjídí. Jôesi Tádáví páadépiye dívítunmägi wídívihúuyamípi'in wídâyp'oesuuwã-ípi'in Paul óehay píhay. Nää dikhâymuu hedí ditsíkha u' untúunídí i' nâasaaní'in.” ²² Óetu'an i' e'nú, “To'wí

wänbo wínâatu'âamípi ná'i dít'ôe'andi'." Hedí iwáygedí óesan.

Paul i' tunjó Felix-ví'piye óeho'

²³ Hedí i' sundadóví tsondi p'ó'dédí'di wây-á wíje senä' ovântuhkánan, indá tägintä (100) sundádo dântsonmää'in damuu, hedí ovântu'an, "Wíje tägintä (200) sundádo nangedí'indá, hedá tségintä (70) kwääjêe k'éwédí'in sundádo-á, hedá wây-á wíje tägintä (200) júnphé wóégé'in sundádo-á ovâytu'an dívíkhây'amí'in, náä khun whänu iwáypiye oe Caesarea-piye dimú-ídí. ²⁴ Hedá wíje wên kwääjêe Paul i'íhsôege-ígí' bínputesoge, hedí oe Felix i' tunjóví'wepiye bín'áyînhû." ²⁵ Hedí wên ta'nin ita'nandi gin natú:

²⁶ "Naví tunjó Felix hânho wí'a'gindi', naa Claudius Lysias-di wísengitu'an. ²⁷ Wên Hudíyođi wí sen Paul gin nakháwä'i' óeyâ'di óekhe'khâyamáawän, hewänbo naa dînhanginpóe i-á oe Rome ûnkháwäta'k'oe'in, hedího in sundádo-áđí omää inbí mangedí dójâa'amíđí. ²⁸ Háawin híwóhpí'in ônchänunde'in naa ohangin'ânda', hedího inbí tunjówháagépiye naadi dóho'. ²⁹ Naa dînhanginpóe in híwóhpí'in ônt'e'p'ídénde'indá wên háawin kây'in wänbo óepansôege-ídí háa óeháyjídí wínamuupí'in. In Hudíyo wên háawên inbí khuu i'gedída' dívíwänpihí'máa. ³⁰ Ihaydáhá' to'wíđí naa dít'ôe'an dâywéhpêe'annin ná'i sen óekhegí'o'in, hedího wesebo uví'piye i' dósan, hedí in to'wên in híwóhpí'in ônt'e'p'ídénde'in dovâytu'an uví'piyân dimú-í'in wóetu'âamíđí háađí iví'piye dit'ay'in" gin ita'nan.

31 Hedihō in sundado hāa ovâyjôn waagi díví'an. Khu'déedí oe Antipatris bú'piye Paul óeho'. 32 Wíyá tháwän in sundado kwääjêe k'ewédí'indida' Paul óehon, hedí in wé'gen sundado inbí'wepiye dívíweeho'. 33 Oe Caesarea bú' in Paul-'in dipówá ihaydi i' tunjó in ta'nin ôn'an hedí Paul iwebo óejeo'an. 34 In ta'nin i' tunjó itunkanbowa ihaydi Paul óetsika'yan, "Wé'i nangewi-an unmuu?" "Oe Cilicia-wi-ân" gin Paul-di óetu'an. 35 I' tunjó nã'in nat'oadi Paul óetu'an, "Owáy in to'wên wônt'e'p'idénde'in dipówá ihaydânho naadi wîntunjó'namí." Ihaydá in áyí'nin ovâyjôn Paul híwó óe'áyîngi'amí'in i' tewhá hay'i Herod ik'û' iwe.

24

In Hudíyodi Paul ônt'e'p'idénde'

1 P'anú thaa naphade ihaydi, Ananias i' owaha' p'ó'dédí' namuu'i-á hedá wên Hudíyo tsonnindá dipówá. Wí sen Tertullus gin nakháwã'i' hânho nahí'há'i namuu'i' indádí dâykán, hedí i' tunjoví'piye dimää i' tunjó óetu'â'amídí háa Paul i'annin. 2-3 Paul óets'úde, hedí Tertullus-di i' tunjó óehée'an Paul ônt'e'p'êede-ídí. Ginnân natú:

"Nanbí tunjó Felix, u' báyékí wí'a'gindi', báyékí gikú'daapóe t'ähkí na'ingí' wéngé t'ähkí bi'andi namuudi. U' unmuudânkunho hãnpídibo báyékí paayo githaa, hedá uví hangintandi báyékí híwóhpí' nanbí nan diwedi dînjâa'an. 4 Nää naa wó'da'pí hânho wíjâap'íde'amí'in, hedihō unsehkanät'óedí wí hây tãhkiwän dînt'ôeyaaní, han unchanpóedí. 5 Ginnân hîn napóe: Na'indi

nă'i sen ovâyt'owat'e'ya'dodi âymû'. Nă'in Hudíyo wéngé t'ăhkí ovâypitsaakando', hedá i-á p'ó'dédí' namuu in to'wên i' Nazareth-wi senbí háhkan deepiye dívíwâyunde'ingî'. 6-8 Nanbí méesate hay'i wänbo i'a'ginhánú, hedânkun âypankê'. Gida'wän âytunjó'namí'in âynuuwă-ídí háa ta'gendi nanbí khuu i'a'ginnanpídí háa joe. Hebo Lysias i' sundadóví tsondi p'ó'dédí' napówá, hedi kay'indi nanbí man diwedi óejâ'an, hedáhá' ovâyjôn in to'wên ônt'e'p'íde'in uví páadépiye dí'ăă-ídí. U'di wí'bo híwó nă'i sen nâatsika'yandáho úhanginpúuwí t'ăhkí nă'i iví'gedi wít'e'p'íde'nde'i ta'gen namuu'in" gin ovâytú'an.

9 T'ăhkí nă'i Tertullus Paul-ví'gedi natû'di' in Hudíyo hanbá ditú, hedá ditú i' t'ehpíde tun Tertullus ihí'máa'i ta'gen namuu'in.

Paul wí'bo iví'gedi ihí'máadí i' tunjó Felix óetu'an híwóhpi wí'i'antí'in

10 I' tunjó imannan Paul óehí'măänídí, hediho ginnân Paul-di óetu'an: "Naa dínhanginná báyékí paayo nă'in t'owagí'in tunjówháagé un'ännin, hedânho báyékí ohíhchan dáyhée'amídí wí'bo dáy'aywoenídí. 11 Madi tă'di wíje (12) thaa phade ihaydi naa Jerusalem-piye omăä Jôesi Tádá dó'a'ginmăänídí. 12 T'ôepídíbo úhanginpúuwí nă'i ta'gendi namuu'in. Naa to'wí-ádí wídáytuhánbopí, hedá wídovâyt'owat'e'ya'nanpí i' Hudíyo méesate hay'i' iwe, háa inbí méesate hí'índi eeje wänbo joe, hediháa i' bú' í'ge wänbo joe. 13 Indá wídínkeekankodipí nă'i naví'gedi dînt'e'p'íde'nde'i ta'gen namuu'in.

14 “Hebo năʼinnân naa otúuní: In pʼóegé iwe naa dáyʼahtuyendeʼindá năʼin tʼowa ditúʼ piʼwên pʼóegé namuuʼin, hewänbo iʼge dáyʼahtuyendedi Jôesi Tádágíʼ dáyʼtʼôemáa, i-á nanbí thehtáy pahpáʼindi óeʼaʼginmäʼ. Tʼähki năʼi khuu Moses itaʼnandiʼ hedá in Jôesi Tádáví tukheʼmin dáytaʼnandi-á naa dáywäyundeʼ. 15 Háa năʼin tʼowa dívíwäyundeʼin napuwagiʼoʼinbá naa wáʼ dáywäyundeʼ, hedi ginnân namuu: Jôesi Tádádí tʼähki in dichuuʼin ovâywówápkhâymaa, híwóʼnindá híwóhpiʼindá. 16 Hedi gin dáywäyundedi, häädi wänbo tʼähki dáykhääde Jôesi Tádáví páadépiye hedá tʼowavi páadépiyá híwó dáytsiyeʼamídí, hedânho naví píʼná khóʼjé dînhanginnánídí híwó dáykanhonnin.

17 “Báyékí paayo Jerusalem búʼ iwe wóʼänpiwän, hedáháʼ dáywäybun wí chäʼ in naví tʼowa dikäkwʼóʼnin dovâymäänídí, hedá wí naví hääwí dînmúuníʼi-á Jôesi Tádá-á dómäänídá. 18 Iʼ méesate hayʼi ee gin dáyʼoʼ ihaydi in tʼowadi naa dímúʼ. Naa dáykhâyʼanhoʼ Jôesi Tádá dóʼaʼginmäänídí, nanbí khuu gínmuu waabá. Báyékí tʼowa iwe wídijihpi, hedi tʼähki hândaʼ naná. 19 Wên Asia-win Hudíyo wáʼ iwe dijiʼ. Indáho dínkhâyʼäʼ wóetuʼâamíʼin háawin wên tʼaywóʼnin naa dáyʼannin, navíʼgedi wóetʼeʼpʼêede-íʼin didaʼdi. 20 Hewänbo nää năwe wídijihpidí, tobá năʼin dijiʼindân wóetuʼâamí háawin tʼaywóʼnin dáyʼannin dînhanginpôeʼin in Hudíyoví tunjówháagépiye dikán dihaydi. 21 Năʼin wéhpêedaʼmân dáyʼan iwe owin dihaydi: Dáytuwínúdí dovâytuʼan, ‘Naa dítsondiwekán gá in

dichuu'in diwáywówápúuwí'in dáywäyundedân' ” gin Paul-di óetu'an.

²² Felix Jesus-ví p'ôe i'gedi híwó ûnhanginná, hediho in iwe diji'in ovâytu'an, “Nää-á wíyá wí'ívíhéé'amípi. Owáy Lysias i' sundadoví tsondi p'ó'dédí' napówá ihaydânho naadi wâytu'âamí háa unbí hí' i'gedi o'ânde'in.” ²³ Hediho wí sundadoví tsondi gin óetu'an, “Nä'i sen ná'âyíngi'an, hewänbo napannän waagidá joe. Ivi k'ema'in i' ovâypuwämääni, i' hääwí ûntáy'i' ônkäänídi.”

Felix-ádi Drusilla-ádi Paul ônt'ôeyan

²⁴ Wí háyú thaa naphade ihaydi Felix nawáy'ää iví kwee Drusilla wóegé, i-á Hudíyo kwee-ân namuu. Paul óets'údedi dânt'ôeyansóge, hedi Paul-di ovânthayk'û' hádídi to'wí Christ Jesus-ví'piye iwäyü-i'in. ²⁵ I'di ovânhi'máa hádídi inbí wówátsi ta'ge dänhúuwí i'gedi, hedá háa dawänpida' waa dänkanhúuwí'in wídkanhây'âhpi i'gedá, hedá i' thaa Jôesidi t'owa ovâykeekw'ôeni háa híwó háa híwóhpi díví'an ni'gedá. Han ihí'máadi Felix nakhunwôeda'póedi óetu'an, “Náwedi ópeeve wíyá wítuhkännan píhay, häädi naa dînpóe ihaydi.” ²⁶ Hebo Felix natsíkha Paul-di óechä'määni, hediho ihayda' óetuhkándó' i-ádi ihée'amídi.

²⁷ Wíje paayo daphade ihaydi Felix óetunjôjâ'an hedi Porcius Festus natunjósogedee. Felix-di Paul oe pan diwebo óejoe'an, in Hudíyo-ádi nak'emamúuní'in nada'di.

25

Paul nada' Caesar-di ôntsonnamí'in

1 Festus iʔ tunjó ts'aʒabi namuuʔiʔ oe Caesarea búʔ napówá, hedi poje thaa naphade ihaydá iwedá oe Jerusalem búʔpiyá namää. 2-3 Oe Jerusalem napówá ihaydi in owhaʔ p'óʔdédíʔindádí hedá in wéʔgen Hudíyo senäʔ heʔennindádí Paul wíyá ònt'eʔp'íde, hedi kayʔindi Festus didaʔpóe wên hääwên ovâyʔamídí. Didaʔ Paul oe Jerusalem-piye óemáʔíʔin, gá dínwéhpêemuudân dívíkhakw'òeníʔin óeháyjídí waʔ p'óegé namändiboʔ. 4-5 Felix-di ovâytuʔan, “Paul-á oe Caesarea napannän. Naa wí häyú thaa iwe oepiye owáymän. Hedáho wên unbí senäʔ heʔennin bîntuʔâamí naa-ádi dimú-í, hedi wên híwóhpíʔin Paul iʔandáhoʔ, indi óetunjóʔdiwekáaní.”

6 Festus mađi wíyá kháve háa tä thaa iwebo iwóyíʔ, hedáháʔ Caesarea-piye nawáymää. Wíyá tháwän ovâytsosnamídí isóge, hedi in sundado ovâytuʔan Paul dikenmú-íʔin. 7 Paul óekán, hedi nats'úʔ dihaydi in Hudíyo oe Jerusalem-di diʔääʔin iví núʔ iwéngé diwindi ònt'eʔp'íde dendi ditúʔ báyéki kâʔi hääwí híwóhpíʔ iʔandi, hewänbo wíđinkodípí taʔgendí dâythayyamídí náʔi ditúʔdi taʔgen namuuʔin. 8 Paul wíʔbo iʔaywoenídí ihéeʔandi gin natú: “Naadi in Hudíyoví kuu wíđovâyʔaʔginhánupí, hedá náʔi Hudíyoví méesate hayʔi ee aʔginkhanugíʔ wóʔts'úhpí, hedá wên háawin t'aywóʔnin wänbo in Rome-ʔinbí tsondi Caesar-víʔpiye wíđáyʔanpí.”

9 Hebo Festus in Hudíyo ovâyhíwóʔnamíʔin nadaʔ, hediho Paul óetsikaʔyan, “Ti oe Jerusalem-piye unpundaʔ iwe naví páadépiye wíntsonnamídí náʔi wònt'eʔp'íde dendi iʔgedíʔ?”

10 Paul-di óetu'an, "Joe, năwebânkun dîntsonnamí'in oda?. Năä uví páadépiye owindi i' tsondi Caesar-ví páadépiye owin dîntsonnamídí waagibá namuu. Hedá wá' u-á wí'bo híwó úhanginná wên háawên t'aywó'nin wânbo in Hudíyoví'piye wídáy'anpí'in. 11 Wáy wên háawên t'aywó'nin dáy'andáho', hedi ná'in t'aywó'nin namuudi ochuu-í'in dînkây'ădáho', há'to otúuní wídiháyjípí'in. Hebo năä hăăwí ná'in t'owadi dînt'e'p'ídénde'i ta'gen namuupídá, to'wí wânbo wí'ûnk'óepí inbí mangepiye dikáaní'in. Hediho oe Rome diwe Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in oda?" gin Paul-di óetu'an.

12 Festus-di in óetumakhemáa'in ovâyhée'an, ihaydáhá? Paul-ví'piyá ibéedí óetu'an, "Caesar-ví tunjówháagé iwe wôntunjó'namí'in unda'diho iví'piye wísaaní."

Paul-di Agrippa-ádi Bernice-ádi ovânhée'an

13 Hăyú thaa naphade ihaydi i' tsondi Agrippa iví kwee Bernice-ádi oe Caesarea dapówá Festus óesengitu'amídí. 14 Wí hăyú thaa da'ăn dihaydi Festus-di Paul-ví'gedi Agrippa óet'ôe'an. Ginnân óetu'an:

"Năä pan diwe wí sen na'ăn Felix i' tunjó phade'i'di óejeo'andi?. 15 Naa oe Jerusalem oji' ihaydi in Hudíyo owaha? p'ó'dédí'indi hedá in tsonnindá hă'iví'gedi dít'e'p'íde, hedi in dida? otúuní'in hă'i t'ehpide tun ta'gen namuu'in. 16 Hewânbo dovâytu'an, 'In Rome-windi hănhay wânbo wí to'wí wí'ókándepí in to'wên ônt'e'p'ídénde'inbí mange. Páadé nakhây'ă?

in toʔwên ônt'eʔp'ídéndeʔinbí páadépiye iwéenu-íʔin, hedân wíʔbo iʔaywoenídí ihéeʔamí náʔi háäwí ônt'eʔp'ídéndeʔ iʔgedi.'

17 “Hediho näwe diwéʔgepóe ihaydi wídáytsíkhaʔanpí. Wíyá tháwänho dovâytsónnamídí dáysóge, hedi in sundado dovâytuʔan iʔ sen óets'ûude-íʔin. 18 Iviʔgedi díteʔp'êede-ídí dívíwínú ihaydi, naa oʔân wên háawin kâʔin iʔannin dítuḥkankhâymáaʔin, hebo han wídívíʔanpí. 19 Náʔi sen Paul gin nakháwäʔi-ádí dívíwänpitḥkandoʔ inbí wäyü dínmuu iʔgedi hedá wí sen Jesus gin nakháwäʔiviʔgedá, i-á nachuu wänbo Paul natú nawówájiʔ gin. 20 Naa wídínhanginnáhpí hádídí dóshaa-íʔin náʔi háäwí háawin namuuʔin, hediho dótsikaʔyan, ‘Ti oe Jerusalem-piye unpundaʔ, iwe náʔi háäwí wônt'eʔp'ídéndeʔ iʔgedi wíntunjóʔnamídí?’ 21 Hebo Paul nadaʔpóe nää pan diwebo nachaníʔin hedá iwedá Caesar-ví tunjówháagépiye namú-í Caesar-di ôntunjóʔnamídí. Hediho in sundado dovâytuʔan óeʔáyíʔnamíʔin Caesar-víʔpiye dósan píhay” gin Festus-di Agrippa óetuʔan. 22 Hedi Agrippa natú, “Naa wáʔ náʔi sen háa natúʔnin ot'oe-íʔin odaʔ.” Festus-di óetuʔan, “Thaʔdibo unt'oe-í-áhay.”

23 Wíyá tháwän Agrippa-ádí Bernice-ádí náʔi íve hayʔi dats'ú, wên sundado tsonnin heʔennin wóégé hedá wây-á búʔwin tsonnin wóégá. Saʔwó daʔaamuu, hedá háäwí t'ähkí hânho saʔwó nakeet'óe. Festus natsonpóe Paul óets'ûude-íʔin. 24 Hedi Festus-di ovâytuʔan, “Tsondi Agrippa hedá un t'owa näwe íjiʔin t'ähkí, binmúʔdí náʔi sen. Iviʔgedi t'ähkí in Hudíyodi oe Jerusalem-

windádí hedá näwe diji'indádí naa díhéé'an. Dívítuwínúndedi naa dítu'an ná'i sen óeháyjí'in ûnkhây'ä'. ²⁵ Naadi wên háawin wänbo wíðonshaapí óeháyjídí. Hebo i-á wí'bo nada'póe Caesar-di ôntunjó'namí'in, hediho naa dáy'ánshaamägi Caesar-ví'piye dósaaní'in. ²⁶ Hebo hääwí wänbo wíðinhanginnáhpí ná'i senbí'gedi naví tsondi p'ó'dédi' Caesar dônta'namí'in. Hedânho un t'ähkiví páadépiye dómaa bínhéé'amídí, hedi shánkídí uví páadépiye, naví tsondi Agrippa. Hedi bîntsikabowa ihaydi shánkí dínhanginpúuwí hääwí i'gedi Caesar dônta'namí'in. ²⁷ Han dáy'an, gá dínchanpóedân bondoe'i namúuní'in wí pan dósaanídí páadé wíðovâythayyanpídí hää i'gedi ônt'e'p'ídénde'in."

26

Paul wí'bo i'aywoenídí ihí'máadí Agrippa óetu'an híwóhpí wí'i'anpí'in

¹ Agrippa-di Paul óetu'an, "Naadi wínk'úya' uví'gedi bipihéé'amídí." Hedi Paul imannandi ihéé'an wí'bo i'aywoenídí. Gin natú:

² "Tsondi Agrippa, náä naadi wítuhkankhâyímáa naví'gedi hedá ná'i hääwí ná'in Hudíyodi naa dînt'e'p'ídénde' i'gedá, hedi naa ohíhchan ʘ-ân i' unmuu'in uví páadépiye owindi. ³ Hedi shánkídí ohíhchan ʘ-á ta'gendí ná'i Hudíyoví khuu dínmuu i'gedi úhanginnândi, hedá úhanginná wáygéhää handa' wíðiví'ánshaa'opí'in. Hediho pín ta'gedi wída'máa dînt'ôeyaaní'in.

⁴ "T'ähkí in Hudíyo dínhanginná háa naví wówátsi donphade'in o'e'núji' ihaydi waagibo', wí'gín oe

naví nangá hedá oe Jerusalem bú' iwá. ⁵ Hedí in dida'dáho wóetu'âamí ná'in: Báyéki paayo dínhanginná naa páadédíbo Pharisee omuu'in, hedí ná'in Pharisee t'owa-á nanbí khuu shánkí kay'in dâyhúja' ná'in wé'gen Hudíyo t'owaví'wedi. ⁶ Nää naa dítunjó'diwekán gá dáywäyundedân Jôesi Tádá i'amí'in iví tun nanbí thehtáy pahpá'in ovâymägi'in. ⁷ T'ähki in tä'di wije Israel-ví e'nûnbí ây iwedi'in wá' ná'in in Jôesi Tádá natú'in ikhâymaa'inbá dívíwäyunde', hedího khuu-á thaa-á i' óe'a'ginmä'. Hedí nää, naví tsondi unmuu'i', naa wá' hanbá dáywäyundedíbo' in Hudíyodi naa dînt'e'p'idénde'. ⁸ Heháadan un Hudíyo wí'únkodipí úvíwäyú-ídí Jôesi Tádádí in dichuu'in ovâywäywówápa'in?

⁹ “Naa-ân o'ânwän báyéki dînjänäkíkanpoe'o'in ná'i Jesus oe Nazareth-wi gin nakháwä'iví'piye. ¹⁰ Hedího oe Jerusalem han dáy'an. In owha' p'ó'dédí'indi naa dînk'û' báyéki t'owa Jesus-ví'in ûnmuu'in dovâypankw'ôení'in, hedá ovâyt'akhanukhâymaa ihaydi naví tun wá' eepiyebá dáymägi. ¹¹ Hâyänbo naa omää in Hudíyoví méesate eejepiye otsonpúuwídí ovâywhähwhä'namídí, hedá dáykhää dovâykaygi'amídí ditúunídí Jesus-ví'piye wídívíwäyundepí'in. Naa hânho inbí'piye ot'ayyaapóedí Hudíyo namuupí'wi bú' i'ge dáykhenjýénde dovâyhóenídí.”

Paul-di Agrippa óetu'an háa ûnpóe'in hedího Jesus-ví'piye iwäyunde'in

¹² “Hedího han dáy'amídí naa oe Damascus bú'piye omänwän. In owha' p'ó'dédí'indi

wên ta'nin ho dîn'an dóhûuwídí dînk'úuwídí in Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in dovâypanhóenídí. ¹³ Navi tsondi unmuu'i', taagedi oe p'óegé omän dihaydi wí ko oe makówádí nawândi dómú', i' thanbí shánkí nakohkay'i namuu, hedi ná'i kodi na'in gimännin t'ähkí dí'ánhógi. ¹⁴ T'ähkídíbo nange gikanu. Ihaydi wí to'wídí Hebrew tundi díhéé'andi ot'oe. Dítu'an, 'Saul, Saul, háadan naa dí't'óephadekando'? U wí'bo biwänpiwa'o', wí búdu in phék'e'indi óesanhonnin i'a'ts'ádíndedi ipiwa'o' waagibá.' ¹⁵ Naa otsikapóe, 'Nanbí Sedó, to-an unmuu?' I'di dítu'an, 'Jesus-ân omuu, u'di dí't'óephadekando'i'. ¹⁶ Nää ówínú. Naa uvi'piye dáykeeyan gá wíde'mandân navi t'óe dîn'amídí, hedi u'di t'owa ovây't'óekankhâymáa nää thaa dímú'in, hewänbo ná'ida'ba joe, owáy wiyá uvi'piye dáykeeyandi háäwí wítuhkangi'o'i wá' ovây't'óekankhâymáa. ¹⁷ Naadi wísankhâymáa wí'gín in Hudíyo dimuu'inbí'piye hedá in Hudíyo dimuupi'inbí'piyá, hedi inbí'wedi naadi wîn'aywoení. ¹⁸ Dínkhunná waagibá dikw'ó, hewänbo u'di ovâykhäge'khâymáa dínkeepúuwídí hedá Jôesi Tádávi ko i'ge dívíhûuwídí. Hedá Satan i' Penísendiví mangedi ovâyjâa'andi Jôesi Tádávi mange ovâykwohkhâymáa. Hedího navi'piye dívíwâyundedi inbí t'aywó'di ovây'owóejé-í, hedá in wé'gen navi'piye dívíwâyundedi navi'in dînmuu'indádí dívíwóení' gin Jesus-di dítu'an."

Paul-di Agrippa óetu'an iví t'óe i'gedi

¹⁹ "Hedího tsondi Agrippa, háa Jesus-di dítu'an waa makówádí dínkeepóedí díhéé'andi naa dáy'a'ginnan. ²⁰ Páadé in Damascus bú'win

dovâyhée'an, iwedá in Jerusalem-indá, hedá oe Judea nange i'ge'in t'ähká, hedá in Hudíyo dimuupí'in wänbo-á. Dovâytu'an inbí t'aywó'di dâyjoe'andi Jôesi Tádáví'piye dívihâadi-í, hedá híwó dívítsiye'amí dâykeeyamídí ta'gendi inbí t'aywó'di dâyjoe'annin. ²¹ Gin dáy'odiho wên Hudíyodi i' méesate hay'i khó'jé díyâ' hedi díviháji'in dívikhâäde'. ²² Hewänbo Jôesi Tádádí häädi wänbo t'ähki naa díkhäge'do', hediho nää näwe owindi in ta'gen namuu'in t'ähki t'owa dovâytumáa, tobáháa he'ennin dimuu háa he'ennin dimuupí wänbo'. Hääwí t'ähki ná'in t'owa dovâytumáa'i-á, Moses-ádi in Jôesi Tádáví tukhe'mindádi ditú'in napuwagi'o'inbá namuu, hedi wíyá hääwí wänbo wó'tú'pí. ²³ Indá ditú i' to'wí Jôesi Tádádí óesóge'i' t'owa ovây'aywoenídí it'ôephadekhâymaa'in nachuu píhay, hedi i-á i' páadé'i namúuní chuwa iwedi nawáywówápúuwídí, hedânho i'di wí'gín Hudíyo-á Hudíyo dimuupí'indá Jôesi Tádáví p'óegé ovâykeekankhâymaa."

²⁴ Wa'di Paul ná'i hääwí ithaykw'óe'ó ihaydi Festus tsíkhagipí ituwínú, "Paul, u-á bondoe'i-ân unmuu. Báyéki bihá'an, hedânkun unbondoeuwamän."

²⁵ Hebo Paul-di óetu'an, "A'gindi Festus, naa bondoe'i wó'muupí. Naa híwó donhangintanmáadi in ta'gen namuu'indá' dáyhí'máa. ²⁶ I' tsondi Agrippa näwe na'ändi' ûnhanginná ná'i hääwí t'ähki i'gedi. Hedânkun ivi páadépiye dáyhí'máadi hääwí wänbo wídókaayohpí. Naa híwó dînhanginná t'ähki ná'i hääwí napóe

i'gedi Agrippa-á nat'oe'in, gá kaadi wínapóepídân.
 27 Tsondi Agrippa, ti biwäyunde' háa in Jôesi Tádáví tukhe'min ditú'in? Dînhanginnân biwäyunde'in" gin Paul natú. 28 Agrippa-di Paul óetu'an, "Ti un'ân gáhân u'di wesebo wí Christian dípa'í'in?" 29 Paul-di óetu'an, "Hádéebá wesebo háa wíyá shánkí dîhûuwí. Hebo naa Jôesi Tádáví'piye dáyjûusu'o' u-ádí hedá t'âhkí ná'in náä thaa dit'ôeyankw'ó'nindádí naa waagibá ípúuwí'in. Hewänbo naa wó'da'pí kadénađi íwhimúuní'in, naa owhimuu waagibá."

30-31 Paul ihí'bowa ihayđi i' tsondi Agrippa hedá i' tunjó Festus-á, Bernice-á, hedá in wé'gen iwe dikw'ó'nindá dívíwínú, hedi oe já'wépiye dipeedi dívíhée'an. Ditú, "Ná'i sendá háawin wên wänbo wí'i'anpí óeháyjídí háa napanchanídí wänbo?" 32 Hedi Agrippa-di Festus óetu'an, "Ná'i sen dóma'p'âđđi-í'in dînkodiwän, hewänbo náä wíđînkodipí, gá Caesar-di ôntunjó'namí'in nada'póedân."

27

Paul wí kophé óetógi Rome-piye namú-íđí

1 Hediho in tsonnin di'ánshaapóe ná'in kophé iwedi oe Italy-piye dísaanídí, * hediho Paul hedá wây-á pandádí ovâyjoe'an wí tágintä (100) sundado ovâytsónmáa'iví mange. Ná'i sendá Julius gin nakháwă, hedi in sundado i' Rome-wi tsondi p'ó'đéđí'ví'in gin ovâykháyă'đe'in diwedi'i-ân namuu. 2 Wí sen Aristarchus gin nakháwă'i wá'

* 27:1 Luke wíyá Paul-áđí naji'.

na'indádí naji?, i-á Macedonia nangewi bú? Thes-salonica iwedi'i namuu. Hedí wí kophé Adramyt-tium bú? iwedi'i' ívítógi. Ná'i kophé-á nakhâymuu i' bú'ây eeje oe Asia nange p'o kíngé i'gepiye namú-ídí.

³ Wíyá tháwän oe Sidon bú? iwe ívíwóyí?. Julius-di Paul híwó óe'andi iví k'ema'in óepuwämägi, indi hääwí ûntáy'i' óemäänídí. ⁴ Iwedá i' kophé iwedi gimää, hewänbo i' waađi tí'ûupiye díchânuhúja?, hedího oe Cyprus p'ojâadi shánkí nawaakaypí i'gedí gimää. ⁵ Oe p'o' p'ânäpiye giphade, hedí Cilicia nange hedá Pamphylia nangá p'o kíngé i'ge gimää, hedáhá? oe Lycia nange wí bú? Myra gin dâytü'o? iwe gipówá. ⁶ Iwe i' sundadóvi tsondi wíyá pi'wí kophé Alexandria-wi namuu'i' ishaa. Ná'i kophé-á Italy-piye namän, hedího dítu'an iwe ívítôeni'in.

⁷ I' waa hânho nakaydi jóngída? wí háyú thaa gipundee, hedá báyéka ívít'ôe'andi Cnidus bú? tsowa gipówá. I' waa kay'i namuudi ee gimän di-wepiye wíyá wíginpuhkodipí, hedího Crete k'áygé i'gedí giphade, Salmone gin dâytü'o? iwe, hedá nawaakaypí'we i'gedá gimän. ⁸ Jóngída? p'o kíngé i'ge gipundee, hedí wí bú? Lasea gin dâytü'o'i tsowa gipówá. Náwe naná? diwá dâytü'o? “Híwó naná i' kophé dívíwóyí'nígî” gin.

⁹ Iwebá híwó hay thaa gikw'ó. Ihaydi nate'núpuwamändi híwó wínamuupí wíyá shánkí gimú-ídí, hedânho Paul-di ginnân ovâytumakhe'an: ¹⁰ “K'ema'in, naa ochanpoe'o wíyá shánkí nâwedi gimäädá âyt'ôephadekhâymaa. Ná'i kophé-á hé wógebo gipedée-í, hedá wây wên wá? dívíp'ot'ahâanú-í.” ¹¹ Hebo i' sundadóvi

tsondi Paul-ví hí' ônt'ôeyaanívi'wedi i' sen i' kophé iví' ûnmuu'i hedá i' sen isanhondi-á inbí hí'-á shánkí ovãnt'ôeyan. ¹² Nã'i kophé nawhi'ãn diwe wãhphade híwó' diwe wínanáhpí dâyte'núphaadé-ídí, hediho t'ãhki waa díví'ánshaamãgi i' kophé iwedi wiyá bú'ay Phoenix gin dâytu'o'i' oe Crete nangebá naná' diwepiye dimú-ídí, iwe dâyte'núphaadé-ídí. Oe Phoenix dâykophéwhikw'óe'ó, hedi aakonpiye thanpiye jáadi hedá p'inpiye thanpiye jáadá óewaã'ahkhánde'.

Hânho iwaa'andá ikwã'nan

¹³ Hediho aakonpha'gedi híyãã iwaa'an dihaydi di'ân háa ditú waagi díví'amí'in, hediho iwedi gimãadi nã'i Crete p'ojãadi tsowa p'o kíngé i'gedi gimän. ¹⁴ Hebo hây napóe ihaydi wí waa hânho kay'i nã'i Crete nange i'ge iwaa'an, i' waa-á p'inpiye thanpiye jáadi'i waa gin dâytu'o'. ¹⁵ I' waa hânho nakaydi i' kophé óenándí wiyá páadépiye wí'ûnpukodipí, hediho i' kophé dâybée, hedi wáy i' wãadi díhon diwepiyeda' gimää. ¹⁶ Wí p'ojãadi'ay Cauda gin dâytu'o'i' tsowa giphade, i' waa wãhphade wínakaypí iwe, hedi báyéki ívit'ôe'an i' kophé'ay áywhimáa'i nã'i kophé gáhãyú'i' iwe kw'áye áytaygé-ídí. ¹⁷ I' kophé'ay dâwhisóge ihaydá i' kophé gáhãyú'i' whikhannin kay'indi dâwhibuugi'an wínatha'dee-ípídi. Hedá i' te'aa i' wãadi i' kophé óechãnunde'i-á dâywáve, gá dikhunwôeda'dân oe Syrtis gin dâytu'o' iwe dikhãkwodee-í'in, i' p'oe iwe wãhphade wínowã'ãnpídi. Hediho iwedi díwãnpip'omáa.

18 Wíyá tháwǎn wá' i' wǎǎ hânho nakay, hediho in kophé'in senǎ' wí hé i' kophé iwe naku'undi p'oe iwepiye dâychǎnu, i' kophé wǎhphade winakháa-ípidí. 19 Hedá wíyá tháwǎndá inbo i' kophé'i háǎwí wá' p'oe iwe dâychǎnu. 20 Báyéki thaa agóyó wǎnbo than wǎnbo wí'âyǎmû'pí, hedi i' wǎǎ nahánpidí kay'i iwǎǎ'o'. Hediho gi'ân há'to wówá'in gipee-í'in.

21 Báyéki thaa wí'ívíhúuyanpí. Hedi Paul inbí páadépiye nawindi ovâytú'an, "K'ema'in, shánki híwó namúuníwǎn naví tun dînt'ôeyaanídí Crete diwedi wígipee-ípidí'in otú waa. Hây úvít'ôeyandáho há'to ná'i kâyi iwe gipóewíwǎn hedá i' háǎwí há'to gipedée-íwǎn. 22 Hebo náǎ wí'úví'âyíngimǎánípidí. Tobáháa ná'i kophé natha'dee wǎnbo há'to to'wí wǎnbo óep'oháyjí. 23 Naa Jôesi Tádáví' omuu, hedá iví t'ôe-á dôn'o', hedi khu'di wêe iví makówáwi t'ôepǎ'ǎǎ'i dînpówá, 24 i-á naví nú' nawindi ginnân dítú'an: 'Paul, wí'unkhunwôeda'ípidí. Ú' ta'gendi Caesar-ví páadépiye bikwinugí'o, hedi u' unmuudi ná'in ǔ-ádí dji'in há'to wêe wǎnbo nachuu-í.' 25 Hedânho k'ema'in, wí'íkhunwôeda'ípidí. Naa dáywǎyunde ná'in Jôesi Tádá natú'inbo napuwagí'o'in. 26 Hewǎnbo wí p'ojáadi eedi gikhǎhkwodee-í."

27 Wíje jáadi daphade, hedi wa'di i' wǎǎdi i' mâap'oe Adriatic gin dâytú'o' i'ge díchǎnuhon. Khun pinudi háǎdi naná' dihaydi in kophé'in senǎ' dítú nan tsowa nú' gipowamǎnnin. 28 Dâywǎ'ǎntaayan, hedi wétǎ'di jónu (24) kwi'óhpa taa nawǎ'ǎn gin dâyshaa. Wíyá shánki hây dimǎáda wíyá dâywǎ'ǎntaayan dihaydá tá'di kháve (18)

kwi'óhpa taa-á nawä'än. ²⁹ Dikhunwôeda' i' kophé k'uu eedi óechänukhâymaa'in, hediho i' kophé tí'ûupha'gedi jónu kháa'i kwăk'u maayăä'i dâywaje whihkannin eeje, hedá diwówayêenídí nathay píhay dívíjûusu'an.

³⁰ Nă'in kophé'in t'ôe'in i' kophé iwedi di-whaveda' dijáanídí, hediho i' kophé'ay p'oe iwe dâywáve. Hedáhá' i' kophé gáhăyú'i páadépiyedi wiyá maayăä'i dâywajekhâymaa waagibá díví'o'.

³¹ Hebo Paul-di in sundado hedá inbí tsondi-á ovâytu'an, "Nă'in kophé'in t'ôe'in nă'i kophé iwe dívíwóyí'pídá, undá há'to wówá'in ípee-í."

³² Hediho in sundado i kophé'ay nawhi'ândiví whihkannin dâyts'â', hedi i kophé'ay nama'p'ă.

³³ Nathaypuwamän dihaydi Paul-di ovâytu'an dívíhúuyamí gin. Ovâytu'an, "Wíje jâadi t'ăhki hânho úví'ánshaamáadi húukanpí'inbo íji'.

³⁴ Hediho năa naadi kay'indi wâytumáa, háawin wên híwóhpi'in wânbo wí'únpuwagi'opí, hedânho bíhúuyan, wí koegi' úntáy íchuu-ípídí." ³⁵ Ihí'bowa ihaydi wí pává ikê'di Jôesi Táa ikú'daa'an, hedi wí ihávedi ik'oe.

³⁶ Indi gin i'annin óemû'di shánki híwó dichanpóedí in wá' dívíhúuyan. ³⁷ Wégín tăgintădáhá' tségintă'di sí (276) t'owa i' kophé iwe gito'on.

³⁸ T'ăhki dívíshu'an dihaydi, i' táhtân p'oe iwe dâychănu, i' kophé ihay wínakhaa-ípídí.

I' kophé natha'dee

³⁹ Nathanpee ihaydi, in kophé'in t'ôe'in i' nan dâymû'i' wídâytaapí. Hewânbo na'okhânná hedá nap'oehánginá' diwe dâymû', hediho díví'ánshaamăgi dínkodidáho i' kophé dâypuhkannamídí iwepiye, hedânho i' okhân

deedi dâywóyí'nídí. ⁴⁰ I' kwäk'u maayäa'i nawhi'wa'jendivi whihkannin dâyts'â', hedí i' p'oe iwebo dâyjoe'an. Hedí ihaydibá i' kophé óebéede'i phéphá' nawhimuu'i whihkannin dâywhihsuu. Hedáhá' in páadépiye'in te'aa dâytege, i' wãadi i' kophé ee na'okhânná' diwepiye óechänuts'ûude-ídí. ⁴¹ Hebo wí'nãpha'gedi nap'ohkayji' iwe na'okhânbóedí'ân, hedí iwe i' kophé páadépiye ichänudi nakhâhsogedeedi winajâapóepí. Ihaydá i' kophé tí'ûupiye'i' i' p'oe oepiyá nãäpiyá kaygindi na'ã'yãpoe'odi óewhéekanhon.

⁴² In sundado díví'ánshaamáa in pan ovâyháanú-ídí, hedânho nan diwepiye wídívíkohsáy-ípídí dijáanídí. ⁴³ Hewänbo Paul-ví wówátsi ón'aywoení'in i' sundadoví tsondi nada'di to'wí wänbo wí'ovâykhe'mägipi. In to'wên dikohsayhá'in ovâyjôn p'oe iwe dívíjajmú-í nan diwepiye dívíkohsáy-ídí. ⁴⁴ Ihaydáhá' in wé'gendá ovâytu'an i' phéphá' háa i' kophéwi phéhwhée óep'omáa'i'di dívítsahsaa-í'in. Handidânho t'ähkídíbo nan diwe wówá'in gipówá.

28

Oe Malta diji'

¹ T'ähkídíbo nan deedi wówá'in gipówá ihaydi, nã'i p'ojãadi Malta gin dâytu'o'in gínhanginpóe. ² In t'owa iwe'indi híwó dísigí'an. Ikwa'dodi nat'êe, hedího dâypa't'égi, hedí dítu'an i' phaa nú'piye ívíchãadi-ídí ívísúwá'amídí. ³ Paul iphé'âywé'ge'an iphá'kw'óenídí, hedí iphá'kw'óe'ó ihaydi wí pãäyü phaadi óesúwánándi phé jãadi napee,

hedi Paul-ví man deedi ikhuugeewhi'k'û?.
 4 In t'owa i' nange'indi i' pãäyu Paul-ví man deedi nawhi'k'óe'in óemû?, hedi dívítu'an, "Nã'i sendá mađi ta'gendi t'owa t'akhanu'i' namuu, hedi tobá óep'ohaypí wänbo?, nanbí jôesi 'Ovâyt'owatuhchänunde'i'" gin gínkháwã'i'di há'to óewówápeemãäni." 5 Hewänbo Paul iví man iwádãa'andi i' pãäyu i' phaa iwe nake't'á, hedi háabo Paul wí'ûnpóepí. 6 In t'owa di'ánde' i' pãäyudi óekhuugee ee ûntee-í'in, háa mađi wesebo nachuhkanú-í. Hewänbo thaa t'ähki dívítsíkha'andi Paul háabo wí'ûnpóepí, hediho inbí ánshaa dâý'egó'andi dívítu'an, "Ta'gendi nã'i sendá Jôesi waagi'ba namuu."

7 I' sen nã'i p'ojãadi ee natsonnäandi? Publius gin nakháwã. Ívísúwá'o' iwe tsowa ûnnavakw'ó, hedi sigídí na'in díhógidi iví tewhá ûnná' diwe poje thaa díwóyí'mãgi hedá híwó'dá dí'áyíngi'an. 8 Publius-ví tádá whohte eedi ûnhayk'óe. Natsáwãp'íde' hedá nasihaydi óe'ããde'. Ee nahayk'óe eepiye Paul nats'ú, hedi iví mandí óetãgedi ónjúusu'andi hekháa óemãgi. 9 Nã'in napóe ihaydi báýékí in wé'gen nangewin dihay'in Paul-ví'piye dí'ää, hedi in wá' hekháa ovâýmãgi. 10 Indi báýékí díhãäwímãgi na'in, hedi poje p'óe naphade ihaydi iwedí gimän dihaydi i' gíntáy'i' t'ähki dímãgi.

11 Wí kophé Alexandria-wi namuu'i' i' p'ojãadi iwebá ite'núphade'i' iwe ívítógi. I' kophé-á Castor-áđí Pollux-áđí gin dâytu'o'. * 12-13 Oe Syracuse bú?

* **28:11** Nã'i kophé páadépiye wíje p'ónbay waagi dakeet'óe'in dachá, indá in Alexandria t'owavi jôesi dínmuu, Castor-áđí Pollux-áđí gin dakháwã.

gipówá, hedi poje thaa iwe ívíwóyí'. Iwedi p'o kíngé í'gedá' gimää, hedi Rhegium bú' iwe gipówá. Wiyá tháwán aakonpha'gedi iwaa'an, hediho wiyá tháwándá Puteoli bú' gipówá. ¹⁴⁻¹⁵ Iwe wên Jesus-ví'piye dívíwâyunde'in âyshaa, hedi indi kay'indi dítu'an indádí wêe jáadi ívíwóyí'ní'in. Iwedi wiyá gimändi oe Rome-piye wây-á tí'úuwín páadé'in Rome-win dimuu'in nanbí'gedi dínhanginpóe, hediho gín'ayjay'ää. Dâyhääwíku'kw'óe'ó iwe Appius gin dâytu'o' iwehay wây wên di'ää, wây-á wëndá wâhphade kayi' wídi'âhpídí oe "Poje Kaykhanwówá Tewhá" gin dâytu'o' iwe díjay. Paul-di ovâymû' ihaydi Jôesi Tádá óekú'daa'an, hedá iví pí'ná khó'jé-á shánkí nakaypóe. Han âyphade, ihaydáhá' wí háyú thaa iwe oe Rome gipówá.

Oe Rome Paul napannän diwe in Hudíyo ovâyhí'máa

¹⁶ Oe Rome gipówá ihaydi Paul wí'bo óethayemági, hewänbo wí sundadodi óe'áyîngimáa.

¹⁷ Poje thaa naphade ihaydi Paul-di in Hudíyo p'ó'dédí'in oe Rome dithaa'in iví'we ovâywé'getu'an. Dipówá ihaydi ovâytu'an, "Tí'úuwín páadé'in, tobá nanbí thehtáy pahpá'ínbí khuu a'ginkhanu naa wídáy'anpí wänbo', hedá nanbí t'owavi'piye wên yä'dâapi'in wänbo wídáy'anpí, in Jerusalem-win p'ó'dédí'indi dípankê', hedi nã'in Rome-winbí mange díkán.

¹⁸ In Rome-windi háawin t'aywó'nin naa dáy'annin dînnuwä, hewänbo indá dínhanginpóe háawin díháyjí'in wänbo wídáy'anpídí, hediho díma'p'äädi-í'in dida'wän. ¹⁹ Hewänbo in

Hudíyo wídida'pí in Rome-windi díma'p'ãädi-í'in, hediho shánkí híwó dînpóe otúunídí Caesar-ví tunjówháagé iwe dîntunjó'namí'in. Naa gin dáy'an tobá wên t'ehpide tun wídómáapí wänbo naví t'owa in Hudíyo dimuu'in dovâyt'e'p'êede-ídí. ²⁰ Hedânkun naadi wâytuhkânnan nã'i hãäwí i'gedi wâyhée'amídí. I' to'wí in Israel-win t'owadi óetsíkha'máa'iví'piyebá naa dáywâyundedânho nã'i kadénađi owhimuu."

²¹ Indi Paul óetu'an, "Na'in wên ta'nin wänbo uví'gedi natû'nin oe Judea-di wí'âykê'pí, háa wí Hudíyo tí'ûu páade'i owedí na'ãä'i wänbo wên híwóhpí'in nat'oe'in uví'gedi wínatúhpí. ²² Hebo na'in gínhanginná to'wên t'âhkí híwóhpí dívihí'máa'in nã'in ts'aamin háhkan ni'gedi. Hedânho gida' u'dí dítu'âamí'in háawi uví wâyü úmuu'in."

²³ Hediho in Hudíyo wí thaa dâyde'man wiyá di'ãä-ígí', hedi i' thaa napówa ihayđi báyéki di'ãä. Hedéndí hé'dibo iwedi nakin diwehay báyéki hãäwí Paul-di ovâyhée'an. Háa Jôesi Táđadı t'âhkí t'owa ovâysíghóení'in nada' waa ovâythayyan, hedi Moses-ví tun ni'gedi hedá Jôesi Táđaví tukhe'minbí tun ni'gedá ovâyt'ôe'andi ikhãäde Jesus-ví'piye ovâywâyükannamídí. ²⁴ Paul-ví hí' dâysí'andi dívíwâyü wáy wên, wáy wéndá joe. ²⁵ Hedi in Hudíyo handa' wídín'ánshaamuupídí iwedi dívíjâa'an, hewänbo wa' dipeepídíbo Paul-di nã'i t'ã'ge hí' ovâytu'an: "I' Yã'dâa'i P'oewaahâadi hân'oe Isaiah óetu'an unbí thehtáy pahpá'ínbí'piye namú-ídí nã'i Jôesi Táđaví hí' ovâytu'âamídí:

²⁶ Ihayđá' ít'ó've-í, hewänbo há'to íka'póewí,

ihaydaʔ bînmúʔbe-í, hewänbo háʔto
úkeepúuwí.

27 Ípʔóhkâyumuudi wíʔíkaʔpóyaʔpí.

Úvíʔojemankwʔódidáháʔ úvítsíkhämu.

Gin úvíʔanpídá unbí tséedí bînmúuní

hedá unbí ojedá ítʔoe-í

hedá taʔgendi íkaʔpóewí,

hedá naviʔpiye íʔä-í yäʔdâaʔin wâypaʔídí, gin

Jôesi Tádá natú.

Näʔi híʔ natúʔi-á taʔgen namuu. 28 Hedânho nää
näʔin únkhâyʔäʔ únhanginnáaníʔin: Jôesi Tádáví híʔ
in Hudíyo dimuupíʔin ovâysan ovâyʔaywoenídí.
Innânkun dívítʔôeyaaní.” 29 Paul ihíʔbowa ihaydi in
Hudíyo dívítuhänbodi dipee.

30 Paul wíje paayo iwe naʔán, hedí iwáʔâa íʔ
tewhá ee nachanídí. Toʔwên ûnpuwäpówáʔin
tʔhki ovâysígíhógi. 31 Iʔdi Jôesi Tádáví khuu

íʔgedí ovâyʔtʔeʔan, hedá Jesus Christ íʔ shánki nat-
sonjiʔivíʔgedá ovâyháʔan. Khunwôedaʔginpídíbo
ihéeʔan, hedí toʔwídí wänbo wíʔóekhâaʔanpí.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʼuʼ / Nanbí Sedó Jôesiví Tun

New Testament in Tewa (USA) (San Juan/Santa Clara)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Naʼinbí Sedó Yôesiví Tʼuʼ (San Juan)/ Nanbí Sedó Jôesiví Tun (Santa Clara)

Copyright Information

© 2012, Bible League International. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tewa (USA)

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

CXXX

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

f775bf1b-8c8a-5c5e-9288-3b9b00387997